วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์

JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

KASETSART UNIVERSITY

ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2569)

ISSN 3088-1218 (Print)
ISSN 3088-1285 (Online)

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์

Journal of Political Science and

Public Administration Kasetsart University

ISSN 3088-1218 (Print)

ISSN 3088-1285 (Online)

1.วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์: เพื่อเป็นเวทีสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาในการเผยแพร่ผลงานวิจัย บทความวิชาการ และบทวิเคราะห์ที่มีคุณภาพ
2. พัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการสู่สาธารณะและภาคปฏิบัติ: สนับสนุนการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ในแขนงวิชา การปกครองและการบริหารจัดการท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การบริหารงานยุติธรรมและความปลอดภัย รัฐประศาสนศาสตร์ และวิชาสายสังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงนโยบาย สังคม และการเมือง
3. สนับสนุนการเรียนการสอนและการผลิตบัณฑิตคุณภาพ: โดยใช้วารสารเป็นแหล่งเรียนรู้และอ้างอิงที่สำคัญสำหรับนิสิตในระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา
4. ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณทางวิชาการ: วารสารยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลวิจัย และส่งเสริมความรับผิดชอบทางวิชาการในทุกขั้นตอนของการผลิตและเผยแพร่ความรู้

2. ขอบเขตเนื้อหา

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Political Science and Public Administration Journal of Kasetsart University: PSPAJKU) มุ่งเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความมั่นคง มนุษยศาสตร์ การปกครองท้องถิ่น นโยบายสาธารณะ และการบริหารภาครัฐ วารสารมีเป้าหมายในการส่งเสริมองค์ความรู้ที่มีคุณภาพสูงและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนทางวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

3. กำหนดออกตีพิมพ์เผยแพร่

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการซึ่งตีพิมพ์บทความวิชาการและบทความวิจัยจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จัดพิมพ์รายปี ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม

4. เจ้าของ

ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. สำนักงานกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์: 02-561-3480, 02-561-3484 ต่อ 2 โทรสาร: 02-942-8579 อีเมล: polscikuj@gmail.com เว็บไซต์: https://so14.tci-thaijo.org/index.php/PSPAJKU

6. ผู้จัดการวารสาร

นางสาวจุติรัตน์ กวินรวีกุล และนายเบียนนาร์ด ศึกแสนพ่าย

7. สถานที่พิมพ์

บริษัท เอเชีย ดิจิตอลการพิมพ์จำกัด 21 19-20 ถนน งามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

8. การพิจารณาบทความ

1. กองบรรณาธิการพิจารณากลั่นกรองบทความในเบื้องต้น โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหาของบทความกับขอบเขตเนื้อหาของวารสาร ความน่าสนใจ การนำเสนอองค์ความรู้ใหม่และความครบถ้วนตามมาตรฐานวิชาการ และจะพิจารณาความซ้ำซ้อนของบทความโดยการนำบทความเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบการคัดลอกผลงานการเขียนทางวิชาการผ่านโปรแกรม Turnitin

2. บทความที่ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากกองบรรณาธิการเบื้องต้นจะถูกนำส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 คน พิจารณาโดยใช้ระบบ Double-blind peer review (ผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้เขียน และผู้เขียนไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา)
3. กระบวนการพิจารณาบทความตามข้อ (1) และ (2) จะใช้เวลาไม่เกิน 6 เดือน โดยกองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนทราบ และหากกระบวนการพิจารณาล่าช้ากว่าที่กำหนด กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบถึงความล่าช้าดังกล่าว
4. ในกรณีที่จะต้องมีการแก้ไข หรือปรับปรุงบทความ ให้ผู้เขียนแก้ไขบทความ และนำส่งกองบรรณาธิการภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับผลการพิจารณา
5. การตรวจสอบความถูกต้องทางภาษาของบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) และเนื้อหาของบทความ กรณีที่เป็นบทความภาษาอังกฤษ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนที่จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษตั้งแต่ก่อนนำส่งบทความเข้าสู่ระบบ
6. ตลอดกระบวนการพิจารณาบทความ วารสารมีสิทธิ์ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความในกรณีที่ผู้เขียนไม่ดำเนินการแก้ไขภาษาอังกฤษให้มีความถูกต้องตามข้อเสนอแนะของกองบรรณาธิการ
7. กองบรรณาธิการจะนำบทความที่ผ่านการพิจารณาและแก้ไขแล้วเข้าสู่กระบวนการเรียงพิมพ์และการตีพิมพ์เผยแพร่ โดยกองบรรณาธิการจะแจ้งกำหนดการตีพิมพ์เผยแพร่เบื้องต้นให้ผู้เขียนทราบ

9. ประกาศเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

1. ข้อความที่ปรากฏในบทความแต่ละเรื่องในวารสารวิชาการเล่มนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่านไม่เกี่ยวข้องกับภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และคณาจารย์ท่านอื่น ๆ แต่อย่างใด ความรับผิดชอบองค์ประกอบทั้งหมดของบทความแต่ละเรื่องเป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน
2. หากมีความผิดพลาดใด ๆ ผู้เขียนแต่ละท่านจะรับผิดชอบบทความของตนเองแต่ผู้เดียว
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นลิขสิทธิ์ของภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หากบุคคลหรือหน่วยงานใดต้องการนำข้อมูลไปเผยแพร่ ขอให้อ้างอิงแหล่งที่มาให้ถูกต้อง
4. บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารจะผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewer) ในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน ตามกระบวนการที่กองบรรณาธิการกำหนด

รายนามกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2569) ประกอบด้วย

ที่ปรึกษา

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรนันท์ กลันทปุระ ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์จุฑาทิพ คล้ายทับทิม ที่ปรึกษา
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ ที่ปรึกษา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลดาวัลย์ ไข่คำ บรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วีนันท์กานต์ รุจิภักดิ์
   คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพลิน กิตติเสรีชัย
   คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขจรศักดิ์ สิทธิ
   สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวินี ช่วยประคอง
   คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาย ไชยชิต
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
6. อาจารย์ ดร.ณัฐภัทร์ รักวงศ์วาน
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. อาจารย์ ดร.พรพรรณ เหมะพันธุ์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.นันท์รพัช ไชยอัครพงศ์

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวจุติรัตน์ กวินรวีกุล และนายเบียนนาร์ด ศึกแสนพ่าย

บทบรรณาธิการ

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม ประเด็นด้านการกำกับดูแล การพัฒนาที่ยั่งยืน และความเป็นธรรมทางสังคมได้กลายเป็นความท้าทายสำคัญที่ภาครัฐและสังคมต้องเผชิญ วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2569 จึงมุ่งนำเสนอองค์ความรู้ที่สะท้อนพลวัตดังกล่าวผ่านบทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีความหลากหลายทั้งในเชิงแนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้ในบริบทจริง

บทความวิจัยในฉบับนี้เริ่มต้นด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประโยชน์ทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งในประเทศไทย ซึ่งช่วยสังเคราะห์องค์ความรู้และชี้ให้เห็นทิศทางการศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองในอนาคต ขณะที่บทความด้านการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงพื้นที่นำเสนอกรอบการจัดการเศรษฐกิจเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนผ่านกรณีศึกษาจังหวัดลำพูน สะท้อนความสำคัญของการบูรณาการมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และพื้นที่ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

อีกประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบันคือการพัฒนาและการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)

ซึ่งปรากฏในบทความวิจัยสองเรื่องที่นำเสนอทั้งมิติของความท้าทายเชิงกฎหมายและการเมืองจากวิกฤตการกำกับดูแล AI ในสหรัฐอเมริกาตลอดจนความพร้อมในการประยุกต์ใช้ AI และจริยธรรม AI เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม บทความทั้งสองสะท้อนให้เห็นว่า AI มิได้เป็นเพียงเทคโนโลยีใหม่ แต่ยังเป็นประเด็นทางนโยบายสาธารณะและธรรมาภิบาลที่มีผลกระทบต่อทั้งภาครัฐและสังคมในวงกว้าง

ในด้านนโยบายสาธารณะและสังคม บทความเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนได้สะท้อนความท้าทายการกำหนดมาตรการสาธารณะเพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงของคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับบทบาทของรัฐในการคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะและการสร้างความตระหนักรู้ในระดับชุมชน

สำหรับบทความวิชาการในฉบับนี้ได้ขยายพื้นที่การอภิปรายไปสู่ประเด็นความเป็นธรรมทางสังคมและนโยบายสาธารณะ โดยบทความเรื่องการบวชในวัยเด็กชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีทางสังคม คุณค่าสาธารณะ และความไม่เป็นธรรมเชิงนโยบาย ขณะที่บทความวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 ได้ตั้งคำถามต่อความย้อนแย้งของการปฏิรูปการศึกษาไทยภายใต้ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ยังคงดำรงอยู่ ทั้งสองบทความสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการวิพากษ์นโยบายสาธารณะผ่านมุมมองเชิงวิพากษ์และการให้ความสำคัญกับคุณค่าของความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม

บทความในวารสารฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การกำกับดูแลภาครัฐ และประเด็นความเป็นธรรมทางสังคม ซึ่งล้วนเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ในโลกปัจจุบัน กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความทุกชิ้นในฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา ตลอดจนผู้กำหนดนโยบาย และจะช่วยส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ และการพัฒนาสังคมไทยให้สามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ด้วยความเคารพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลดาวัลย์ ไข่คำ
บรรณาธิการ
วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์

สารบัญ

รายนามกองบรรณาธิการ ก

บทบรรณาธิการ ค

สารบัญ ฉ

บทความวิจัย

Political Utility and Electoral Behavior in Thailand: Literature Systematic Reviews 1
Sanya Kenaphoom, Panya Senawiang and Watcharaporn Jantanukul

Developing a Sustainable Spatial Economic Management Framework: A Case Study of Lamphun Province, Thailand 47
Ntapat Worapongpat

วิกฤตการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ในสหรัฐอเมริกา: ความแตกแยกทางกฎหมายและการรวมศูนย์อำนาจ 87
กชกร เจื้อยแจ้ว

สารบัญ (ต่อ)

บุหรี่ไฟฟ้ากับการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน: ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี 128
เกศรา ศรีสง่า และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เปรมฤดี เพ็ชรกูล

Challenges and Readiness in Adopting Artificial Intelligence and AI Ethics for Enhancing Work Performance of Personnel in Local Administrative Organizations in Maha Sarakham Province 165
Ntapat Worapongpat

บทความวิชาการ

การบวชในวัยเด็กในฐานะภาพสะท้อนความไม่เป็นธรรมเชิงนโยบายและคุณค่าสาธารณะในสังคมไทย 216
บุญฑริกา โกมลวัฒนานันท์

เหล้าเก่าในขวด (พ.ศ.) ใหม่ บทวิเคราะห์ความย้อนแย้งของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 ภายใต้กับดักเชิงโครงสร้างเดิม 254
สิริวัฒน์ โทนทอง

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ 279

Political Utility and Electoral Behavior in Thailand: Literature Systematic Reviews

Sanya Kenaphoom[1]
Panya Senawiang[2]
Watcharaporn Jantanukul[3]

Received: March 9, 2026; **Revised:** June 17, 2026; **Accepted:** June 18, 2026

Abstract

Elections are a crucial component of democratic governance, allowing voters to engage in political decision-

[1] Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand Email: zumsa_17@hotmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9833-4759

[2] Lecturer, Humanities and Social Sciences, Rajabhat Mahasarakham University, Thailand Email: pywisdom@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-2432-5761

[3] Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand Email: watcharaporn.j27@gmail.com, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-8048-9798

making by choosing representatives tasked with developing public policy and managing the state. Comprehending the factors influencing voting behavior is essential for elucidating how voters make political decisions in democratic systems. This study seeks to examine the voting behavior of Thai citizens utilizing the Political Utility framework, which posits that individuals make political decisions by assessing the anticipated benefits or values associated with political alternatives. This study utilizes a qualitative methodology, incorporating documentary research and conceptual analysis to integrate pertinent literature in political science and political economy. The research amalgamates theoretical viewpoints from Utility Theory, Rational Choice Theory, Public Choice Theory, and Political Behavior Theory to construct an analytical framework elucidating how voters evaluate political options. The results indicate that voting behavior in Thailand is shaped by various aspects of political usefulness, encompassing public policies, economic advantages, social networks, and psychological elements like faith in political leaders. Electorate members generally choose politicians or political parties regarded as able to provide both concrete and abstract advantages. Elections are a process wherein voters assess the political value of rival options prior to casting their votes.

Keywords: Political Utility, Voting Behavior, Electoral Behavior, Thai Politics, Rational Choice Theory

Introduction

Elections are a fundamental mechanism of democracy, providing citizens with the opportunity to participate in shaping the political direction of the state through the selection of political representatives who are responsible for setting public policy and administering the country. Therefore, elections are not merely an institutional process of the political system, but also a crucial mechanism reflecting the needs, expectations, and decisions of the people as the owners of sovereign power (Downs, 1957; Antunes, 2010). The concept of voting behavior has thus received widespread attention in political science, as voters' decisions directly impact the legitimacy of government and the stability of the political system in a democracy (Gelman et al, 2007).

Theoretically, the study of voting behavior is often explained through several important models, such as sociological models, psychological models, and rational choice models. These models all indicate that voters' decisions arise

from evaluating information, social factors, and the expected benefits from political choices (Antunes, 2010). Furthermore, the rational choice model suggests that individuals tend to make decisions by considering the costs and benefits of each alternative. Voters choose the option that provides the greatest benefit under the constraints they face (Downs, 1957; Panagopoulos & Wang, 2025).

In the context of Thailand, electoral behavior has unique characteristics that differ from those of some Western countries due to the influence of social, cultural, and political power structures such as vote-buying networks, patronage politics, political party switching, and the role of populist policies and political communication through social media (Pongsawat, 2020). Research on elections in Thailand also indicates that many voters consider the expected benefits from a candidate or political party, such as local development, community benefits, or access to state resources (Thompson, 2016). Therefore, understanding the criteria citizens use to decide on their political representatives is a crucial issue in the study of Thai political behavior.

A key question in the study of electoral behavior is: Why do people choose to support one politician or political party

over another? Theoretically, many political scientists explain that this decision involves a process of evaluating the benefits or values that individuals expect to receive from voting (Downs, 1957; Gelman et al., 2007). In other words... Voters typically make decisions by comparing the economic, social, or symbolic benefits they will receive from each candidate or political party.

The concept of political utility elucidates this process, demonstrating how voters assess rival political options based on anticipated political, economic, and societal consequences. Political utility indicates that electoral choices are influenced by immediate financial advantages as well as views of policy responsiveness, distributive equity, leadership credibility, political trust, and expected governmental efficacy (Kenaphoom, 2018; Edlin et al, 2007). From this viewpoint, political decisions are shaped by comparative assessments of the anticipated efficacy of political actors in addressing both individual and collective issues within certain institutional and social frameworks. The notion is based on utility theory and rational choice frameworks in political science, suggesting that individuals generally choose options that optimize anticipated satisfaction amid limited information and political uncertainty (Downs, 1957; Riker & Ordeshook, 1968). Recent research on

voting behavior has broadened this perspective by demonstrating that political decision-making is not exclusively driven by limited economic self-interest. Electorate may contemplate communal welfare, social identity, emotions, and symbolic affiliations while assessing political options (Fowler, 2006; Lau & Redlawsk, 2001; Panagopoulos & Wang, 2025). Thus, the political utility paradigm is essential for examining the interplay of several evaluative dimensions—specifically policy advantages, social consequences, political trust, and leadership perception—in influencing voting behavior.

Within this framework, voting behavior is conceptualized as a process in which voters compare competing political alternatives by evaluating policy responsiveness, leadership competence, economic performance, and the expected distribution of political benefits (Downs, 1957; Key, 1966). Political utility therefore refers not simply to personal preference, but to the ways voters interpret and prioritize these factors under particular social and political conditions, including partisan attachment, social influence, and perceptions of government effectiveness (Campbell et al., 1960; Marcus & MacKuen, 1993; Hicken, 2011). This occurs after individuals perceive and interpret political information. Voters will evaluate

the value or benefits of each option before deciding to vote for the candidate or political party they believe can best meet their needs.

Therefore, this article aims to analyze the voting behavior of Thai citizens through the lens of the Political Utility framework. It seeks to explain how voters in Thailand make their voting decisions as a process of evaluating the political utility of various political alternatives. This study will enhance our understanding of the mechanisms behind Thai citizens' political decision-making and contribute to the development of a framework for analyzing voting behavior within the context of Thai political society.

Research Objectives

1. To study the concept of Political Utility in political science.

2. To analyze the voting behavior of Thai citizens through the lens of Political Utility.

3. To explain the voting decisions of eligible voters in Thailand.

Research Questions

1. How can the concept of Political Utility explain voting behavior?

2. What factors contribute to the political utility of voters?

3. How does the decision of Thai people to choose a party or candidate relate to Political Utility?

Literature Review

Concept of Political Utility

This study's concept of political utility does not suggest that voters only endorse their general preferences or what is most advantageous to them in a broad context. It serves as an analytical framework for assessing how voters appraise competing political choices across several dimensions of anticipated political outcomes, including policy responsiveness, distributive advantages, leadership credibility, and perceived governmental efficacy. In this context, political utility denotes the mechanism by which voters evaluate the relative worth of political options within particular institutional and social frameworks.

This paradigm is based on Rational Choice Theory, which elucidates voting behavior as a process of cost-benefit analysis

among rival options (Downs, 1957; Riker & Ordeshook, 1968; Kenaphoom, 2018). In contrast to traditional rational choice theories that focus on individual self-interest and utility maximization, the political utility perspective encompasses wider aspects of political assessment, such as social trust, symbolic attachment, collective welfare, and perceptions of political responsiveness. Research on social utility and political engagement indicates that voters may endorse political alternatives not solely for direct personal advantage, but also due to perceived societal benefits, group identity, or psychological gratification obtained from political involvement (Edlin et al, 2007; Fowler, 2006).

The political utility framework contrasts with sociological and psychological explanations of voting behavior. Sociological perspectives highlight the impact of class, religion, social networks, and community frameworks on electoral choices (Campbell et al., 1960; Lazarsfeld et al, 1948), whereas psychological perspectives concentrate on partisan affiliation, political attitudes, emotions, and attachment to leadership (Marcus & MacKuen, 1993). Conversely, political utility particularly examines how voters assess political options by incorporating material factors, perceptions of policy efficacy,

social influence, and political trust into their decision-making process.

This framework is especially effective for examining electoral behavior in Thailand, as Thai elections frequently encompass intersecting aspects of political assessment, such as populist policies, patronage networks, local development anticipations, leadership-centric politics, and retrospective evaluations of governmental performance (Hicken, 2011; Phatharathananunth, 2008). Instead of addressing these elements in isolation, the notion of political utility offers a framework for comprehending how voters evaluate and integrate various considerations during election decision-making.

The analytical contribution of the political utility framework is in its capacity to integrate rational assessment, social influence, and political perception within a unified interpretive model of voting behavior. This enables the analysis of electoral decisions not solely as reflections of rigid partisan identity or limited economic self-interest, but as complex political assessments influenced by institutional framework, social dynamics, and anticipations for governance results.

Utility Theory

Utility theory is rooted in microeconomics, which proposes that members of society will choose the alternative that can create the greatest satisfaction under the constraints of available resources and information. This concept explains that humans tend to evaluate the benefits and costs of various alternatives before deciding on the alternative that yields the highest return (Downs, 1957).

When the concept of utility is applied in political science, scholars propose that voters evaluate political alternatives, such as political parties or candidates, considering the expected benefits, such as economic policies and social welfare. Or opportunities for community development (Gelman et al, 2007). Numerous studies also indicate that political participation may stem from social and psychological motivations, such as feelings of pride, social acceptance, or involvement in shaping the future of society (Gerber et al, 2016).

Therefore, utility theory helps explain that voting behavior is not merely an ideological decision, but also a process of evaluating the benefits that voters expect to receive from various political options.

Political Behavior Theory

The study of political behavior has developed several important approaches, such as Rational Choice Theory, Public Choice Theory, and Voting Behavior Theory, all of which play a significant role in explaining the political decision-making of citizens.

The Rational Choice Theory views individuals as rational decision-makers who choose the option that will maximize their own benefits or satisfaction (Downs, 1957). However, recent research has found that political decisions are not based solely on economic benefit calculations, but are also influenced by emotions, beliefs, and political identity (Marcus & MacKuen, 1993).

Furthermore, research on voting behavior indicates that voters' decisions are often influenced by social networks such as family, friends, or community, which can affect their perception of political information and voting decisions (Abrams et al, 2011).

The Public Choice Theory also explains that politics can be analyzed using economic tools, viewing voters, politicians, and interest groups as having motivations to seek maximum benefit within the constraints of the political institutional system (Mueller, 2003).

Voting Behavior in Thailand

The voting behavior in Thailand has evolved within a political framework influenced by patronage networks, local political brokerage, populist policy rivalry, and leadership-centric politics. In contrast to numerous Western democracies, where partisan affiliation and ideological alignment are frequently more institutionalized, Thai electoral politics has traditionally featured more direct interactions among voters, local intermediaries, and political actors (Hicken, 2011).

Numerous empirical studies illustrate the significance of political networks in Thai elections. Chattharakul (2010) demonstrates that candidates often depend on local canvassers (hua khanaen) and community leaders to galvanize electoral support and sustain ties with constituents. Callahan (2005) elucidates that patron–client relationships are a significant aspect of Thai politics, especially in rural regions where voters assess candidates based on their capacity to provide material resources, local infrastructure, welfare access, or administrative assistance to communities.

This trend became particularly evident during the political victories of the Thai Rak Thai Party in the 2001 and 2005 national elections. Research conducted by Phatharathananunth (2008)

and Hicken (2006) indicates that initiatives like the Village Fund Program and the 30-Baht Universal Healthcare Scheme markedly enhanced electoral backing from rural and lower-income constituents, as these initiatives were viewed as directly augmenting economic stability and access to governmental resources. Thompson (2016) contends that populist policy competition in Thailand has reinforced the connection between electoral support and perceived policy responsiveness.

These findings are pertinent to the political utility framework as they illustrate that voting decisions in Thailand are often influenced by people' assessments of tangible political results rather than solely by ideology. Electors evaluate rival political options based on anticipated policy advantages, distributional results, local development prospects, and the perceived ability of political parties to address community requirements. In this context, political utility denotes a comprehensive assessment process wherein voters juxtapose the anticipated political, economic, and social benefits linked to various election options, rather than merely reflecting personal preference.

Besides material factors, leadership image and political trust also affect electoral behavior in Thailand. Studies in

political psychology indicate that perceptions of competence, credibility, and emotional connection to political leaders can profoundly influence voting behavior (Marcus & MacKuen, 1993). The 2023 Thai general election also demonstrated this pattern, as leadership image, communication style, and perceptions of political modernity emerged as significant variables affecting younger and urban voters.

The political utility paradigm elucidates Thai electoral behavior by incorporating many elements of political assessment, such as policy responsiveness, distributive expectations, social networks, and leadership credibility. The framework highlights the interplay of these factors, emphasizing how voters integrate and prioritize them in their election decisions within Thailand's specific political and institutional setting.

Research Methodology

This study employs a qualitative research approach, primarily utilizing documentary research to analyze concepts, theories, and research related to voting behavior and political utility. The goal is to create an analytical framework that systematically explains the voting decisions of voters in the Thai political context.

Research Design

This research employs theoretical and conceptual analysis, aiming to synthesize knowledge from academic literature related to Political Utility, Utility Theory, and Voting Behavior. This knowledge will then be used as a framework to explain voting behavior in Thailand. Documentary research is a suitable method for studying conceptual issues because it allows for the systematic collection, analysis, and synthesis of knowledge from diverse academic sources (Bowen, 2009).

Research Sources

This research utilized a documentary methodology grounded in a systematic examination of scholarly literature about voting behavior, political utility, rational choice theory, and Thai electoral politics. The data were obtained from peer-reviewed academic articles indexed in the Scopus and Web of Science databases, along with Google Scholar and university library databases.

A total of 52 scholarly sources were examined, comprising 38 journal articles, 8 academic books, and 6 research reports and policy papers pertinent to Thai politics and democracy. The literature review concentrated on texts pertaining to voting behavior, electoral decision-making, clientelism, political psychology, populist policies, and Thai electoral politics.

The literature review utilized keywords such as “Political Utility,” “Voting Behavior,” “Electoral Behavior,” “Rational Choice Theory,” “Political Trust,” “Clientelism,” “Populist Policies,” and “Thai Electoral Politics.” The chosen works had to fulfill at least one of the following criteria: (1) theoretical significance to political decision-making, (2) empirical examination of electoral behavior, or (3) contextual pertinence to Thai politics and elections.

The chosen papers were classified into theoretical, empirical, and contextual categories to facilitate conceptual synthesis and analytical interpretation of election behavior via the political utility framework.

Data Analysis Methodology

Data analysis employed Conceptual Content Analysis, with the following key steps:

1. Literature Classification: Literature was categorized into groups based on key concepts, including Political Utility, Utility Theory, and Political Behavior Theory. This research examines elections in Thailand.

2. Conceptual Synthesis: Analyzing the relationships between various theoretical concepts to create a conceptual framework that explains the voting behavior of voters.

3. Interpretative Analysis: Interpreting literature reviews to explain the role of political utility in determining voting decisions.

4. Conceptual Framework Development: Using the analysis results to create a conceptual framework that explains the relationship between political factors, voter perception, and voting decisions.

Analytical Framework

Based on the literature review, this study proposes an analytical framework that explains voting behavior through the process of political utility evaluation. It comprises four key steps:

1. Political Stimulus: Political stimuli such as party policies, leader image, or campaigning.

2. Political Perception: Voters' perception and interpretation of political information.

3. Political Utility Evaluation: The process of evaluating the value and benefits of political choices.

4. Voting Decision: The decision to choose a candidate or political party.

This framework helps explain that voting behavior results from the voter evaluation process. This aligns with the political utility concept, which views individuals' political decisions as

stemming from choosing the option that provides the greatest satisfaction or benefit under the constraints of information and social context (Kenaphoom, 2018).

Research Reliability

To enhance the credibility of the study, this research utilized data verification from various academic sources, including a comparison of concepts from multiple research studies, to ensure that the synthesized knowledge is accurate and comprehensively covers relevant theoretical issues (Bowen, 2009).

Research Results

1. Political Utility Analysis

The analysis of electoral behavior in this article uses the concept of Political Utility, which proposes that individuals' political decisions arise from a process of evaluating the value or expected benefits from various political alternatives (Kenaphoom, 2018). This concept can explain the decision-making behavior of voters through four theoretical dimensions: deterministic factors, psychological factors, exchange factors, and rational factors. Each of these factors plays a significant role in determining the electoral behavior of citizens in the Thai political context.

1.1 Deterministic Factors

Deterministic factors refer to social and structural factors that influence the political behavior of individuals, such as economic status, education level, occupation, and social network. This concept is rooted in the sociological study of electoral behavior, which proposes that social structure can determine the patterns of political behavior of citizens (Campbell et al., 1960).

In the context of Thai politics... Numerous studies indicate that the socioeconomic status of voters influences their voting decisions. For example, low-income earners or rural residents tend to prioritize policies related to social welfare or local development, while high-income or highly educated individuals may prioritize macroeconomic policies or political stability (Hicken, 2011).

Furthermore, social networks such as family, friends, or community leaders play a significant role in shaping voters' political attitudes and voting behavior. These networks serve as channels for exchanging political information and creating social norms that influence voters' decisions (Abrams et al, 2011).

Therefore, social factors play a crucial role in framing voters' political perceptions and evaluations, ultimately influencing their voting decisions.

1.2 Psychological Factors

Political psychological factors refer to the influence of political feelings, beliefs, and attitudes on voting behavior. This concept emphasizes the role of party identification, or the psychological attachment between voters and political parties, as one of the key factors in determining voting behavior (Campbell et al., 1960).

Political psychology research also indicates that emotional feelings, such as faith, trust, or admiration for political leaders, can significantly influence voters' decisions (Marcus & MacKuen, 1993), especially in the context of leader-centered politics.

In Thailand, the image of political leaders and trust in politicians play a significant role in voters' decisions, as many voters often use the personality, ability, or credibility of leaders as important criteria for evaluating political parties (Phatharathananunth, 2008).

Therefore, psychological factors are an important component in explaining that voters' decisions are not solely

based on economic benefits but also involve their feelings, beliefs, and political identity.

1.3 Exchange Factors

Exchange factors refer to political relationships based on the exchange of benefits between politicians and voters. This often manifests as clientelism or patronage politics.

In the context of Thai politics, patronage relationships are considered a key characteristic of the political system, where politicians often provide support or resources to people in their areas in exchange for political support (Callahan, 2005). Such relationships may take the form of community-level assistance, infrastructure development, or the provision of various resources.

Furthermore, populist policies are another important mechanism for the exchange of political benefits, as these policies aim to directly address the needs of the people, such as social welfare policies or community-level economic development projects (Thompson, 2016).

From a political utility perspective, the exchange of benefits reflects that voters often assess the benefits they or their community will receive from politicians or political parties before deciding to cast their votes.

1.4 Rational Factors

Rational factors refer to political decisions made through a rational assessment of information and benefits. Voters consider political options through a process of comparing the costs and benefits of each option (Downs, 1957).

In the context of elections, voters may consider various factors such as economic policy, government efficiency, and the ability to administer the country. Or the credibility of a political party before deciding to vote (Gelman et al, 2007).

Numerous studies also indicate that voters often use information about the past performance of the government as a key criterion in evaluating political parties, which is called retrospective voting; that is, voters will support political parties with good performance and condemn political parties with poor performance (Key, 1966).

Therefore, the decision to vote can be described as a rational process of evaluating information and benefits, which is consistent with the concept of Political Utility, which views individuals as choosing the political option that provides them with the greatest satisfaction or benefit.

Table 1 Comparative Analysis of Political Utility Dimensions in Thai Electoral Behavior

Dimension of Political Utility	Core Meaning	Key Variables	Theoretical Foundation	Application to Thai Electoral Behavior	Key References
Deterministic Factors	Voting behavior is shaped by social and structural conditions that influence political perceptions and preferences.	Economic status, education, occupation, class position, social networks, community environment	Sociological model of voting behavior	In Thailand, low-income and rural voters often prioritize welfare-oriented and local development policies, while higher-income or more educated voters may emphasize macroeconomic management and political stability. Family, friends, and community leaders also influence electoral choices through social interaction and local norms.	Campbell et al. (1960); Hicken (2011); Abrams et al. (2011)
Psychological Factors	Voting decisions	Party identification	Political psychology	In Thai politics, the image,	Campbell et al.

Dimension of Political Utility	Core Meaning	Key Variables	Theoretical Foundation	Application to Thai Electoral Behavior	Key References
	are influenced by political feelings, beliefs, attitudes, and emotional attachment to parties or leaders.	, trust, faith, admiration, leadership image, political identity	and behavioral theory	charisma, and perceived credibility of political leaders strongly affect voter choices. Many voters evaluate parties through leader-centered perceptions, especially where confidence in leadership matters more than ideological consistency.	(1960); Marcus & MacKuen (1993); Phatharathananunth (2008)
Exchange Factors	Voting behavior is shaped by expected reciprocal benefits between politicians and voters.	Patronage, clientelism, vote mobilization, local benefits, populist policies, material assistance	Exchange theory; clientelism and patron–client politics	In Thailand, patronage networks and populist programs play a major role in electoral choice. Voters may support candidates or parties that are perceived as capable of	Callahan (2005); Thompson (2016); Hicken (2011)

Dimension of Political Utility	Core Meaning	Key Variables	Theoretical Foundation	Application to Thai Electoral Behavior	Key References
				delivering direct benefits to individuals or communities, such as welfare, infrastructure, or development resources.	
Rational Factors	Voters make decisions by comparing alternatives and selecting the option that offers the highest expected utility.	Cost-benefit calculation, policy evaluation, economic performance, government effectiveness, retrospective voting	Rational Choice Theory; Utility Theory	Thai voters may evaluate political parties based on economic policy, governance performance, and past government achievements. Electoral choice is often linked to whether voters perceive a party as competent to generate future benefits or solve existing problems.	Downs (1957); Gelman et al. (2007); Key (1966)

The table above shows that Political Utility can comprehensively explain the voting behavior of Thai citizens through four main dimensions: structural factors, psychological factors, exchange-benefit factors, and rational factors. Each dimension does not function in isolation but is interrelated and overlapping in determining voters' decisions. For example, voters may choose a particular political party because they benefit from its economic policies, while simultaneously having confidence in the leader and being influenced by social networks in their community. Therefore, analyzing voting behavior in Thailand requires an integrated approach, viewing elections as a process of evaluating political utility encompassing both tangible and intangible benefits.

2. Electoral Behavior Based on Political Utility

Based on an analysis of relevant literature combined with the concept of Political Utility, this study synthesizes findings on the voting behavior of Thai citizens, concluding that voters' decisions are not based on a single factor, but rather on a process of evaluating the “political utility” that voters expect to receive from political parties, candidates, or political policies. The findings can be summarized into three key points:

2.1 The Relationship Between Voting Decisions of Thai Citizens and Political Utility

The study found that the voting decisions of Thai citizens are closely related to the concept of Political Utility. That is, voters tend to evaluate the value or benefits they expect to receive from political parties or candidates before deciding to cast their vote. This concept aligns with Kenaphoom's (2018) proposal, which states that individuals' political decisions arise from evaluating the value of political activities such as public policies, public services, or the role of politicians in social development.

According to Rational Choice Theory, voting decisions are comparison assessments where voters evaluate the anticipated results of competing political options instead of just choosing politicians based on established loyalty or ideology (Downs, 1957). This pattern was evident in Thailand during the 2001 general election, when the Thai Rak Thai Party implemented policies like the Village Fund Program and the 30-Baht Universal Healthcare Scheme, which were widely regarded as directly addressing the economic insecurities and welfare requirements of rural and lower-income demographics (Hicken,

2006; Phatharathananunth, 2008). Research on this election indicates that electoral backing for Thai Rak Thai was linked not only to partisan allegiance but also to voters' assessments of the party's perceived ability to achieve concrete policy results and enhance access to state resources (Pasuk & Baker, 2004; Hicken, 2011). This instance exemplifies how voters evaluate competing political choices via the lens of the political utility framework, focusing on policy responsiveness, distributive benefits, and anticipated enhancements in socioeconomic conditions. Consequently, electoral decision is viewed not merely as a manifestation of preference, but as a complex assessment of expected political and economic consequences.

2.2 Public Policy and Economic Benefits Have a Strong Influence on Voting Behavior

The study found that public policy and economic benefits are among the key factors influencing the voting decisions of Thai citizens, especially policies related to economic development, social welfare, and local development.

Research on Thai politics indicates that political competition in Thailand often involves policies that meet the needs of the people, such as populist policies, which can build

popularity for political parties and influence voting behavior (Thompson, 2016).

A significant case study is the 2011 general election, where the Pheu Thai Party presented several economic policies, such as the 300 baht minimum wage policy and the rice pledging scheme. These policies received support from many labor and farmer groups because voters believed that these policies could directly create economic benefits for themselves and their families.

Furthermore, the concept of retrospective voting explains that voters tend to evaluate the performance of past governments before deciding to vote. That is, if a government can manage the economy or develop the country effectively, voters are more likely to support that political party in the next election (Key, 1966).

Therefore, public policy and economic benefits are considered important components of political utility that voters use to evaluate political choices.

2.3 Social and Psychological Factors Play a Role in Determining Voting Behavior.

In addition to economic and public policy factors, the study found that social and psychological factors play a significant role in shaping the voting behavior of Thai citizens.

In terms of social factors, social networks such as family, friends, or community leaders can influence the political decisions of voters, as these networks serve as important channels for exchanging political information and opinions (Abrams et al, 2011). For example, in Thai local elections, networks of political canvassers or community leaders often play a crucial role in building confidence in candidates and can influence the decisions of voters in their areas.

In terms of psychological factors, trust and popularity of political leaders are other important factors influencing voting behavior. Research by Marcus and MacKuen (1993) indicates that political emotions such as faith, trust, or admiration can significantly influence voters' evaluation of leaders and policies.

A case study reflecting the role of psychological factors is the 2023 general election, where the image of political party leaders and the personality of candidates, such as their ability to communicate with the public, modernity, and credibility, played a significant role in attracting voters. In particular, the study found that the voting behavior of Thai citizens is a result of a combination

of economic, social, and psychological factors, all of which play a significant role in determining the political utility that voters use to evaluate political options before deciding to cast their vote.

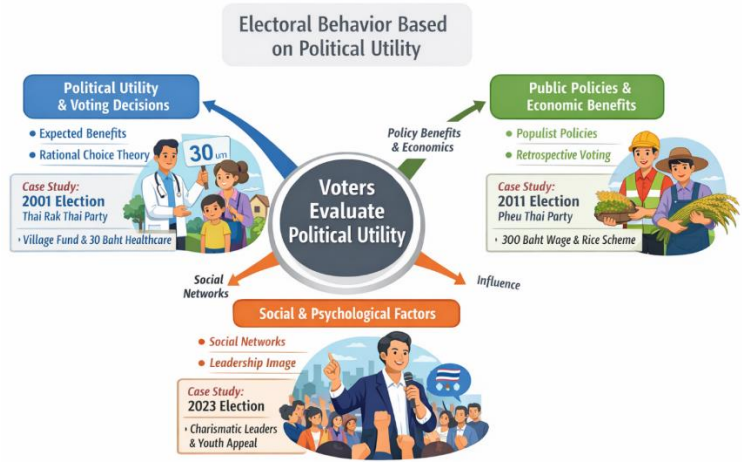

Figure 1 Voter behavior and political utility analysis
(Synthesis by using ChatGPT)

Figure 1 should not be interpreted as suggesting that voters in all Thai elections follow a consistent, unchanging pattern of "political utility." The image illustrates that the importance of several political evaluation variables differs across electoral contexts. Voter preferences fluctuated in the 2001, 2011, and 2023 elections owing to divergent economic conditions, political tensions, party frameworks, and voter anticipations in each electoral cycle.

In the 2001 election, support for the Thai Rak Thai Party was markedly associated with policy-oriented economic expectations, particularly among rural and lower-income voters who perceived initiatives such as the Village Fund and the 30-Baht Healthcare Scheme as effective solutions for economic insecurity and unequal access to governmental resources (Hicken, 2006; Phatharathananunth, 2008). In this context, voters' evaluations focused predominantly on distributive and welfare-related benefits.

Conversely, the 2011 election occurred within a context shaped by persistent political polarization following the 2006 coup and the Red Shirt insurrection. The electoral support for the Pheu Thai Party was influenced by economic initiatives, including as the rice pledging scheme and minimum wage increases, together with evaluations of previous administrations and perceptions of democratic legitimacy (Thompson, 2016). In this setting, policy usefulness is associated with political identity and conflict-driven mobilization.

The 2023 election exhibited a unique configuration of political efficacy. Young urban voters emphasized the need for institutional reform, perceptions of leadership, political modernity, and dissatisfaction with military-affiliated

governments. In this election, perceptions of leadership credibility, communication style, and democratic reform gained prominence above traditional patronage connections (Pongsawat, 2020). As a result, voters evaluated political alternatives based on factors different from those emphasized in recent elections.

Figure 1 does not intend to claim that all elections can be explained by a single factor or to selectively present evidence that conforms to the framework. The graphic demonstrates that political utility is context-dependent and has various dimensions. Diverse elections incorporate specific elements of voter assessment, including economic expectations, retroactive performance evaluations, social networks, leadership credibility, and political identity. The paradigm aims to clarify differences in voting behavior by examining how voters rank various forms of political utility within changing political and institutional frameworks, rather than assuming a universal or fixed model of voter preference.

Discussion

The study, based on the Political Utility framework, shows that the voting behavior of Thai citizens can be explained through the process of evaluating the political value or benefits that voters expect to receive from various political choices, whether it be public policies, the image of leaders, or community-level benefits. This finding is consistent with several important concepts in political science, including Rational Choice Theory, Public Choice Theory, and Political Behavior Theory, all of which emphasize the role of benefit evaluation and voter perception in determining political behavior.

1. Connection with Rational Choice Theory

Rational Choice Theory proposes that individuals tend to make political decisions using reason by comparing the costs and benefits of various choices before choosing the choice that provides the greatest benefit to themselves (Downs, 1957). The findings of this article support this concept, showing that voters often evaluate the benefits of public policies or government performance before deciding to vote.

In the context of Thai politics, for example, supporting social welfare policies or local economic development projects

reflects that voters consider political choices taking into account the benefits that they and their communities will receive. Research by Gelman et al (2007) also indicates that voting can be explained through the evaluation of benefits at both the individual and societal levels. This aligns with the concept of Political Utility, which proposes that individuals will choose the option that provides the greatest satisfaction to themselves and society.

Therefore, elections can be viewed as a process in which voters use reason to evaluate the value of political options before deciding on a political party or candidate.

2. Connection to Public Choice Theory

Public Choice Theory views politics as being explainable within an economic framework, where voters, politicians, and interest groups all have incentives to seek maximum benefit under the constraints of the political institutional system (Mueller, 2003). From this perspective, political competition is a process in which politicians present various policies or benefits to attract support from voters.

The results of this study are consistent with this concept, finding that political parties often present policies that can meet the needs of the people, such as populist policies or economic development projects, to increase their chances of

gaining votes from voters. Hicken's (2011) research also indicates that the political systems in many developing countries, including Thailand, often have characteristics of clientelism or patronage relationships. Politicians and voters have a reciprocal relationship based on benefits.

Within the framework of Political Utility, this relationship reflects that voters often assess the benefits they or their community will receive from politicians before deciding to support a political party or candidate.

3. Linkage to Political Behavior Theory

Political Behavior Theory emphasizes the role of social, psychological, and political cultural factors in determining voters' electoral behavior. Research on political behavior indicates that voting decisions are not solely based on benefit calculations, but are also influenced by the emotions, beliefs, and political identity of voters (Marcus & MacKuen, 1993).

The findings of this article support this concept, finding that social factors such as social networks, family, or community leaders can influence voters' electoral decisions. In addition, psychological factors such as trust, faith, or popularity in political leaders play a significant role in determining voters' political attitudes.

In the context of Thai politics, the image of leaders and trust in politicians are often important factors influencing voting behavior, as many voters use the personality, ability, and credibility of leaders as key criteria in evaluating political parties (Phatharathananunth, 2008).

4. Elections as a Process of Evaluating Political Utility

From the discussion of results within the three conceptual frameworks... It can be concluded that elections are a process in which voters assess political utility from various political alternatives. This assessment arises from a combination of factors, including: (1) rational evaluation of benefits from public policies and government performance; (2) consideration of economic benefits and community development; (3) the influence of social networks and political culture; and (4) feelings, beliefs, and the image of political leaders.

Therefore, the voting behavior of Thai citizens cannot be explained by any single theory alone, but must be considered through the integration of several political science concepts, all of which point to the fact that the decision to vote is a process in which voters evaluate the value or political benefits from various alternatives before deciding to cast their vote.

Conclusion

This study aims to explain the voting behavior of Thai citizens through the framework of Political Utility, using a literature review and conceptual analysis from key political science theories: Rational Choice Theory, Public Choice Theory, and Political Behavior Theory. The findings indicate that the voting decision-making process of Thai citizens involves voters evaluating the political value or benefits of various political options before casting their vote.

The analysis revealed that the voting behavior of Thai citizens is influenced by several dimensions, including economic factors such as public policy and economic benefits; social factors such as social and community networks; and psychological factors such as trust and image of political leaders. These factors all play a role in determining the political utility that voters use to evaluate political parties or candidates. Therefore, the study concludes that the concept of Political Utility can be used as an effective framework to explain voting behavior in Thailand, where voters tend to choose political parties or candidates that can best meet their needs or create benefits for themselves, their families, and their communities.

Recommendation

1. Academic Recommendations

Academically, this study demonstrates that the concept of Political Utility can be effectively used as a framework for analyzing electoral behavior in the context of developing countries. However, studies on electoral behavior in Thailand should further develop an integrated framework that combines concepts from political science, political economy, and political psychology to more comprehensively explain the political decision-making behavior of citizens.

Furthermore, academics should promote studies that link the concept of Political Utility with other important issues in political science, such as political participation, political trust, and democratic development, to expand the scope of knowledge about political behavior in the Thai social context.

2. Policy Recommendations

In terms of policy, the study results indicate that political parties and policymakers should prioritize developing public policies that truly meet the needs of the people, especially policies related to economic development, improving the quality of life, and local development.

In addition, the government should promote the development of a transparent and socially accountable political system to build public trust, as political trust is one of the key components of political utility that influences the electoral behavior of voters.

3. Practical Recommendations

In practical terms, political parties and election candidates should focus on clearly communicating public policies and national development approaches. To enable citizens to adequately assess the benefits or value they will receive from such policies,

Mechanisms for public participation in policy-making should be developed, such as organizing public hearings or using digital platforms to communicate with the public, so that the political decision-making process is more transparent and responsive to the needs of society.

4. Future Research Recommendation

For future research, the voting behavior of Thai citizens should be studied using empirical research methods, such as polling, election data analysis, or mixed methods, to test the Political Utility framework in real-world situations.

In addition, future research should study the influence of new factors that may affect voting behavior, such as the role of social media, digital political communication, and changes in social structure, which may play a significant role in citizens' voting decisions in contemporary politics.

References

Abrams, S., Iversen, T., & Soskice, D. (2011). Informal social networks and rational voting. *British Journal of Political Science, 41*(2), 229–257. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1017/S0007123410000499

Antunes, R. (2010). Theoretical models of voting behaviour. *Comunicação e Ciências Empresariais, 4*, 145–170. Retrieve 2026, June 16 from http://hdl.handle.net/10400.26/47778

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal, 9*(2), 27–40. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Callahan, W. A. (2005). Social capital and corruption: Vote buying and the politics of reform in Thailand. *Perspectives on Politics, 3*(3), 495–508. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1017/S1537592705050310

Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W. E., & Stokes, D. E. (1960). *The American voter*. University of Chicago Press.

Chattharakul, A. (2010). Thai electoral campaigning: Vote-canvassing networks and hybrid voting. *Journal of Current Southeast Asian Affairs, 29*(4), 67–95. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1177/186810341002900404

Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. Harper & Row.

Edlin, A., Gelman, A., & Kaplan, N. (2007). Voting as a rational choice: Why and how people vote to improve the well-being of others. *Rationality and Society, 19*(3), 293–314. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1177/1043463107077384

Fowler, J. H. (2006). Altruism and turnout. *The Journal of Politics, 68*(3), 674–683. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1111/j.1468-2508.2006.00453.x

Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., & Dowling, C. M. (2016). Why people vote: Estimating the social returns to voting. *British Journal of Political Science, 46*(2), 241–264. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1017/S0007123414000271

Hicken, A. (2006). Party fabrication: Constitutional reform and the rise of Thai Rak Thai. *Journal of East Asian Studies, 6*(3), 381–407. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1017/S159824080000463X

Hicken, A. (2011). Clientelism. *Annual Review of Political Science, 14*, 289–310. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.031908.220508

Kenaphoom, S. (2018). Essence of political utility. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research, 7*(1), 264–275. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.2139/ssrn.3226595

Key, V. O. (1966). *The responsible electorate: Rationality in presidential voting 1936–1960*. Harvard University Press.

Lau, R. R., & Redlawsk, D. P. (2001). Advantages and disadvantages of cognitive heuristics in political decision-making. *American Journal of Political Science, 45*(4), 951–971. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.2307/2669334

Lazarsfeld, P. F., Berelson, B., & Gaudet, H. (1948). *The people's choice: How the voter makes up his mind in a presidential campaign* (2nd ed.). Columbia University Press.

Marcus, G. E., & MacKuen, M. B. (1993). Anxiety, enthusiasm, and the vote: The emotional underpinnings of learning and involvement during presidential campaigns. *American Political Science Review, 87*(3), 672–685. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.2307/2938743

Mueller, D. C. (2003). *Public choice III*. Cambridge University Press.

Panagopoulos, C., & Wang, C.-H. (2025). Rationality, affect, and vote choice. *Frontiers in Political Science, 7*, Article 1640408. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.3389/fpos.2025.1640408

Pasuk, P., & Baker, C. (2004). *Thaksin: The business of politics in Thailand*. Silkworm Books.

Phatharathananunth, S. (2008). The Thai Rak Thai party and elections in North-eastern Thailand. *Journal of Contemporary Asia, 38*(1), 106–123. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1080/00472330701651986

Pongsawat, P. (2020). Political activities and electoral behavior in Bangkok during Thailand's 2019 election. *King Prajadhipok's Institute Journal, 18*(3), 1–25. Retrieve 2026, June 16 from https://so06.tcithaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244936

Riker, W. H., & Ordeshook, P. C. (1968). A theory of the calculus of voting. *American Political Science Review, 62*(1), 25–42. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.2307/1953324

Thompson, M. R. (2016). The moral economy of electoralism and the rise of populism in the Philippines and Thailand. *Journal of Developing Societies, 32*(3), 246–269. Retrieve 2026, June 16 from https://doi.org/10.1177/0169796X16652028

Developing a Sustainable Spatial Economic Management Framework: A Case Study of Lamphun Province, Thailand

Ntapat Worapongpat[1]

Received: January 18, 2026; **Revised:** June 13, 2026; **Accepted:** June 18, 2026

Abstract

This study aims to develop and analyze a balanced development framework integrating economic, social, and environmental dimensions to support the sustainable management of a strategic economic development zone in Lamphun Province, Thailand. The proposed framework emphasizes enhancing regional economic competitiveness

[1] Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EIT) and Doctor of Philosophy Program in Social Administration and Development, Rajabhat Maha Sarakham University (RMU) Email: dr.thiwat@gmail.com ORCID ID: https://orcid.org/0009-0008-3071-52493

while simultaneously improving population well-being and ensuring the long-term resilience of natural resources and environmental systems. The research adopts a mixed-methods approach, combining a systematic review of relevant literature and secondary empirical datasets with spatial statistical analysis, in-depth interviews with experts and key stakeholders, and strategic situational analyses using SWOT, PESTEL, and TOWS frameworks. The analytical results are further integrated with the Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model and aligned with the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs). The findings indicate that Lamphun Province exhibits strong structural potential for strategic economic zone development, particularly through its technology-oriented industrial base, investment-supportive infrastructure, and strategic connectivity with major regional economic hubs. However, critical challenges persist, including demographic aging, limited economic diversification, and increasing environmental pressures related to intensive water and energy use. The strategic assessment highlights the necessity of prioritizing smart and green industrial transformation, strengthening public services, education systems, and workforce upskilling, as well as conserving natural

resources and promoting sustainable and community-based ecotourism. The proposed framework provides policy-relevant insights for provincial-level decision-making, spatial economic zone planning, infrastructure investment prioritization, and the design of integrated sustainability-oriented governance models. These findings contribute to advancing place-based sustainable development strategies applicable to regions facing similar structural and environmental constraints.

Keywords: sustainable development, strategic economic zones, balanced territorial development, BCG economy model, systems-based analysis-The abstract is generally complete, however

Introduction

Provincial-level economic development plays a significant role in driving national economic growth, particularly in the context of increasing regional and global competition. (Álvarez-Herranz, et. al., 2026). Economic expansion contributes not only to productivity and income generation but also affects social structures, environmental conditions, and the quality of life of local populations. Development that lacks balance among these dimensions may lead to social inequality, environmental degradation, and long-term economic

vulnerability (Afriyie, et. al., 2018). Consequently, integrated economic development approaches that balance economic, social, and environmental dimensions have become an important priority in contemporary development policy.

Lamphun Province is one of the major economic areas in Northern Thailand and plays an important role in industrial production, export-oriented manufacturing, and regional logistics. (Yuan, et. al., 2023). The province is strategically located within the Northern Economic Corridor (NEC), which has been designated as a key regional economic development zone. This positioning makes Lamphun an appropriate case for examining sustainable spatial economic management at the provincial level (Aornsibutr, 2013).

Despite its economic potential, Lamphun Province faces several structural challenges. These include the need to upgrade infrastructure to support high-technology industries, increasing demand for skilled labor, demographic aging, environmental pressures associated with industrial expansion, and limitations in governance coordination. Such challenges have significant implications for spatial planning, resource management, and long-term regional sustainability

Existing studies on sustainable development, special economic zones, and regional competitiveness emphasize the importance of integrated governance, public participation, and

environmental management. Concepts such as Local Economic Development (LED), Sustainable Development Goals (SDGs), and sustainable urban development frameworks highlight the need to balance economic growth with social inclusion and environmental sustainability. (Elkington, 1997). Previous research also suggests that effective territorial development depends on coordination among policy mechanisms, infrastructure systems, local communities, and institutional governance structures

However, limited studies have integrated economic, social, and environmental dimensions into a unified spatial economic management framework at the provincial level in Thailand. In particular, empirical research focusing on strategic economic development in Lamphun Province within the context of the Northern Economic Corridor remains limited. Most existing studies focus primarily on industrial development or economic growth without sufficiently examining multidimensional territorial governance and sustainability integration.

Accordingly, this study aims to develop and analyze a spatial economic management framework integrating economic, social, and environmental dimensions for sustainable territorial development in Lamphun Province. (Gennusa, 2025). The study focuses on policy-oriented analysis, governance mechanisms,

public participation, infrastructure development, and sustainability-based spatial management approaches. The findings are expected to contribute to territorial governance literature and provide practical policy recommendations for provincial economic zone management and sustainable regional development in areas facing similar structural and environmental challenges.

1. Context and Development Potential of Lamphun Province

1.1 Provincial Context and Strategic Location

Lamphun Province is located in Northern Thailand and is characterized by lowland plains and foothill areas suitable for urban, industrial, and agricultural development. (Worapongpat, 2026b). The province also possesses a long historical background as the center of the ancient Hariphunchai civilization, which contributes significantly to its cultural identity and tourism potential. Historical and cultural resources, particularly Wat Phra That Hariphunchai, represent important cultural assets supporting local economic development.

1.2 Economic Structure and Industrial Competitiveness

Lamphun Province has a strongly industrial-based economy, particularly in export-oriented manufacturing industries such as electronics, semiconductors, electrical appliances, and industrial components. (Industrial Estate Authority of Thailand.

2023). Industrial development is concentrated primarily within major industrial estates, including Industrial Estate Authority of Thailand industrial zones and the World Lamphun Industrial Estate, which have positioned the province as one of the major manufacturing bases in Northern Thailand.

Table 1 presents the Gross Provincial Product (GPP) structure of Lamphun Province in 2020

Economic Sector	GPP Value (Million Baht)	Percentage (%)
Agriculture	13,646	16.5
Industry	42,631	51.6
Services	26,311	31.9
Total	82,588	100.0

Source: Office of the National Economic and Social Development Council & Lamphun Provincial Industry Office (2020).

The data indicate that the industrial sector contributes more than half of total provincial output, reflecting Lamphun's strong dependence on export-driven manufacturing and industrial investment. The service and agricultural sectors continue to play complementary roles in supporting regional economic stability and employment generation. (Worapongpat, 2025a).

1.3 Demographic and Socioeconomic Conditions

According to the Lamphun Provincial Statistical Office (2024), the province has a population of approximately 399,557 persons, an average household income of around 25,377 baht per month, and an unemployment rate of approximately 1.18 percent. These indicators reflect relatively stable economic conditions and labor market performance.

1.4 Implications for Sustainable Spatial Economic Development

Although Lamphun Province demonstrates strong economic and industrial potential, rapid industrial expansion may generate pressures on natural resources, environmental quality, infrastructure systems, and social inequality if development is not managed systematically. (Worapongpat, 2026a). Sustainable spatial economic development therefore requires integrated governance mechanisms that balance economic growth with environmental sustainability and social well-being.

2.Social Dimension

2.1 Population Structure and Labor Conditions

Lamphun Province has a population of approximately 399,557 persons and a relatively low unemployment rate of around 1.18 percent, indicating comparatively stable labor

market conditions. Although the provincial economy is strongly driven by industrial production, employment in the agricultural and service sectors remains important for household income distribution and social stability.

2.2 Aging Society and Social Transformation

Lamphun Province is experiencing a demographic transition toward an aging society, with elderly persons accounting for approximately 26.21 percent of the population, exceeding the national average. (Jarernpanit, et. al., 2025). This trend has important implications for healthcare systems, labor availability, social welfare provision, and long-term economic productivity.

2.3 Educational Development and Workforce Readiness

The provincial education system includes basic, secondary, and vocational education institutions that support labor force development for industrial and service sectors. (Worapongpat, 2025c). However, the current education structure still faces limitations in responding to the demand for specialized and technology-oriented skills associated with industrial transformation.

Particular emphasis is required on technical and vocational education and training (TVET), lifelong learning, and

collaboration between educational institutions and the private sector. Workforce development strategies should focus on digital skills, innovation capabilities, and industry-oriented training programs to enhance labor adaptability and regional competitiveness.

2.4 Public Health and Community-Based Healthcare Systems

Public health remains an important component of sustainable territorial development in Lamphun Province. (Khonsue, et. al., 2024). Historical health data indicate that major health concerns include pneumonia, chronic kidney disease, lung cancer, and other chronic non-communicable diseases. These conditions increase pressure on healthcare systems and require long-term preventive and community-based health management strategies.

2.5 Implications for Sustainable Social Development

The social, educational, and public health dimensions of economic zone development are closely interconnected. (Kogpho, et. al., 2024). Economic growth alone is insufficient if it is not accompanied by improvements in quality of life, healthcare accessibility, educational opportunities, and social inclusion.

3. Public Health Dimension

3.1 Disease Burden and Healthcare Systems

Public health is a critical component of sustainable territorial development in Lamphun Province. (Lamphun Provincial Statistical Office, 2024). Historical health data indicate that major health concerns in the province include pneumonia, chronic kidney disease, and lung cancer, alongside other chronic non-communicable and infectious diseases. (Worapongpat, 2025b). These conditions place increasing pressure on healthcare systems and highlight the importance of preventive healthcare, disease surveillance, and accessible medical services.

3.2 Health Promotion and Vulnerable Population Groups

Older adults constitute a major target group for health promotion policies due to their higher vulnerability to chronic diseases and healthcare dependency. (Maolanont, Pochanart, 2023). Previous studies suggest that health awareness, accessibility to healthcare services, and community support mechanisms significantly influence the quality of life of elderly populations.

3.3 Community-Based Healthcare Mechanisms

Older adults constitute a major target group for health promotion policies due to their higher vulnerability to chronic diseases and healthcare dependency. (Maolanont, Pochanart, 2023). Previous studies suggest that health awareness, accessibility to healthcare services, and community support mechanisms significantly influence the quality of life of elderly populations.

3.4 Implications for Sustainable Development

The development of strategic economic zones should not focus solely on economic expansion but must also prioritize public health and social well-being. Sustainable territorial development requires integrated policy approaches linking healthcare systems, education, workforce development, and social welfare within a unified spatial governance framework. (Marks, Hooghe, 2004).

4. Political and Administrative Dimension: Governance for Sustainable Spatial Economic Development

4.1 Governance Structure and Institutional Roles

The governance structure of Lamphun Province can be categorized into three interconnected levels.

Provincial Governance

Provincial authorities, led by the Governor and line agencies, are responsible for strategic policy coordination, economic planning, infrastructure development, and alignment with national and regional development frameworks such as the Northern Economic Corridor (NEC). (Marukhlenko, et. al., 2023). Provincial institutions also play a central role in integrating economic development policies with environmental and social management strategies.

Local Administrative Organizations

Local Administrative Organizations (LAOs), including municipalities, subdistrict administrative organizations, and the Provincial Administrative Organization (PAO), are responsible for local public services, infrastructure provision, environmental management, and community-level development. Their role is particularly important in regulating land use, managing local environmental impacts, and facilitating public participation. (Worapongpat, 2026d).

Civil Society and the Private Sector

Civil society organizations, local communities, and private-sector actors contribute through participatory governance mechanisms, including public hearings, community

consultation forums, and sustainability initiatives. Increasingly, industrial operators are adopting Environmental, Social, and Governance (ESG) approaches and corporate social responsibility (CSR) programs to support sustainable industrial development.

4.2 Governance and Sustainable Development Integration

The governance system directly influences the interaction between economic, social, and environmental dimensions.

From an economic perspective, transparent administrative systems, efficient investment procedures, and consistent industrial regulations help reduce transaction costs and improve investor confidence. (Mud-ardam, et. al., 2024). Effective governance also supports local revenue generation and regional competitiveness.

Socially, participatory governance mechanisms are essential for reducing conflicts between industrial operators and local communities. Inclusive decision-making processes improve policy legitimacy and strengthen social trust, particularly regarding labor protection, occupational safety, and equitable development outcomes.

Environmentally, governance institutions play a central role in enforcing environmental regulations, including environmental impact assessments (EIA), pollution monitoring, wastewater management, and low-carbon development policies. Local authorities are therefore critical actors in ensuring that industrial growth does not generate long-term ecological degradation.

4.3 Governance Challenges and Structural Constraints

Despite strong economic potential, several governance-related challenges continue to affect sustainable development management in Lamphun Province.

One major challenge involves institutional fragmentation and limited coordination among central government agencies, local authorities, and the public sector. (Muanglue, Tiyapiphat, 2024). In addition, local administrative organizations often possess limited authority in regulating industrial pollution and environmental compliance.

Conflicts between industrial development and community interests also remain significant, particularly regarding land use, environmental impacts, and resource allocation. Unequal bargaining power between local

communities and large industrial actors may further intensify governance tensions.

Another important limitation concerns data integration and evidence-based governance. Effective territorial management requires reliable and integrated datasets covering labor conditions, environmental quality, public health, and spatial development. However, data fragmentation across agencies continues to constrain policy coordination and long-term planning.

4.4 Strategic Directions for Sustainable Governance

To strengthen sustainable territorial governance, Lamphun Province should pursue integrated governance strategies emphasizing transparency, participation, accountability, and institutional coordination. (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023a).The establishment of Local Sustainability Councils and inter-agency governance platforms may further improve coordination among provincial authorities, local governments, communities, and private-sector stakeholders.

4.5 Governance Indicator Framework

To support policy evaluation and long-term monitoring, this study proposes a governance indicator framework consisting of four key dimensions:

Governance Dimension	Example Indicators
Transparency and Accountability	Open data availability, integrity index, public disclosure systems
Public Participation	Participation rates in consultation processes, implementation of community proposals
Administrative Efficiency	Project approval duration, environmental law enforcement rates
Social and Environmental Justice	Community complaints, dispute resolution efficiency, environmental compliance

These indicators provide a practical framework for assessing governance effectiveness within strategic economic development zones and may support future policy evaluation and comparative territorial studies.

4.6 Implications for Sustainable Spatial Governance

The political and administrative dimension represents the core institutional mechanism linking economic development with social stability and environmental sustainability. (Office of the National Economic and Social Development Council. 2023b). Sustainable governance in Lamphun Province therefore depends on transparent institutions, participatory planning, integrated data systems, and effective coordination among government agencies, local communities, and industrial actors.

5. Natural Resources, Environment, and Tourism Dimension

Natural resources, environmental quality, and tourism constitute fundamental components of sustainable spatial development in Lamphun Province. (Porter, 1998). The province possesses significant ecological and cultural assets, including forest ecosystems, river systems, agricultural landscapes, and historical tourism sites. At the same time, rapid industrial expansion and infrastructure development have intensified pressures on natural resources and environmental systems. Sustainable governance therefore requires integrated management approaches capable of balancing economic growth with environmental conservation and community well-being.

5.1 Natural Resource Conditions and Development Pressures

Lamphun Province possesses diverse natural resources that support agriculture, tourism, industry, and local livelihoods. (Promphenrangsi, Taeporamaysamai, 2024).Major resources include forest and conservation areas, river systems such as the Ping River, agricultural land, and favorable climatic conditions supporting both agricultural production and tourism activities.

However, increasing industrialization has generated growing pressures on these resource systems. Competition over water use among industrial, agricultural, and residential sectors has become increasingly significant, particularly during periods of water scarcity. Industrial expansion and urbanization have also contributed to land-use transformation, ecosystem fragmentation, and increasing risks of environmental degradation.

5.2 Environmental Risks and Sustainability Challenges

Environmental pressures in Lamphun Province are closely associated with industrial development, urban growth, transportation systems, and agricultural activities. Major environmental concerns include air pollution from agricultural burning and industrial emissions, water pollution associated with wastewater discharge, solid waste accumulation, and land-use conversion from agricultural to industrial areas.

Environmental degradation affects all dimensions of sustainable development. Economically, environmental problems may increase production and mitigation costs while reducing regional investment attractiveness. (Rakkhatiwong, et. al., 2024). Socially, pollution and resource degradation negatively affect public health and may intensify conflicts between local communities and industrial operators. Ecologically, long-term environmental deterioration threatens biodiversity, forest systems, water security, and ecosystem resilience.

5.3 Tourism and Sustainable Local Development

Tourism represents an important mechanism for promoting balanced territorial development in Lamphun Province. (Sirilertworakul, 2021). The province demonstrates strong potential in cultural tourism, nature-based tourism, agricultural tourism, and wellness tourism. Key attractions include Wat Phra That Hariphunchai, historical sites associated with the Hariphunchai civilization, natural parks, cycling routes, and community-based agricultural activities.

Sustainable tourism contributes to local economic diversification, employment generation, and cultural preservation while reducing excessive dependence on heavy industrial development. Community-based and environmentally responsible tourism models may also strengthen local participation and improve income distribution within rural areas.

5.4 Strategic Challenges and Opportunities

Lamphun Province faces several interconnected sustainability challenges, including:

- competition over water resources;
- industrial pollution risks;
- land-use conflicts;
- unequal tourism development;
- and climate-related environmental vulnerabilities.

At the same time, the province possesses substantial opportunities for sustainability-oriented transformation. (Stimson, et. al., 2006). The Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model provides an important framework for promoting resource-efficient industries, environmentally responsible production systems, and low-carbon economic development.

Additional strategic opportunities include:

- green industrial estate development;
- smart eco-industrial systems;
- low-carbon tourism initiatives;
- integrated water management technologies;
- and open environmental data platforms supporting transparency and evidence-based governance.

5.5 Integrated Sustainability Governance Framework

This study proposes an integrated governance framework based on four interconnected mechanisms:

Governance Mechanism	Strategic Focus
Regulation	Environmental law enforcement, land-use planning, pollution control
Incentives	Support for green industries, BCG investment, sustainable tourism
Participation	Community engagement and multi-stakeholder decision-making
Information	Open environmental data systems and spatial monitoring

The framework aims to strengthen coordination among government agencies, local communities, industrial operators, and tourism stakeholders to support balanced territorial development.

5.6 Implications for Sustainable Spatial Development

Natural resources, environmental quality, and tourism collectively represent critical foundations for long-term regional sustainability in Lamphun Province. Sustainable economic zone

governance therefore requires integrated approaches that simultaneously address industrial competitiveness, environmental protection, social inclusion, and community resilience.

6. Infrastructure, Technology, and Innovation for Sustainable Economic Development

Infrastructure, technology, and innovation constitute critical enabling factors for sustainable economic zone development in Lamphun Province. (Supinrat, Asawimolkit, 2025). As the province continues to develop as an industrial and logistics center within the Northern Economic Corridor (NEC), long-term competitiveness increasingly depends on the integration of smart infrastructure, digital technologies, environmental sustainability, and innovation-oriented governance systems.

6.1 Infrastructure Conditions and Strategic Needs

Lamphun's industrial activities are concentrated primarily within major industrial estates, requiring efficient infrastructure systems capable of supporting industrial production, transportation, urban expansion, and public service delivery. (Tangtipongkul, et. al., 2021). Existing strengths include stable electricity supply systems, regional logistics connectivity, proximity to Chiang Mai International Airport, and water resources linked to the Mae Kuang and Mae The river systems.

6.2 Technology and Innovation Transformation

Technological transformation represents an important opportunity for upgrading Lamphun's industrial structure toward higher-value and sustainability-oriented production systems. Emerging technologies relevant to the province include:

- Industrial Internet of Things (IIoT);
- artificial intelligence (AI) and machine learning;
- automation and robotics;
- renewable energy and smart-grid systems;
- geospatial technologies;
- and digital healthcare applications.

These technologies can improve industrial productivity, reduce labor constraints associated with demographic aging, and strengthen environmental management efficiency.

The integration of technology and sustainability principles also supports the transition from conventional industrial estates toward Smart Industrial Estates and Eco-Industrial Towns aligned with Environmental, Social, and Governance (ESG) principles and the Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model. (Thanyanom, 2019).

6.3 Theoretical Foundations for Sustainable Economic Zone Governance

The sustainable management of economic development zones in Lamphun Province can be explained through several complementary theoretical perspectives.

Sustainable Development Framework

The Sustainable Development framework emphasizes the integration of economic growth, social well-being, and environmental sustainability within long-term development strategies. (Thaptha, et. al., 2024). This approach aligns closely with the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs), particularly:

- SDG 8 (Decent Work and Economic Growth),
- SDG 9 (Industry, Innovation and Infrastructure),
- SDG 11 (Sustainable Cities and Communities),
- SDG 12 (Responsible Consumption and Production),
- and SDG 13 (Climate Action).

Triple Bottom Line (TBL)

The Triple Bottom Line framework proposed by John Elkington emphasizes balancing:

- economic performance (Profit),
- social equity (People),
- and environmental sustainability (Planet).

This framework is particularly relevant for industrial estate governance and sustainability-oriented regional development.

Cluster Theory

According to Michael Porter, industrial clustering enhances regional competitiveness through agglomeration economies, innovation spillovers, and integrated supply chains. (United Nations, 2015). Lamphun Province's concentration of electronics and manufacturing industries reflects characteristics of a regional industrial cluster with potential for innovation-driven upgrading.

Multi-level Governance

The Multi-level Governance approach explains the interaction among national, regional, provincial, and local institutions in territorial management. (Vasasiri, Damnet, 2024). This framework is useful for understanding coordination challenges among organizations such as the NESDC, the Northern Economic Corridor (NEC), provincial authorities, and local governments.

6.4 Strategic Analytical Frameworks

The findings from SWOT, TOWS, and PESTEL analyses indicate that Lamphun Province possesses strong industrial and logistical advantages but also faces significant structural and environmental challenges.

SWOT Analysis (Summary)

Dimension	Key Findings
Strengths	Strong electronics manufacturing base and logistics connectivity
Weaknesses	High-skilled labor shortages and environmental infrastructure limitations
Opportunities	BCG policy support and regional investment expansion
Threats	Supply chain volatility, climate risks, and environmental conflicts

Strategic Implications

The analysis suggests several strategic priorities:

- promoting innovation-driven industrial clusters;
- strengthening workforce upskilling and TVET systems;
- improving ESG-oriented environmental governance;
- and establishing integrated one-stop administrative systems to reduce regulatory complexity.

PESTEL Analysis (Summary)

The PESTEL assessment further highlights the importance of:

- national industrial and investment policies,
- demographic aging,
- technological transformation,
- environmental sustainability,
- and regulatory modernization in shaping future development pathways.

6.5 Sustainable Development Indicator Framework

To support long-term monitoring and evaluation, this study proposes a multidimensional sustainability indicator framework integrating economic, social, environmental, and tourism dimensions.

Dimension	Example Indicators
Economic	GPP per capita, labor productivity, FDI inflows
Social	Employment rate, educational attainment, income inequality
Environmental	PM2.5 levels, industrial waste generation, wastewater discharge
Tourism	Tourism revenue, visitor distribution, average length of stay

The proposed framework supports evidence-based territorial governance and sustainability-oriented policy evaluation.

6.6 Implications for Sustainable Spatial Development

Infrastructure, technology, and innovation are not only economic growth drivers but also critical mechanisms for achieving balanced territorial development. (Vorontsova, et. al., 2023). Sustainable economic zone governance in Lamphun Province therefore requires integrated investment in smart infrastructure, digital transformation, environmental management, workforce development, and institutional coordination.

By combining technological upgrading with sustainability-oriented governance frameworks, Lamphun Province can strengthen its transition toward a resilient, innovation-based, and environmentally responsible regional economy within Northern Thailand.

Summary

The sustainable management of strategic economic development zones in Lamphun Province requires an integrated development approach that balances economic growth, social well-being, and environmental sustainability. The findings demonstrate that effective territorial governance depends on

evidence-based policymaking, participatory institutional mechanisms, and coordination among government agencies, local communities, and the private sector.

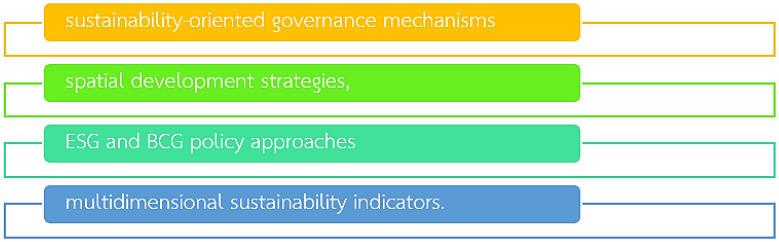
The study highlights Lamphun Province's strong potential as a regional industrial and logistics hub within Northern Thailand, supported by its manufacturing base, strategic location, and infrastructure connectivity. However, the province also faces important structural challenges, including demographic aging, environmental pressures, resource competition, and limitations in governance coordination.

The proposed framework emphasizes the integration of sustainability principles into spatial planning, industrial development, environmental management, and public service systems. Aligning provincial development strategies with the Sustainable Development Goals (SDGs), the Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model, and ESG-oriented governance can strengthen regional competitiveness while improving quality of life and safeguarding natural resources over the long term.

The findings also provide policy implications for provincial development planning, sustainable industrial governance, green infrastructure investment, and integrated spatial management applicable to other regions facing similar economic and environmental transitions.

Contributions to New Knowledge

Finally, the study provides a practical analytical framework for provincial-level planning through the integration of:

These contributions may support future policy design, spatial governance reforms, and sustainable regional development planning in both Thailand and comparable territorial contexts.

This study contributes to the field of sustainable territorial governance by proposing an integrated framework for managing provincial-level economic development zones under conditions of rapid industrial transformation and environmental change.

First, the study introduces the concept of culture-based territorial development as a complementary mechanism for sustainable economic growth. The findings demonstrate that

cultural heritage, local identity, and value-based tourism can function as strategic assets that strengthen local economies while supporting social cohesion and environmental conservation.

Second, the study advances a Balanced Territorial Development Framework that integrates economic, social, environmental, and governance dimensions within a unified spatial management approach. Unlike conventional development models focused primarily on economic expansion, this framework emphasizes the interaction between industrial development, quality of life, institutional capacity, and ecological sustainability.

Third, the study highlights the importance of multi-level and multi-actor governance in territorial management. Sustainable development outcomes depend not only on economic policy instruments but also on effective coordination among national agencies, provincial authorities, local governments, communities, and private-sector stakeholders.

Disclosure of Artificial Intelligence (AI) Use

The author used ChatGPT (GPT-5.5, OpenAI) as an AI-powered translation tool during the preparation and editing of this manuscript. The AI tool was used solely to support language

editing, improve expressive clarity, enhance academic writing style, and assist in structuring the manuscript.

The AI tool was not used for data collection, data analysis, interpretation of results, drawing conclusions, or making conclusions. All research design, data analysis, interpretation, and academic judgment were performed solely by the author.

The author has carefully reviewed, verified, and edited the AI-assisted content and assumes full responsibility for the accuracy, completeness, and originality of the manuscript.

References

Álvarez-Herranz, A., Buendía-Martínez, I., & Villanueva-Montero, E. (2026). The role of sustainable strategic orientation in reaching sustainable development: Evidence for high and middle-income countries. *Humanities and Social Sciences Communications, 13*(1), 509.

Afriyie, S. O., Kong, Y., Akomeah, M. O., Appiah, K., & Danso, P. O. (2018). Application of BCG as a strategic planning tool to assess the sustainability and growth of university programs in a competitive market. *American Journal of Multidisciplinary Research, 7*(1).

Aornsibutr, P. (2013). *A study of health problem analysis and prioritization of health issues*. Academic Journal of Disease Prevention and Control, Office of Disease Prevention and Control Region 2, Phitsanulok.

Elkington, J. (1997). *Cannibals with forks: The triple bottom line of 21st century business*. Capstone.

Gennusa, F. (2025). *Business intelligence, project management, and system dynamics to support a socio-economic and ecological sustainable transition: Coupling governance tools for localizing the UN 2030 Agenda*.

Industrial Estate Authority of Thailand. (2023). *Industrial estate development and BCG initiative in Lamphun Province.* IEAT.

Jarernpanit, T., Sunanta, P., Inprasertkul, T., It-ngam, T., Jaitiang, T., & Jaksu, K. (2025). Guidelines for enhancing the potential of new generation farmer groups in Lamphun Province under an integrated economic development approach. *Social Sciences Research and Academic Journal, 20*(2), 91–104.

Khonsue, W., Inrak, S., & Sriayut, W. (2024). Strategic perspectives on administrator education in Rajabhat Universities under the BCG policy. *Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University, 15*(2), 120–136.

Kogpho, P., Ariyasirichot, W., Chaisong, S., & Jedaman, P. (2024). The significance of sustainable urban development for effective special economic zones. *International Journal of Innovation Studies, 8*(2).

Lamphun Provincial Statistical Office. (2024). *Lamphun provincial basic statistical report*. Provincial Statistical Office.

Maolanont, T., & Pochanart, P. (2023). The BCG economic model in practice: A case study of Thai Eastern eco-industrial land. *International Journal of Sustainable Development and Planning, 18*(12).

Marks, G., & Hooghe, L. (2004). Contrasting visions of multi-level governance. In I. Bache & M. Flinders (Eds.), *Multi-level governance* (pp. 15–30). Oxford University Press.

Marukhlenko, O., Rossikhin, V., Babichev, A., Kravchuk, O., & Shtykun, O. (2023). Development of territorial communities' potential as a factor of socio-ecological development of territories. *Cuestiones Políticas, 41*(77), 205–226.

Mud-ardam, P., Chirinang, P., Chandarasorn, W., & Ketkaew, W. (2024). Green economy and sustainable local development strategies. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9*(1), 627–642.

Muanglue, R., & Tiyapiphat, I. (2024). Strategies for sustainable creative tourism development in the Lan Na civilization area of Ban Hong District, Lamphun Province. *Journal of Social Science and Cultural, 8*(2), 296–310.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2023a). *Northern regional economic outlook report.* NESDC.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2023b). *Provincial gross provincial product (GPP) database.* NESDC.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). *Sustainable Development Goals and the national strategy.* NESDC.

Porter, M. E. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review, 76*(6), 77–90.

Promphenrangsi, R., & Taeporamaysamai, P. (2024). The impact of participatory development on local economic development: A case study of E-San gastronomy in Sakon Nakhon Province, Thailand. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences, 7*(3), 1342–1369.

Rakkhatiwong, N., Wongyos, N., & Saengsuphot, S. (2024). Management models of community enterprises in food processing and product manufacturing in the upper northern region toward sustainable development goals. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9*(11), 582–599.

Sirilertworakul, N. (2021). *BCG model: Fostering sustainable development in the Thai economy*.

Stimson, R. J., Stough, R. R., & Roberts, B. H. (2006). *Regional economic development: Analysis and planning strategy*. Springer.

Supinrat, S., & Asawimolkit, U. (2025). Driving green space expansion policy of Pratoopa Subdistrict Municipality, Lamphun Province. *Ramkhamhaeng University Journal of Public Administration, 8*(1), 384–414.

Tangtipongkul, K., Srisuchart, S., Nuchmorn, N., & Vinayavekhin, S. (2021). Local economic development to support opportunities and impacts from special economic zones along the Greater Mekong Subregion Southern Economic Corridor: Case studies in Kanchanaburi and Trat Provinces. *Thammasat Review, 24*(1), 79–110.

Thanyanom, J. (2019). Factors related to health-promoting behaviors among older adults in Lamphun Province. Lanna *Journal of Health Promotion and Environmental Health.*

Thaptha, A., Liengjindathaworn, O., Songsukrujiroad, S., Chantawara, R., & Triwanitchakorn, T. (2024). A sustainable local development model based on the BCG economy through cooperation between Ubon Ratchathani Rajabhat University and Pakse Teacher Training College, Lao PDR. *Srivanalai Research Journal, 14*(2), 35–46.

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations General Assembly.

Vasasiri, J., & Damnet, A. (2024). Applying diffusion theory principles to drive international SDGs toward sustainable local development through the BCG model. *Asian Political Science Review, 8*(1).

Vorontsova, G. V., Lugovskoy, S. I., & Kizil, E. V. (2023). The game strategy of business integration in special economic zones and its advantages for sustainable regional development in Russia. *In Game strategies for business integration in the digital economy* (pp. 125–135). Emerald Publishing.

Worapongpat, N. (2025a). The application of the BCG model and competitive strategies to achieve sustainable development goals in the health and beauty supplement OEM industry in Samut Sakhon Province. *Wisdom Journal of Humanities and Social Sciences, 2*(12), 39–54. Retrieve 2026, June 22 from https://so19.tci-thaijo.org/index.php/WJHS/article/view/2666

Worapongpat, N. (2025b). The desired leadership qualities of administrators influencing the development of a learning innovation organization for the development of local personnel in Mueang District, Mahasarakham Province. *Journal of Political Science and Public Administration, Kasetsart University, 3*(1), 1–32. Retrieve 2026, June 22 from https://so14.tci-thaijo.org/index.php/PSPAJKU/article/view/1541

Worapongpat, N. (2025c). The role of leadership based on the ESG framework in influencing the performance efficiency of local employees: A case study of Mueang District, Maha Sarakham Province. *Journal of Public and Private Issues, 2*(3), 147–158. Retrieve 2026, June 22 from https://so17.tci-thaijo.org/index.php/jppi/article/view/993

Worapongpat, N. (2026a). Consumer Attitudes and Behaviors Influencing Perceived Benefits of “Tosakan Nakas” Herbal Balm: A Case Study of SCG Grand Martech Co., Ltd. Asian *Journal of Humanities and Social Innovation, 3*(1), 16–30. Retrieve 2026, June 22 from https://so14.tci-thaijo.org/index.php/AJHSI/article/view/2442

Worapongpat, N. (2026c). Developing Creative Leadership among Local Administrators for Smart Locality Advancement in Maha Sarakham Province. *Local Administration Journal, 19*(1), 43–58. Retrieve 2026, June 22 from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/colakkujournals/article/view/276500

Worapongpat, N. (2026d). Situational Leadership of Entrepreneurs Influencing ESG and Safety Management: Employee Perspectives in the Health, Beauty, and Supplement Manufacturing Sector. *Community and Social Development Journal, 27*(1), 72–83. Retrieve 2026, June 22 from https://doi.org/10.57260/csdj.2026.278679

Yuan, K., Hu, B., Li, X., Niu, T., & Zhang, L. (2023). Exploration of coupling effects in the digital economy and eco-economic system resilience in urban areas: Case study of the Beijing-Tianjin-Hebei Urban Agglomeration. *Sustainability, 15*(9), 7258.

วิกฤตการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ในสหรัฐอเมริกา: ความแตกแยกทางกฎหมายและการรวมศูนย์อำนาจ

กชกร เจี๊อยแจ้ว[1]

Received: April 1, 2026; **Revised**: June 13, 2026; **Accepted**: June 18, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านนโยบายการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 2023–2025 จากแนวทางที่เน้นความปลอดภัยและการกำกับดูแลแบบยืดหยุ่น ไปสู่แนวทางที่ให้ความสำคัญกับการเร่งรัดนวัตกรรมและการแข่งขันทางเทคโนโลยีเชิงยุทธศาสตร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เอกสารนโยบาย ผลการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว ถูกขับเคลื่อนผ่านสามมิติที่ส่งผลซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1) มิติเชิงโครงสร้าง ภาวะชะงักงันทางนิติบัญญัติของสภาคองเกรสและความแตกแยกของกฎระเบียบระดับมลรัฐบั่นทอนเอกภาพของชาติ 2) มิติเศรษฐศาสตร์ การเมือง การปรับความสัมพันธ์ของรัฐ–กลุ่มทุนสู่รูปแบบรัฐ

[1] สำนักวิชาการระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Email: kotchakornjueayjeaw@gmail.com

หุ้นส่วนเทคโนโลยีที่ผนึกผลประโยชน์ของรัฐบาลกลางและกลุ่มทุนเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน และ 3) มิติภูมิรัฐศาสตร์ การยกระดับปัญญาประดิษฐ์สู่วาระความมั่นคงแห่งชาติในบริบทของการแข่งขันกับสาธารณรัฐประชาชนจีน บทสรุปของงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า กระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียว คือ ยุทธศาสตร์โต้ตอบเชิงอำนาจของรัฐบาลกลางในการกอบกู้สถานะ ผู้กำหนดกติกาท่ามกลางความผันผวนเชิงสถาบันและการแข่งขันเทคโนโลยีระดับโลก งานวิจัยนี้สร้างคุณูปการ ทางวิชาการโดยการบูรณาการกรอบทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบัน ทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบ และสัจนิยมทางเทคโนโลยีเข้าด้วยกันเพื่ออธิบายการเปลี่ยนผ่านนโยบายปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, การกำกับดูแล AI, นโยบายสาธารณะ, สหรัฐอเมริกา, การเมืองสหรัฐอเมริกา

The Crisis of Artificial Intelligence Governance in the United States: Regulatory Fragmentation and the Centralization of Power

Kotchakorn Jueayjaew[2]

Abstract

This research aims to analyze the driving factors behind the transformation of United States artificial intelligence (AI) governance policy between 2023 and 2025, from an approach emphasizing safety and flexible regulation toward one prioritizing accelerated innovation and strategic technological competition. Employing a qualitative research methodology and policy document analysis, the study finds that this transition was driven by three mutually reinforcing dimensions. First, in the structural dimension, legislative gridlock within Congress and

[2] Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University. Email: kotchakornjueayjeaw@gmail.com

regulatory fragmentation across states undermined national coherence. Second, in the political economy dimension, the reconfiguration of state–capital relations evolved toward a "technology-partnership state" model that consolidated the interests of the federal government and major technology corporations. Third, in the geopolitical dimension, AI was elevated to the level of a national security agenda within the context of strategic competition with the People's Republic of China. The study concludes that the paradigm of a One-Rule Paradigm represents a federal counter-power strategy aimed at reclaiming rule-setting authority amid institutional volatility and intensifying global technological rivalry. This research contributes academically by integrating institutional failure theory, regulatory capture theory, and technological realist theory to systematically explain the transformation of AI policy.

Keywords: Artificial Intelligence, AI regulation, Public Policy, United States, US Politics

บทนำ (Introduction)

ในทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาอย่างรวดเร็วของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) โดยเฉพาะโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Models) และปัญญาประดิษฐ์เชิงสร้างสรรค์ (Generative AI) ได้ก้าวข้ามจากการเป็นเครื่องมือทางเทคนิคสู่ปัจจัยที่กำหนดอนาคตทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ พัฒนาการนี้สร้างความท้าทายต่อระบบกฎหมายและกลไกการกำกับดูแลในลักษณะที่นักวิชาการเรียกว่า “ปัญหาความไม่สอดคล้องต่อความเร็วในการพัฒนา” (Pacing Problem) (Thierer, 2018) กล่าวคือ กระบวนการออกกฎหมายของรัฐมีลักษณะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยการกำกับดูแลมักตามหลังการพัฒนาเทคโนโลยีและต้องผ่านกระบวนการที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน ส่งผลให้ความไม่สมดุลนี้ได้สร้างช่องว่างทางกฎหมายที่กว้างขึ้น ทำให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมตามมา

สหรัฐอเมริกา ในฐานะผู้นำด้านปัญญาประดิษฐ์ระดับโลก รับมือกับความท้าทายนี้ในยุครัฐบาลไบเดนผ่านกฎหมายอ่อน (soft law) ได้แก่ คำสั่งบริหาร กรอบแนวทางความสมัครใจ และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและไม่ขัดขวางการเติบโตของนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม กฎหมายอ่อนของยุคไบเดนเผชิญกับความล้มเหลวหลักสองประการ คือ ภาวะชะงักงันของสภาคองเกรส ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งระหว่างพรรค ทำให้ไม่สามารถผ่านกฎหมายปัญญาประดิษฐ์ที่ครอบคลุมได้ และการที่มลรัฐต่าง ๆ มีการออกกฎหมายและระเบียบ

ข้อบังคับเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ของตนเองจนเกิดความแตกแยกทางการกำกับดูแล (Regulatory Fragmentation) ระหว่างระดับรัฐบาลกลางและมลรัฐ

ความล้มเหลวของแนวทางกฎหมายอ่อนและภาวะแตกแยกทางการกำกับดูแลได้นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ที่ปรากฏให้เห็นผ่านสัญญาณสำคัญ เช่น ในปี ค.ศ. 2025 เมื่อฝ่ายบริหารผลักดันบทบัญญัติห้ามมลรัฐออกกฎหมายปัญญาประดิษฐ์เป็นเวลาสิบปีในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณฉบับยิ่งใหญ่ (One Big Beautiful Bill Act) แต่วุฒิสภาลงมติตัดออกด้วยคะแนน 99 ต่อ 1 (McDermott Will & Emery, 2025) อีกทั้งในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2025 รัฐบาลเผยแพร่แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Action Plan) ที่เน้นกรอบการสร้างความยุ่งยากน้อยที่สุด และเตือนว่ากฎระเบียบของมลรัฐสร้างความแตกแยกต่อการแข่งขันทางเทคโนโลยี (Brown and et al., 2025) อีกทั้งเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 2025 ประธานาธิบดีทรัมป์ลงนามในคำสั่งฝ่ายบริหาร ว่าด้วยการสถาปนากรอบนโยบายแห่งชาติด้านปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นกรอบกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ระดับชาติที่สร้างความยุ่งยากน้อยที่สุด มีการตั้งคณะทำงานด้านการฟ้องร้องคดีปัญญาประดิษฐ์ (AI Litigation Task Force) ภายในกระทรวงยุติธรรมเพื่อตรวจสอบกฎหมายมลรัฐที่ขัดแย้ง (WilmerHale, 2025) สัญญาณเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสหรัฐฯ กำลังปรับจุดยืนในการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ในหลายมิติ ทั้งในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางและมลรัฐ ความสัมพันธ์

ระหว่างรัฐกับภาคเอกชน และตำแหน่งของสหรัฐฯ ในการแข่งขันด้านปัญญาประดิษฐ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน

แม้ว่าวรรณกรรมด้านการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่งานวิจัยที่มีอยู่ยังคงมีข้อจำกัดสำคัญอย่างน้อยสามประการ ประการแรก งานวิจัยส่วนใหญ่ยังศึกษาธรรมภิบาลปัญญาประดิษฐ์ จากมุมมองเชิงกฎหมายหรือเทคนิคเพียงมิติเดียวเท่านั้น ประการที่สอง แม้จะมีงานวิจัยที่เปรียบเทียบแนวทางการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพยุโรปอยู่พอสมควร (Roberts et al., 2021) แต่ยังมีช่องว่างในการศึกษาพลวัตการเปลี่ยนผ่านเชิงกระบวนทัศน์ในช่วงปี ค.ศ. 2023–2025 โดยเฉพาะการรวมศูนย์อำนาจภายใต้รัฐบาลทรัมป์ชุดที่สอง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีงานวิชาการใดครอบคลุมได้อย่างครบถ้วน

งานวิจัยฉบับนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างด้วยการพัฒนากรอบการวิเคราะห์บูรณาการที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านนโยบายปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ ในช่วงปี ค.ศ. 2023–2025 ได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ทั้งในเชิงทฤษฎี ด้วยการเชื่อมกรอบทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบัน ทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบ และสัจนิยมทางเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน รวมถึงในเชิงนโยบาย ด้วยการชี้ให้เห็นว่ากระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียวเป็นปรากฏการณ์ที่มีเบื้องหลังมากกว่าการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองระหว่างรัฐบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวทางการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษาบทบาทของบรรษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่และพลวัตทางเศรษฐศาสตร์การเมืองต่อการกำหนดนโยบายปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อทิศทางการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

นิยามของปัญญาประดิษฐ์

การทบทวนวรรณกรรมพบว่าการนิยามปัญญาประดิษฐ์ เป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่สำคัญต่อการออกแบบกลไกกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพในระดับชาติและสากล ปัญหาหลักเกิดจากธรรมชาติที่กว้างและพลวัตของแนวคิดความฉลาดที่เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การนิยามที่ได้รับการยอมรับในฐานะผู้บุกเบิกโดยจอห์น แมคคาร์ธี (John McCarthy) (McCarthy, 2007) เสนอว่า ปัญญาประดิษฐ์คือวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมในการสร้างเครื่องจักรที่ฉลาด ซึ่งนิยามความฉลาดว่าเป็นกระบวนการประมวลผลที่ทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายในโลกได้ อย่างไรก็ตาม คำนิยามนี้มีลักษณะที่กว้างเกินไปและขาดขอบเขตเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการกำหนดขอบเขตทางกฎหมาย

ในขณะเดียวกัน นักวิชาการได้เสนอแนวทางการนิยามที่หลากหลาย ริชเสนอว่า “ปัญญาประดิษฐ์คือการศึกษาวิธีทำให้คอมพิวเตอร์สามารถทำสิ่งที่ ในขณะนี้ มนุษย์ทำได้ดีกว่า” (Rich, 1983: 1) โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดและความสามารถในการปฏิบัติงานที่เดิมเป็นคุณลักษณะเฉพาะของมนุษย์ ซึ่งแนวคิดนี้สะท้อนว่าสิ่งที่ถือเป็นงานซับซ้อนสำหรับเครื่องจักรย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา (Wilkenfeld, 2019)

กฎหมายอ่อนและกฎหมายแข็งในการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์

วรรณกรรมด้านการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์แบ่งออกเป็นสองกระแสหลักตามลักษณะของเครื่องมือกำกับดูแล กระแสแรกคืองานที่ศึกษากฎหมายอ่อน (soft law) ซึ่งหมายถึงแนวทาง หลักการ และมาตรฐานความสมัครใจที่ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย แอ็บบอตต์และสไนดัล (Abbott and Snidal, 2000) อธิบายว่ากฎหมายอ่อนมีประสิทธิภาพสูงสุดในบริบทที่ผู้มีส่วนได้เสียมีแรงจูงใจร่วมกัน แต่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในบริบทที่ผลประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ มาร์แชนท์ (Marchant, 2011) ขยายแนวคิดนี้ด้วยการชี้ว่าในบริบทเทคโนโลยีที่พัฒนาเร็ว กฎหมายอ่อนมักเป็นเพียงทางออกชั่วคราวที่ไม่สามารถแก้ไขช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีกับกลไกกำกับดูแลได้อย่างยั่งยืน งานของโจบินและคณะ (Jobin et al., 2019) ซึ่งวิเคราะห์แนวทางจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์จาก 84 เอกสารจาก ทั่วโลก พบว่าหลักการต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก แต่การนำไปปฏิบัติยังขาดกลไกการ

บังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของแนวทางกฎหมายอ่อน กระแสที่สองคืองานที่ศึกษาการเปลี่ยนผ่านสู่กฎหมายแข็ง (hard law) ซึ่งมีสภาพบังคับทางกฎหมาย ยังมีช่องว่างการขาดความเข้าใจร่วมกันในนิยามของธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนากฎหมายแข็งในระดับนานาชาติ

ทฤษฎีรากฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1. ทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบัน

คาโลและซิตรอน (Calo and Citron, 2021) เสนอว่าระบบบริหารอัตโนมัติที่ขาดความชอบธรรมเชิงสถาบันก่อให้เกิดวิกฤตสองระดับ คือ วิกฤตด้านความรับผิดชอบ (accountability crisis) เมื่อไม่มีบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่รับผิดชอบต่อผลของระบบโดยตรง และวิกฤตด้านความชอบธรรม (legitimacy crisis) เมื่อประชาชนไม่สามารถโต้แย้งหรือมีส่วนร่วมในการออกแบบระบบที่ส่งผลต่อชีวิตของตนได้ เธียร์เรอร์ (Thierer, 2018) เสริมด้วยแนวคิดปัญหาความไม่สอดคล้องต่อความเร็วในการพัฒนา (Pacing Problem) ซึ่งอธิบายว่าความเร็วของนวัตกรรมเทคโนโลยียังคงนำหน้ากระบวนการออกกฎหมายมาโดยตลอดและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ วรรณกรรมในกลุ่มนี้สอดคล้องกับภาวะชะงักงันทางนิติบัญญัติในสภาคองเกรสสหรัฐฯ (Brennan Center for Justice, n.d.) เป็นหนึ่งในอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนากรอบกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ระดับชาติ

2. ทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบ

สติกเลอร์ (Stigler, 1971) เสนอว่ากระบวนการออกกฎหมายในระบบประชาธิปไตยมีแนวโน้มตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการจัดองค์กรดีและมีทรัพยากร ส่งผลให้กฎหมายมักสะท้อนผลประโยชน์ของกลุ่มทุนมากกว่าผลประโยชน์สาธารณะ ฮิลเดอบรันด์ (Hildebrandt, 2018) ขยายกรอบนี้สู่บริบทดิจิทัลด้วยการอธิบายว่าความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างผู้กำกับดูแลและผู้ถูกกำกับดูแลเป็นกลไกพื้นฐานของการยึดครองกฎระเบียบในยุคปัญญาประดิษฐ์ เนื่องจากความซับซ้อนทางเทคนิคทำให้ผู้กำกับดูแลต้องพึ่งพาข้อมูลจากผู้ถูกกำกับดูแล เราะห์มาน (Rahman, 2018) เพิ่มมิติของ New Utilities ซึ่งอธิบายว่าเมื่ออำนาจเอกชนขนาดใหญ่เข้าไปควบคุมโครงสร้างพื้นฐานสังคม บทบาทของรัฐอาจเปลี่ยนจากผู้กำกับดูแลไปสู่หุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกับภาคเอกชน

3. สัจนิยมทางเทคโนโลยีในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

วอลซ์ (Waltz, 1979) วางรากฐานทฤษฎีสัจนิยมเชิงโครงสร้างโดยเสนอว่าในระบบระหว่างประเทศที่ปราศจากอำนาจกลาง รัฐต่าง ๆ แสวงหาความได้เปรียบเชิงสัมพัทธ์อย่างต่อเนื่อง ไนย์ (Nye, 2011) ประยุกต์กรอบนี้สู่ยุคดิจิทัลด้วยแนวคิดเรื่องแสนยานุภาพทางไซเบอร์ (Cyber Power) ซึ่งชี้ว่าความสามารถทางเทคโนโลยีได้กลายเป็นมิติสำคัญของอำนาจรัฐในศตวรรษที่ 21 ดิง (Ding, 2018) วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ปัญญาประดิษฐ์ของจีนและชี้ให้เห็นว่าการแข่งขันทางเทคโนโลยีระหว่างสหรัฐฯ และจีนมีลักษณะที่แตกต่างจากการแข่งขันทางเทคโนโลยีในอดีต

เนื่องจากเส้นแบ่งระหว่างภาคเอกชนและรัฐในจีนมีความไม่ชัดเจน แบรดฟอร์ด (Bradford, 2020) เสริมมิตินี้ด้วยการอธิบายปรากฏการณ์บรัสเซลส์ที่มาตรฐานของผู้นำทางกฎระเบียบมีแนวโน้มกลายเป็นมาตรฐานโดยพฤตินัยในระดับโลก

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดบูรณาการสามมิติในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านนโยบายกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2023–2025 โดยการบูรณาการจากสามสาขาวิชาเข้าด้วยกัน ได้แก่ ทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบัน ทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบและ สัจนิยมทางเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถอธิบายพลวัตของนโยบายปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างถ่องแท้

ทฤษฎีรากฐานทั้งสามมิติ

มิติที่หนึ่ง ทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบัน (Institutional Failure Theory) กรอบแนวคิดนี้อาศัยทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบันของคาโลและซิตรอน ซึ่งอธิบายว่าเมื่อโครงสร้างสถาบันที่มีอยู่ ไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ รัฐบาลมีแนวโน้มแสวงหากลไกทดแทนที่อยู่นอกกรอบนิติบัญญัติปกติ (Calo and Citron, 2021) สอดคล้องกับแนวคิดปัญหาความไม่สอดคล้องต่อความเร็วในการพัฒนาของเธียร์เรอร์ที่อธิบายว่าเทคโนโลยีพัฒนาเร็วกว่ากฎหมาย (Thierer, 2018) และงานของมาร์แชนท์ที่ชี้ให้เห็นช่องว่างที่เพิ่มขึ้นระหว่างเทคโนโลยีใหม่กับกลไกกำกับ

ดูแลที่มีอยู่ (Marchant, 2011) ในบริบทของการวิจัยนี้ กรอบแนวคิดดังกล่าวอธิบายว่าเหตุใดความชะงักงันของสภาคองเกรสและการล่มสลายของกฎหมายอ่อนยุคไบเดน จึงผลักดันให้รัฐบาลกลางหันใช้คำสั่งบริหารสถาปนากระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียว

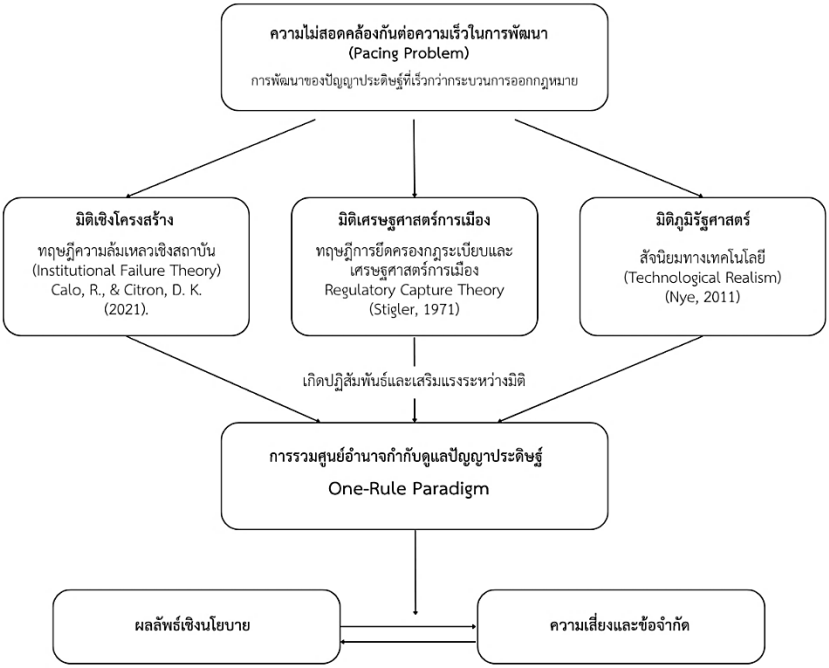
มิติที่สอง ทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบ (Regulatory Capture Theory) กรอบแนวคิดนี้อาศัยทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบของสติกเลอร์ ซึ่งเสนอว่าผู้มีส่วนได้เสียในอุตสาหกรรมมีแรงจูงใจและศักยภาพในการมีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดกฎระเบียบที่ควบคุมตนเอง ส่งผลให้กระบวนการออกกฎหมายมักสะท้อนผลประโยชน์ของกลุ่มทุนมากกว่าประโยชน์สาธารณะ (Stigler, 1971) แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาโดยเราะห์มาน ในแนวคิดเรื่อง New Utilities ที่อธิบาย การเติบโตของอำนาจเอกชนในโครงสร้างพื้นฐานสังคม (Rahman, 2018) และฮิลเดอบรันด์ที่ชี้ให้เห็นปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลระหว่างผู้กำกับดูแลกับผู้ถูกกำกับดูแลในบริบทเทคโนโลยี (Hildebrandt, 2018) ในการวิจัยนี้ กรอบแนวคิดดังกล่าวอธิบายพลวัตของการล็อบบี้ที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดของกลุ่มเทคโนโลยีและบทบาทของโครงการสตาร์เกต (Stargate) ในฐานะกลไกผูกผลประโยชน์รัฐ–กลุ่มทุน

มิติที่สาม สัจนิยมทางเทคโนโลยี (Technological Realism) กรอบแนวคิดนี้พัฒนาต่อยอดจากทฤษฎีสัจนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Waltz, 1979) โดยนำมาประยุกต์ใช้กับการแข่งขัน ด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวคิดของไนย์ เรื่องแสนยานุภาพทางเทคโนโลยี (Cyber Power) (Nye, 2011) และงานของดิง เรื่องยุทธศาสตร์

ปัญญาประดิษฐ์ของจีน กรอบนี้มองว่าในระบบระหว่างประเทศที่ปราศจากอำนาจกลาง ชาติที่ครอบครองและกำหนดมาตรฐานเทคโนโลยีสำคัญก่อนย่อมได้เปรียบทางยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ (Ding, 2018) แนวคิดนี้มีความเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์บรัสเซลส์ (Brussels Effect) ของแบรดฟอร์ดที่อธิบายว่ามาตรฐานของผู้นำทางกฎระเบียบมีแนวโน้มกลายเป็นมาตรฐานสากลโดยพฤตินัย (Bradford, 2020) ในงานวิจัยนี้ กรอบดังกล่าวอธิบายการยกระดับปัญญาประดิษฐ์สู่วาระความมั่นคงแห่งชาติ การใช้วาทกรรมภัยคุกคามจีน และยุทธศาสตร์สถาปนามาตรฐานปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ ให้กลายเป็นมาตรฐานโลก

ความสัมพันธ์เชิงแนวคิดระหว่างสามมิติ

ความสำคัญของกรอบแนวคิดบูรณาการนี้คือการอธิบายความสัมพันธ์เชิงเสริมแรงระหว่างทั้งสามมิติ กล่าวคือ ความล้มเหลวเชิงสถาบัน (มิติที่ 1) สร้างสุญญากาศทางนโยบายที่เปิดโอกาสให้กลุ่มทุนเทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลต่อการออกแบบกฎระเบียบ (มิติที่ 2) ในขณะที่ภัยคุกคามทางภูมิรัฐศาสตร์ (มิติที่ 3) ทำหน้าที่สร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการรวมศูนย์อำนาจโดยเบี่ยงเบนความสนใจจากคำถามเรื่องการตรวจสอบถ่วงดุล นอกจากนั้น มิติที่ 2 และ 3 ยังเสริมแรงกันผ่านการที่กลุ่มทุนเทคโนโลยีใช้วาทกรรมภูมิรัฐศาสตร์เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการผลักดันนโยบายที่เอื้อต่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ของตนเอง ความสัมพันธ์เหล่านี้ก่อให้เกิดแรงผลักดันที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของกระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียวในฐานะจุดสมดุลของระบบ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์เชิงแนวคิดระหว่างสามมิ

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียวไม่ได้เป็นผลผลิตของปัจจัยเดียว แต่เกิดจากการบรรจบกันและเสริมแรงกันของทั้งสามมิติ โดยมีบริบทกดดันภายนอก ได้แก่ ความเร็วของการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่นำหน้ากลไกกำกับดูแล และภาวะสุญญากาศทางนิติบัญญัติของสภาคองเกรส เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน ซึ่งกรอบแนวคิดนี้จะถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลตลอดทั้งงานวิจัยนี้ โดยมีขอบเขตครอบคลุมนโยบายปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ ในระดับรัฐบาลกลางในช่วงปี ค.ศ. 2023–2025

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

1. ระเบียบวิธีวิจัย

1.1 ประเภทการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิเคราะห์เชิงธีม 6 ขั้นตอนของเบราน์และคลาร์ก (Braun and Clarke, 2006) ดังนี้ ขั้นที่ 1 การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarisation) โดยการอ่านทบทวนเอกสารทั้งหมดและบันทึกข้อสังเกตเบื้องต้น ขั้นที่ 2 การสร้างรหัสเบื้องต้น (Initial Coding) โดยใช้รหัสเชิงพรรณนาและเชิงตีความครอบคลุมประเด็นหลัก ได้แก่ ความล้มเหลวทางนิติบัญญัติ ความแตกแยกของกฎระเบียบ พฤติกรรมล็อบบี้ เศรษฐศาสตร์การเมืองของโครงสร้างพื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ วาทกรรมความมั่นคงแห่งชาติ และการแข่งขันปัญญาประดิษฐ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ขั้นที่ 3 การค้นหาธีม (Searching for Themes) โดยรวมรหัสที่เชื่อมโยงกันเป็นธีมเบื้องต้น โดยใช้กรอบแนวคิดบูรณาการสามมิติเป็นตัวนำ ขั้นที่ 4 การทบทวนธีม (Reviewing Themes) โดยตรวจสอบความสอดคล้องภายในและความแตกต่างระหว่างธีม ขั้นที่ 5 การนิยามและตั้งชื่อธีม (Defining and Naming Themes) ซึ่งได้ธีมสุดท้ายสามธีม ได้แก่ มิติเชิงโครงสร้าง มิติเศรษฐศาสตร์การเมือง มิติภูมิรัฐศาสตร์ และขั้นที่ 6 การเขียนรายงาน (Writing Up) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับทฤษฎีรากฐานในแต่ละมิติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาการและแวดวงนโยบาย ในช่วงปี ค.ศ. 2023–2025 ได้แก่ 1) เอกสารนโยบายและกฎหมาย 2) เอกสารทางวิชาการ 3) รายงานจากองค์กรระหว่างประเทศ 4) เอกสารจากภาคเอกชน 5) สื่อมวลชนและบทวิเคราะห์ และ 6) ข้อมูลการล็อบบี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยอ่านและตรวจสอบเอกสารทั้งหมดอย่างละเอียด จากนั้นจัดกลุ่มตามธีมที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิด ได้แก่ ปัจจัยเชิงโครงสร้างและบริบท กลไกการกำกับดูแล และอุปสรรคในการกำกับดูแล แล้วจึงวิเคราะห์รูปแบบและประเด็นย่อยในแต่ละชุดเอกสาร ท้ายที่สุด ผู้วิจัยนำเสนอข้อค้นพบตามธีมหลักตามกรอบแนวคิดที่วางไว้

3. ความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย (Credibility and Trustworthiness)

ผู้วิจัยใช้กลยุทธ์สามประการตามแนวทางของลินคอล์น และ กูบา (Lincoln and Guba, 1985) ประการแรก การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยใช้แหล่งข้อมูลหลายประเภทสำหรับแต่ละข้อค้นพบ เช่น ตัวเลขค่าใช้จ่ายล็อบบี้ของโอเพนเอไอ ได้รับการยืนยันจากทั้งรายงานขององค์กรอิชชู วัน (Issue One, 2025) และฐานข้อมูลโอเพน ซีเครตส์ (Open Secrets) และข้อมูลโครงการสตาร์เกตมาจากทั้งการประกาศอย่างเป็นทางการจากทำเนียบขาว (Marshall, 2025) และเอกสารนโยบายของโอเพนเอไอ ประการที่สอง การตรวจสอบความสอดคล้องภายใน โดยตรวจสอบว่าข้อค้นพบในแต่ละมิติสอดคล้องกับทฤษฎีรากฐานในกรอบ

แนวคิดหรือไม่ หากมีความขัดแย้ง ผู้วิจัยบันทึกและอธิบายแทนที่จะละเว้น ประการที่สาม การอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างครบถ้วน โดยตัวเลขและสถิติทุกรายการมีการอ้างอิงโดยตรง ทั้งนี้ ผู้วิจัยยอมรับว่าการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสารมีข้อจำกัดด้านความเป็นกลางของผู้วิจัย ซึ่งบริหารจัดการผ่านการบันทึกกระบวนการตัดสินใจในการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน

4. ข้อจำกัดของการวิจัย (Limitations)

การวิจัยนี้มีข้อจำกัด ได้แก่ ข้อจำกัดที่หนึ่ง ขอบเขตข้อมูลและเวลา การวิจัยนี้ครอบคลุมช่วงเวลา ค.ศ. 2023–2025 เท่านั้น ข้อค้นพบจึงอาจไม่สามารถอธิบายพลวัตก่อนหน้าหรือหลังจากช่วงเวลาดังกล่าวได้ นอกจากนั้น เหตุการณ์บางอย่างใน ค.ศ. 2025 ยังอยู่ในระหว่างพัฒนาการขณะที่งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ และข้อจำกัดที่สอง การพึ่งพาแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยการวิจัยนี้ไม่ได้มีการสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบายโดยตรง ทำให้ไม่อาจเข้าถึงมุมมองจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง

ผลการวิจัย (Results)

ผลการศึกษาพบว่าปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านนโยบายการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ไม่ใช่เพียงการปรับเปลี่ยนระเบียบตามวงจรการเมืองปกติ แต่เป็นจุดตัดทางนโยบายที่สะท้อนถึงการปะทะกันและประสานกันของปัจจัยเชิงโครงสร้าง เศรษฐศาสตร์การเมือง และภูมิรัฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วนหลักตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ เพื่อชี้ให้ เห็นว่าเหตุใดสหรัฐฯ จึงเลือกก้าวเข้าสู่แนวทางการกำกับดูแลแบบรวมศูนย์ โดยผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางจากการกำกับดูแลที่เน้นความปลอดภัยสู่แนวทางการเร่งรัดนวัตกรรมและการแข่งขันทางเทคโนโลยีเชิงรุกนั้น เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยหลายมิติ จนสร้างแรงผลักดันไปสู่ทิศทางของการรวมศูนย์อำนาจและการควบคุมที่เข้มงวดขึ้น

มิติเชิงโครงสร้าง ความล้มเหลวเชิงสถาบันและสุญญากาศทางกฎระเบียบ

ผลการวิจัยในมิตินี้วิเคราะห์ผ่านกรอบทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบันของคาโลและซิตรอน (Calo and Citron, 2021) ซึ่งตั้งสมมติฐานว่าเมื่อโครงสร้างสถาบันไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ รัฐบาลจะแสวงหากลไกทดแทนนอกกรอบนิติบัญญัติปกติ ผลการวิจัยยืนยันสมมติฐานนี้ผ่านสองกลไกที่เชื่อมโยงกัน

กลไกแรกคือภาวะชะงักงันของสภาคองเกรส ตามกรอบแนวคิดของเธียร์เรอร์ (Thierer, 2018) กระบวนการออกกฎหมายมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและตามหลังเทคโนโลยีเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับที่ในช่วงสภาคองเกรสชุดที่ 118 (ค.ศ. 2023–2024) มีการเสนอร่างกฎหมายปัญญาประดิษฐ์มากกว่า 150 ฉบับ แต่ไม่มีฉบับใดผ่านการตรากฎหมาย (Brennan Center for Justice, n.d.) ความล้มเหลวนี้เกิดจากการบรรจบกันของปัจจัยสามประการตามที่มาร์แชนท์ (Marchant, 2011) ระบุไว้ ได้แก่ การ

แบ่งขั้วทางการเมืองที่ทำให้การอภิปรายพระราชบัญญัติปัญญาประดิษฐ์ (AI in Government Act) กลายเป็นการโต้เถียงเชิงอุดมการณ์มากกว่าการหาทางออก ความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลที่บังคับให้สมาชิกสภาพึ่งพาข้อมูลจากกลุ่มทุนเทคโนโลยีและเปิดพื้นที่ให้เกิดการยึดครองกฎระเบียบตามมิติที่สองของกรอบแนวคิด (Hildebrandt, 2018) และการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมาธิการที่ต่างอ้างสิทธิ์เหนือนโยบายปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งสะท้อนความล้มเหลวเชิงโครงสร้างเมื่อเทคโนโลยีข้ามสาขาแต่สถาบันกำกับดูแลออกแบบตามแนวเส้นแบ่งแบบดั้งเดิม

กลไกที่สองคือความแตกแยกทางกฎระเบียบในระดับมลรัฐ สุญญากาศที่เกิดจากความล้มเหลวข้างต้นถูกเติมเต็มโดยมลรัฐในลักษณะที่ที่ผู้วิจัยเรียกว่า “ห้องปฏิบัติการประชาธิปไตยที่ขาดการประสานงาน” ซึ่งดัดแปลงจากแนวคิดสหพันธรัฐในฐานะห้องปฏิบัติการนโยบาย (Grumbach, 2023) โดยมีสองกรณีศึกษาที่มีนัยสำคัญ กรณีแรกคือกฎหมายว่าด้วยนวัตกรรมที่ปลอดภัยและมั่นคงสำหรับแบบจำลองปัญญาประดิษฐ์ขั้นสูง (SB 1047) ของรัฐแคลิฟอร์เนีย แม้จะได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการชั้นนำอย่างโยชัว เบนจิโอ (Yoshua Bengio) และเจฟฟรีย์ ฮินตัน (Geoffrey Hinton) ที่ระบุว่าร่างกฎหมายนี้คือกฎหมายขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพ (Pillay and Booth, 2024) แต่ถูกคัดค้านโดยบริษัทที่พัฒนาโมเดลเหล่านั้นและถูกยับยั้งโดยผู้ว่าการรัฐ ส่งผลให้เกิดสุญญากาศทางกฎหมายในรัฐที่เป็นศูนย์กลางนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ระดับโลก

กรณีที่สองคือร่างกฎหมายวุฒิสภาแห่งรัฐโคโลราโด (SB 24-205) ที่ผู้ว่าการจาเร็ด โพลิส (Jared Polis) ลงนามเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ. 2024 พร้อมข้อสงวน พร้อมระบุในแถลงการณ์ว่า “งานปกป้องผู้บริโภค ควรได้รับการพิจารณาและบังคับใช้โดยรัฐบาลกลาง เพื่อจำกัดและยกเลิกภาระการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่หลากหลายต่อผู้สร้างนวัตกรรม” (Polis, 2024 as cited in See and Tyman, 2024) ปรากฏการณ์นี้บ่งชี้ว่าแม้แต่ผู้ออกกฎหมายระดับมลรัฐยังตระหนักถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างการกำกับดูแลแบบแยกส่วน

ความแตกแยกทางกฎระเบียบดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างสามประการ ได้แก่ ความไม่แน่นอนทางกฎหมายข้ามพรมแดนจากการที่ 45 มลรัฐต่างออกกฎหมายที่นิยามคำสำคัญแตกต่างกัน (BSA, 2024) ต้นทุนการปฏิบัติตามกฎหมายที่สูงอย่างไม่สมส่วนสำหรับบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก (U.S. Chamber of Commerce, 2025) และปัญหาการบังคับใช้นอกอาณาเขต (Extraterritorial Enforcement) เมื่อกฎหมายมลรัฐครอบคลุมบริษัทนอกรัฐ (White & Case, 2026) ปัจจัยทั้งสามยืนยันข้อเสนอของมาร์แชนท์ (Marchant, 2011) ว่าช่องว่างระหว่างเทคโนโลยีกับกลไกกำกับดูแลจะยิ่งซับซ้อนขึ้นตามระยะเวลาที่ปล่อยทิ้งไว้โดยไม่มีการแก้ไข

มิติเศรษฐศาสตร์การเมือง การยึดครองกฎระเบียบและพันธมิตรรัฐ-กลุ่มทุน

ผลการวิจัยในมิติที่สองวิเคราะห์ผ่านกรอบทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบของสติกเลอร์ (Stigler, 1971) ซึ่งเสนอว่าผู้มีส่วนได้เสียใน

อุตสาหกรรมมีแรงจูงใจและศักยภาพในการมีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดกฎระเบียบ ส่งผลให้กฎหมายมักสะท้อนผลประโยชน์ของกลุ่มทุนมากกว่าประโยชน์สาธารณะ สุญญากาศทางนโยบายที่เกิดจากความล้มเหลวเชิงสถาบัน (มิติที่ 1) ได้เปิดโอกาสให้กลุ่มทุนเทคโนโลยีเข้ามาผลักดันรูปแบบกฎระเบียบที่เอื้อต่อผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ ผลการวิจัยพบกลไกสำคัญสามประการที่แสดงให้เห็นพลวัตนี้อย่างเป็นระบบ

กลไกที่หนึ่ง คือ การสร้างโครงสร้างพื้นฐานยุทธศาสตร์และการผูกผลประโยชน์รัฐ–ทุน โครงการสตาร์เกตที่ประกาศเมื่อวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 2025 ณ ทำเนียบขาว ระหว่างประธานาธิบดีทรัมป์ นายแซม อัลต์แมน (Sam Altman) จากบริษัทโอเพนเอไอ (OpenAI) นายแลร์รี เอลลิสัน (Larry Ellison) จากบริษัทออราเคิล (Oracle) และนายมาซาโยชิ ซัน (Masayoshi Son) จากบริษัทซอฟต์แบงก์ (SoftBank) (Marshall, 2025) ถือเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของกรอบทฤษฎีดังกล่าว การวิเคราะห์ผ่านแนวคิดของเราะห์มาน (Rahman, 2018) เรื่อง New Utilities พบว่าโครงการมูลค่า 500,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐนี้ไม่ใช่เพียงการลงทุนทางธุรกิจ หากแต่เป็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานสังคมใหม่ที่อยู่ในมือของภาคเอกชน โครงการที่มีกำลังการผลิตตามแผนเกือบ 7 กิกะวัตต์และก่อสร้างศูนย์ข้อมูลในหลายมลรัฐพร้อมกัน (Marshall, 2025) ไม่สามารถดำเนินไปได้ราบรื่นภายใต้สภาพแวดล้อมกฎระเบียบที่กระจัดกระจาย ผู้วิจัยเสนอว่ากระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียวจึงทำหน้าที่เป็นหลักประกันทางนโยบายที่รัฐบาลมอบให้กับนักลงทุน ซึ่งผนึกผลประโยชน์ของรัฐบาลกลางและกลุ่มทุนเทคโนโลยีเข้าด้วยกันในลักษณะที่เสริมแรงซึ่งกันและกัน

กลไกที่สอง คือ การล็อบบี้ที่ก้าวกระโดด หากโครงการสตาร์เกตสะท้อนพันธมิตรรัฐ–ทุนในเชิงโครงสร้าง การล็อบบี้สะท้อนพลวัตดังกล่าวในเชิงกระบวนการ บริษัทโอเพนเอไอ (OpenAI) ใช้จ่ายเงิน ล็อบบี้ 1.76 ล้านดอลลาร์ในปี ค.ศ. 2024 เพิ่มขึ้น 577% จาก 260,000 ดอลลาร์ในปี ค.ศ. 2023 บริษัทเอ็นวิเดีย (NVIDIA) ใช้จ่าย 1.6 ล้านดอลลาร์ในครึ่งแรกของปี ค.ศ. 2025 เพิ่มขึ้น 388% จากช่วงเดียวกันของปีก่อน และบริษัทเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รายใหญ่แปดบริษัทใช้จ่ายรวมกัน 36 ล้านดอลลาร์ในครึ่งแรกของปี ค.ศ. 2025 หรือเฉลี่ย 320,000 ดอลลาร์ต่อวันที่สภาคองเกรสเปิดประชุม (Issue One, 2025) ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าจังหวะเวลาของการเพิ่มค่าใช้จ่ายล็อบบี้ในช่วงที่สภาคองเกรสยังไม่สามารถออกกฎหมายได้นั้นสอดคล้องกับข้อเสนอของฮิลเดอบรันด์ (Hildebrandt, 2018) ว่าความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลทำให้กลุ่มทุนสร้างความได้เปรียบเชิงโครงสร้างในกระบวนการร่างนโยบายได้ แรงจูงใจที่แท้จริงจึงลึกกว่าเหตุผลด้านประสิทธิภาพที่ประกาศต่อสาธารณะ เนื่องจากกรอบกำกับดูแลจากรัฐบาลกลางเพียงชุดเดียวมีแนวโน้มสร้างมาตรฐานที่บริษัทที่มีอิทธิพลในกระบวนการร่างนโยบายสามารถรับมือได้ดีกว่าคู่แข่งรายเล็ก อันเป็นลักษณะของการยึดครองกฎระเบียบที่ผู้เล่นรายใหญ่ได้ประโยชน์เชิงโครงสร้างในระยะยาว

กลไกที่สาม คือ การเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์รัฐ–ทุนในเชิงสถาบัน การดำเนินงานของทบวงประสิทธิภาพรัฐบาล (Department of Government Efficiency) เชื่อมโยงกับกระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียวผ่านวาทกรรมการลดภาระกฎระเบียบ อย่างไรก็ดี กระบวนการนี้มีผลกระทบที่

ขัดแย้งกัน เนื่องจากการตัดงบประมาณสถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยีแห่งชาติ (National Institute of Standards and Technology) และมูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Science Foundation) ทำลายศักยภาพทางวิทยาศาสตร์รากฐานของความเป็นผู้นำด้านปัญญาประดิษฐ์อย่างขัดแย้งกับเป้าหมายที่ประกาศ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าเป้าหมายที่แท้จริงคือการเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับทุนจากผู้กำกับดูแลไปสู่หุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ ตามที่เราะห์มาน (Rahman, 2018) อธิบายว่าอำนาจเอกชนขนาดใหญ่มีแนวโน้มผนึกผลประโยชน์กับรัฐจนทำให้การแยกแยะระหว่างนโยบายสาธารณะกับผลประโยชน์ทางพาณิชย์ยากขึ้น

กลไกทั้งสามแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบ (Stigler, 1971) ยังคงเป็นกรอบการวิเคราะห์ที่เหมาะสมในการอธิบายการกำกับดูแลในยุคปัญญาประดิษฐ์ แต่ปรากฏในรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น กล่าวคือ กลุ่มทุนเทคโนโลยีมิได้ต่อต้านกฎระเบียบโดยตรง หากแต่ผลักดันกฎระเบียบแบบรวมศูนย์ที่ตนสามารถกำหนดเงื่อนไขได้ นำไปสู่การเกิดขึ้นของรัฐหุ้นส่วนเทคโนโลยี ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายสาธารณะกับผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ทับซ้อนกันมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับมิติที่สาม เนื่องจากวาทกรรมภูมิรัฐศาสตร์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมแก่ผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ของกลุ่มทุนเทคโนโลยี

มิติภูมิรัฐศาสตร์ สัจนิยมทางเทคโนโลยีและการสร้างความชอบธรรมผ่านภัยคุกคาม

ผลการวิจัยในมิติที่สามวิเคราะห์ผ่านกรอบสัจนิยมทางเทคโนโลยี (Technological Realism) ที่พัฒนาต่อยอดจากทฤษฎีสัจนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Waltz, 1979) โดยประยุกต์ใช้กับการแข่งขันด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามแนวคิดของไนย์ (Nye, 2011) เรื่องแสนยานุภาพทางเทคโนโลยี กรอบนี้มองว่าชาติที่ครอบครองและกำหนดมาตรฐานเทคโนโลยีสำคัญก่อนย่อมได้เปรียบทางยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยพิสูจน์กรอบนี้ผ่านสามกระบวนการที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ การทำให้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นวาระความมั่นคง การแลกเปลี่ยนความเร็วกับความปลอดภัย และการแสวงหาอธิปไตยทางเทคโนโลยีในระดับโลก

กระบวนการแรก การทำให้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นวาระความมั่นคง จุดเปลี่ยนสำคัญคือการเปิดตัวโมเดลดีปซีก-อาร์วัน (DeepSeek-R1) ของสตาร์ทอัพจีนในเดือนมกราคม ค.ศ. 2025 (Skopeliti, 2025) ที่แข่งขันกับโมเดลชั้นนำของสหรัฐฯ ได้ในราคาต่ำกว่ามาก ส่งผลให้ความกังวลด้านความมั่นคงแห่งชาติถูกนำมาใช้ทันทีเพื่อกดดันให้เร่งพัฒนาโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการนิติบัญญัติปกติ ซึ่งยืนยันกรอบสัจนิยมทางเทคโนโลยี กระบวนการทำให้ปัญญาประดิษฐ์กลายเป็นวาระความมั่นคง (Securitization) ปรากฏผ่านหลายช่องทาง สมาชิกสภาเจย์ โอเบิร์นอลต์ (Jay Obernolte) ยืนยันในการพิจารณาของคณะอนุกรรมาธิการว่า “การรักษาความเป็นผู้นำด้านปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ ไม่ใช่เพียงความ

จำเป็นทางเศรษฐกิจ หากแต่ยังเป็นข้อกำหนดด้านความมั่นคงแห่งชาติ” (House Committee on Science, Space, and Technology, 2025) การวางกรอบนี้ทำให้ผู้คัดค้านนโยบายต้องแบกรับภาระการพิสูจน์ว่าการชะลอพัฒนาปัญญาประดิษฐ์จะไม่ทำลายผลประโยชน์แห่งชาติ ยิ่งกว่านั้น กลุ่มทุนเทคโนโลยียังนำวาทกรรมดังกล่าวมาสร้างความชอบธรรมให้กับผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ ดังที่เอกสารแผนพัฒนาเศรษฐกิจของโอเพนเอไอ (OpenAI's Economic Blueprint) ระบุว่า “หากสหรัฐฯ ไม่ดึงดูดเงินทุนโลกประมาณ 175,000 ล้านดอลลาร์ที่รอลงทุนด้านปัญญาประดิษฐ์ เงินทุนจะไหลไปสู่โครงการที่จีนหนุนหลัง” (OpenAI, 2025) ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับกลไกการยึดครองกฎระเบียบในมิติที่ 2

กระบวนการที่สอง การแลกเปลี่ยนความเร็วกับความปลอดภัย โดยผลจากกระบวนการทำให้ ปัญญาประดิษฐ์เป็นวาระความมั่นคงนำไปสู่ประเด็นที่น่ากังวลในเชิงนโยบาย กล่าวคือ วาทกรรมภูมิรัฐศาสตร์สร้างกรอบความคิดที่ทำให้การพิจารณาด้านจริยธรรมและความปลอดภัยถูกมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน การวิเคราะห์เอกสารนโยบายพบหลักฐานว่านโยบายในยุคหลังผ่อนคลายข้อกำหนดด้านการทดสอบความปลอดภัยโดยอ้างว่าทำให้วงจรการพัฒนาล่าช้าเกินไป ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนกรอบนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่น่าตั้งคำถามสองประการ คือ สมมติฐานที่ว่าการแข่งขันปัญญาประดิษฐ์เป็นการแข่งขันระยะสั้นที่มีผู้ชนะเพียงรายเดียว ทั้งที่การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีเส้นชัยชัดเจน และสมมติฐานที่ว่าความปลอดภัยกับนวัตกรรมอยู่คนละขั้วของการแลกเปลี่ยน ทั้งที่หลักฐานจากอุตสาหกรรม

การบินพลเรือน ยา และพลังงานนิวเคลียร์ชี้ว่ามาตรฐานความปลอดภัยที่เข้มแข็งสามารถสร้างความไว้วางใจและส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีในวงกว้างได้

กระบวนการสุดท้าย การแสวงหาอธิปไตยทางเทคโนโลยีและปรากฏการณ์บรัสเซลส์ นอกเหนือจากการแข่งขันระยะสั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายประเด็นภูมิรัฐศาสตร์นั้นมีนัยสำคัญที่น่าสนใจ กล่าวคือ การสถาปนามาตรฐานปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ ให้กลายเป็นมาตรฐานโดยพฤตินัย ในระดับนานาชาติ ตามกลไกที่แบรดฟอร์ด (Bradford, 2020) อธิบายผ่านปรากฏการณ์บรัสเซลส์ว่ามาตรฐานของผู้นำทางกฎระเบียบมีแนวโน้มกลายเป็นมาตรฐานสากลโดยพฤตินัย กลยุทธ์ที่ฝ่ายบริหารใช้คือการผนวกมาตรฐานปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ กับพันธมิตรในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ 7 ประเทศ (G7) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเผชิญกับข้อจำกัดที่ท้าทาย เนื่องจากการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์เป็นกระบวนการเชิงสะสมที่ขับเคลื่อนผ่านการสั่งสมองค์ความรู้ ข้อมูล และขีดความสามารถทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง มิใช่การแข่งขันที่มีผู้ชนะขาดและผู้แพ้ขาดเหมือนกับโครงการอวกาศในยุคสงครามเย็น นอกจากนี้ แนวทางที่ก้าวร้าวต่อจีนมีความเสี่ยงที่จะขัดขวางความคืบหน้าสู่กรอบความปลอดภัยด้านปัญญาประดิษฐ์ระดับโลก ซึ่งขัดแย้งกับตรรกะของปรากฏการณ์บรัสเซลส์เองที่แสดงให้เห็นว่ามาตรฐานที่ยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือมากกว่าการครอบงำ

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผ่านกรอบบูรณาการสามมิติพบว่าความพยายามในการรวมศูนย์อำนาจ กำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ ในช่วงปี ค.ศ. 2023–2025 ไม่ได้เป็นเพียงการปรับเปลี่ยน ทางเทคนิคหรือการบริหารราชการธรรมดา หากแต่เป็นยุทธศาสตร์โต้ตอบเชิงอำนาจที่ถูกขับเคลื่อนโดย ปัจจัยในสามมิติที่ประสานและเสริมแรงซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โดยกรอบบูรณาการสามมิติ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนได้ดีกว่ากรอบเดียว กล่าวคือ ทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบันเพียงอย่างเดียวอาจอธิบายได้ เพียงว่าทำไมรัฐบาลจึงแสวงหากลไกทดแทน แต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่า ทำไมกลไกนั้นจึงมีรูปแบบเฉพาะที่เอื้อต่อกลุ่มทุนเทคโนโลยีในทำนองเดียวกัน ทฤษฎีการยึดครอง กฎระเบียบเพียงอย่างเดียว อาจอธิบายได้แค่ว่าทำไมกลุ่มทุนจึงมีอิทธิพล แต่ไม่สามารถอธิบาย ความเร่งด่วนและความชอบธรรมที่วาทกรรมภูมิรัฐศาสตร์มอบให้กับกระบวนการนี้

ความสัมพันธ์เชิงเสริมแรงที่ผู้วิจัยค้นพบสามารถสรุปได้ดังนี้ ประการแรก ความล้มเหลว เชิงสถาบัน (มิติที่ 1) สร้างสุญญากาศทางนโยบายที่เปิดช่องให้กลุ่มทุนเทคโนโลยี เข้ามามีอิทธิพลใน การออกแบบกฎระเบียบผ่านการล็อบบี้ (มิติที่ 2) ประการที่สอง ภัยคุกคามทางภูมิรัฐศาสตร์ (มิติที่ 3) ทำหน้าที่สร้างความชอบธรรมให้กับกระบวนการรวมศูนย์อำนาจโดยเบี่ยงเบนความสนใจ จากคำถามเรื่องการตรวจสอบถ่วงดุล และประการที่สาม กลุ่มทุนเทคโนโลยีใช้วาทกรรมภูมิรัฐศาสตร์ (การเชื่อมโยงมิติที่ 2 และ 3) เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการผลักดัน

นโยบายที่เอื้อต่อ ผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ของตนเอง ความสัมพันธ์เชิงเสริมแรงสามประการนี้ก่อให้เกิดแรงผลักดัน ที่นำไปสู่กระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียวในฐานะจุดสมดุลของระบบ

นัยทางทฤษฎีที่สำคัญของข้อค้นพบนี้คือการชี้ให้เห็นว่าในการศึกษาการเปลี่ยนผ่านนโยบาย เทคโนโลยีในประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว การใช้กรอบทฤษฎีเดี่ยวอาจนำไปสู่การประเมิน ต่ำเกินไปต่อความซับซ้อนของพลวัตที่เกิดขึ้น กรอบแนวคิดบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในการวิจัยนี้ จึงเป็นกรอบทางเลือกที่มีศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาการเปลี่ยนผ่านนโยบาย เทคโนโลยีในประเทศอื่น ๆ ที่กำลังเผชิญกับปัญหาคล้ายคลึงกัน ทั้งในแง่ของภาวะชะงักงัน ทางนิติบัญญัติ แรงกดดันจากกลุ่มทุนเทคโนโลยี และการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์

อภิปรายผล (Discussion)

ผลการวิจัยทั้งสามมิติ เมื่อพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดบูรณาการสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์เชิงเสริมแรงระหว่างทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบัน ทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบ และสัจนิยมทางเทคโนโลยี อธิบายการเปลี่ยนผ่านสู่กระบวนทัศน์กฎเกณฑ์เดียว (One-Rule Paradigm) ได้อย่างครอบคลุมกว่ากรอบทฤษฎีเดียว การวิเคราะห์บูรณาการนำไปสู่ประเด็นอภิปรายสำคัญ 4 ประการดังนี้

ประการแรก ความย้อนแย้งเชิงสถาบันของอำนาจฝ่ายบริหาร ผลการวิจัยในมิติเชิงโครงสร้างสะท้อนให้เห็นว่ากรอบทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบันของคาโลและซิตรอน (Calo and Citron, 2021) สามารถ

อธิบายพลวัตที่เกิดขึ้นในบริบทดังกล่าว กล่าวคือ เมื่อกลไกนิติบัญญัติไม่สามารถผลิตกฎระเบียบที่เพียงพอได้ รัฐบาลจะแสวงหากลไกทดแทนนอกกรอบปกติ ซึ่งในกรณีสหรัฐฯ คือการพึ่งพาคำสั่งฝ่ายบริหารเป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดนโยบายปัญญาประดิษฐ์ อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวก่อให้เกิดความย้อนแย้งเชิงสถาบัน กล่าวคือ นโยบายที่กำหนดทิศทางของเทคโนโลยีที่จะส่งผลต่อชีวิตของพลเมืองทุกคน กลับถูกกำหนดโดยอำนาจฝ่ายบริหารเพียงฝ่ายเดียวโดยไม่ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ ซึ่งอาจเป็นการถ่ายโอนภาระจากฝ่ายนิติบัญญัติไปยังฝ่ายบริหารอย่างไม่สมดุล ประเด็นนี้มีความเชื่อมโยงกับงานของมาร์แชนท์ (Marchant, 2011) ที่อธิบายว่ากลไกกำกับดูแลโดยใช้กฎหมายอ่อนมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างในการรับมือกับเทคโนโลยีที่พัฒนาเร็ว และภาวะสุญญากาศทางนิติบัญญัติในสภาคองเกรสเป็นหนึ่งในอุปสรรคหลักต่อการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ของสหรัฐฯ (Brennan Center for Justice, n.d.) ความย้อนแย้งนี้ควรได้รับการตรวจสอบอย่างเข้มงวดโดยทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและภาคประชาสังคม เพื่อป้องกันไม่ให้ภาวะฉุกเฉินทางเทคโนโลยีกลายเป็นข้ออ้างในการลดทอนกระบวนการประชาธิปไตยในระยะยาว

ประการที่สอง การแลกเปลี่ยนยุทธศาสตร์ระหว่างความเร็วและความปลอดภัยในบริบทการยึดครองกฎระเบียบ ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยนี้คือนโยบายกฎเกณฑ์เดียวสะท้อนให้เห็นว่ามีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับความสามารถในการแข่งขันมากกว่ามาตรฐานความปลอดภัยเชิงป้องกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อความสมดุลระหว่างนวัตกรรมและการบริหารความเสี่ยงในระยะยาว ผู้วิจัยเสนอว่าการเปลี่ยนลำดับความสำคัญ

นี้เป็นผลที่คาดได้จากกรอบทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบ (Stigler, 1971) กล่าวคือ เมื่อกลุ่มอุตสาหกรรมมีอิทธิพลต่อกระบวนการออกนโยบายมากขึ้น มาตรฐานที่เกิดขึ้นมักสะท้อนผลประโยชน์ของกลุ่มทุนมากกว่าการคุ้มครองสาธารณะ การเปลี่ยนแปลงนี้มีรากฐานจากวาทกรรมภูมิรัฐศาสตร์ที่กำหนดให้ความช้าเท่ากับความพ่ายแพ้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบที่ไนย์ (Nye, 2011) วางไว้เรื่องแสนยานุภาพทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล กรอบความคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ควรตั้งคำถามอย่างน้อยสองประการ ได้แก่ 1) สมมติฐานที่ว่าการแข่งขันปัญญาประดิษฐ์เป็นการแข่งขันระยะสั้นที่มีผู้ชนะเพียงรายเดียว ทั้งที่การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มีเส้นชัยที่ชัดเจน และ 2) สมมติฐานที่ว่าความปลอดภัยและนวัตกรรมอยู่คนละขั้วของการแลกเปลี่ยนเสมอ ทั้งที่หลักฐานจากอุตสาหกรรมการบินพลเรือน ยา และพลังงานนิวเคลียร์ ชี้ว่ามาตรฐานความปลอดภัยที่เข้มแข็งสามารถเป็นแหล่งสร้างความไว้วางใจในระยะยาวและส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีในวงกว้างได้ นอกจากนี้ การที่กลุ่มทุนเทคโนโลยีไม่ได้ต่อต้านกฎระเบียบโดยตรง แต่ผลักดันให้เกิดกฎระเบียบแบบรวมศูนย์ที่ตนสามารถกำหนดเงื่อนไขได้ สอดคล้องกับที่ฮิลเดอบรันด์ (Hildebrandt, 2018) อธิบายว่าความไม่เท่าเทียมของข้อมูลระหว่างผู้กำกับดูแลกับผู้ถูกกำกับดูแลในบริบทเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานของการยึดครองกฎระเบียบ ซึ่งเป็นลักษณะที่ผู้เล่นรายใหญ่ได้ประโยชน์เชิงโครงสร้างในระยะยาว (Stigler, 1971) ผลกระทบที่น่าวิตกกังวลที่สุดคือค่าใช้จ่ายล็อบบี้ที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยบริษัทโอเพนเอไอ (OpenAI) เพิ่มงบจาก 260,000 ดอลลาร์ในปี ค.ศ. 2023 เป็น 1.76 ล้านดอลลาร์ในปี ค.ศ.

2024 และบริษัทเอ็นวิเดีย (NVIDIA) เพิ่มขึ้น 388% ในครึ่งแรกของปี ค.ศ. 2025 (Issue One, 2025) เกิดขึ้นพร้อมกับการผ่อนคลายมาตรฐานความปลอดภัยที่เป็นระบบ ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงความเชื่อมโยงเชิงเหตุผลระหว่างการล็อบบี้และการกำหนดนโยบายตามที่ทฤษฎีการยึดครองกฎระเบียบคาดการณ์ไว้

ประการที่สาม บทเรียนจากจุดสิ้นสุดของกฎหมายอ่อนและข้อเสนอแนวทางที่สาม ผลการวิจัยยืนยันทฤษฎีความล้มเหลวเชิงสถาบัน ในอีกมิติหนึ่ง กล่าวคือ ในอุตสาหกรรมที่มีผลเดิมพันสูงระดับความมั่นคงแห่งชาติ กลไกของกฎหมายอ่อนไม่สามารถดำรงอยู่เป็นเครื่องมือกำกับดูแลหลักได้อีกต่อไป ทั้งนี้เพราะมาตรฐานความสมัครใจมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนสามประการ ได้แก่ การขาดอำนาจบังคับ การขาดกลไกการตรวจสอบที่เป็นอิสระ และการขาดบทลงโทษที่มีความหมาย สอดคล้องกับที่มาร์แชนท์ (Marchant, 2011) และแอ็บบอตต์และสไนดัล (Abbott and Snidal, 2000) อธิบายว่ากฎหมายอ่อนมีประสิทธิภาพสูงสุดในบริบทที่ผู้มีส่วนได้เสียมีแรงจูงใจร่วมกัน แต่มีข้อจำกัดในบริบทที่ผลประโยชน์แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ดี การก้าวข้ามกฎหมายอ่อนไม่ได้หมายความว่าต้องเดินไปสู่การรวมศูนย์อำนาจที่ขาดการตรวจสอบถ่วงดุล หากแต่ควรแสวงหาแนวทางที่สามที่ผสมผสานสภาพบังคับกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียหลากหลายกลุ่ม แนวทางดังกล่าวอาจอาศัยประสบการณ์จากปรากฏการณ์บรัสเซลส์ (Brussels Effect) ของสหภาพยุโรป (Bradford, 2020) ที่แสดงให้เห็นว่ามาตรฐานที่เข้มแข็งและมีกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลายสามารถ

กลายเป็นมาตรฐานโดยพฤตินัยระดับโลกได้ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการรวมศูนย์อำนาจที่ขาดความชอบธรรมเชิงประชาธิปไตย ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดบูรณาการนี้ประกอบด้วย 1) การพัฒนากลไกนิติบัญญัติที่สามารถผ่านความชะงักงันของสภาคองเกรสได้ เช่น การจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์เฉพาะที่มีอำนาจตามกฎหมาย 2) การสร้างกลไกตรวจสอบถ่วงดุลที่จำกัดอิทธิพลของกลุ่มทุนในกระบวนการออกนโยบายผ่านการเปิดเผยข้อมูลการล็อบบี้และการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และ 3) การสร้างกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความปลอดภัยปัญญาประดิษฐ์ที่ไม่เป็นปฏิปักษ์กับจีนโดยตรง เพื่อให้ได้มาตรฐานความปลอดภัยระดับโลกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้

ประการสุดท้าย สัจนิยมทางเทคโนโลยีในฐานะกระบวนทัศน์ที่มีพลวัตและข้อจำกัด ผลการวิจัยในมิติภูมิรัฐศาสตร์ยืนยันว่าสัจนิยมทางเทคโนโลยีเป็นกรอบความคิดที่เหมาะสมในการอธิบายพลวัตของการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะในการอธิบายว่าเหตุใดรัฐบาลสหรัฐฯ จึงใช้วาทกรรมภัยคุกคามจีนเพื่อสร้างฉันทมติทางการเมืองที่ข้ามพรรคในประเด็นปัญญาประดิษฐ์ ตามที่วอลซ์ (Waltz, 1979) อธิบายว่ารัฐแสวงหาความอยู่รอดและความมั่นคงเป็นเป้าหมายหลักภายใต้ระบบระหว่างประเทศที่ไร้อำนาจกลาง และรัฐมีแนวโน้มแสวงหาความได้เปรียบเชิงสัมพัทธ์ (relative gains) อย่างต่อเนื่องเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ประโยชน์จากความร่วมมือตกไปอยู่กับฝ่ายอื่นมากกว่า และไนย์ (Nye, 2011) ขยายว่าในยุคดิจิทัล ความได้เปรียบทางเทคโนโลยีคือรูปแบบหนึ่งของอำนาจอ่อน (soft power) ที่มีน้ำหนักทางยุทธศาสตร์

อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิดนี้มีข้อจำกัดสำคัญสามประการที่ทำให้ไม่สามารถใช้เป็นกรอบนำทางนโยบายเพียงอย่างเดียวได้ ข้อจำกัดที่หนึ่ง สัจนิยมทางเทคโนโลยีมีแนวโน้มที่จะมองข้ามผลกระทบเชิงระบบจากการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับที่โจนส์และคณะ (Jones et al., 2025) วิจารณ์แนวทางการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์แบบอิงความเสี่ยง (risk-based regulation) ว่าเป็นการมองข้ามผลกระทบเชิงซ้อนของปัญญาประดิษฐ์ ข้อจำกัดในการวัดความเสี่ยง การให้น้ำหนักมากเกินไปกับการจัดประเภทความเสี่ยงสูง และความไม่สมดุลเชิงอำนาจทางภูมิรัฐศาสตร์ ข้อจำกัดที่สอง กรอบแนวคิดนี้ให้น้ำหนักกับความได้เปรียบของชาติมากกว่าสวัสดิการของปัจเจกบุคคลและชุมชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญญาประดิษฐ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งขัดกับหลักการกำกับดูแลที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (human-centric AI governance) ตามที่โจบินและคณะ (Jobin et al., 2019) ระบุว่าเป็นหนึ่งในหลักการที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดในแนวทางจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ระดับโลก ข้อจำกัดที่สาม สัจนิยมทางเทคโนโลยีอาจกลายเป็นคำทำนายที่ส่งผลให้เกิดสิ่งที่ทำนายขึ้นเองได้ กล่าวคือ เมื่อการแข่งขันที่เน้นความเร็วระหว่างสหรัฐฯ และจีนยิ่งทวีความรุนแรง ก็ยิ่งลดพื้นที่สำหรับการสร้างกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความปลอดภัยปัญญาประดิษฐ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายในระยะยาว ซึ่งขัดกับตรรกะของปรากฏการณ์บรัสเซลส์ (Brussels Effect) (Bradford, 2020) ที่ชี้ว่าความร่วมมือด้านมาตรฐานระหว่างประเทศสามารถสร้างผลประโยชน์ร่วมกันได้มากกว่าการแข่งขันแบบผลรวมเป็นศูนย์

เอกสารอ้างอิง

Abbott, K. W., and Snidal, D. (2000). Hard and soft law in international governance [Electronic version]. *International Organization, 54*(3), 421–456.

Bradford, A. (2020). *The Brussels effect: How the European Union rules the world*. New York: Oxford University Press.

Braun, V., and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology [Electronic version]. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77–101.

Brennan Center for Justice. (n.d.). *Artificial intelligence legislation tracker*. [Website]. Retrieve 2025, December 9 from https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/artificial-intelligence-legislation-tracker

Brown, C. T. and et al. (2025, July 30). *The Trump administration's 2025 AI action plan – Winning the race: America's AI action plan – and related executive orders.* [Client alert]. Retrieve 2025, December 9 from https://datamatters.sidley.com/ 2025/07/30/the-trump-administrations-2025-ai-action-plan-winning-the-race-americas-ai-action-plan-and-related-executive-orders/

BSA | The Software Alliance. (2024, October 22). *2025 state AI wave building after 700 bills in 2024*. [Report]. Retrieve 2025, December 9 from https://www.bsa.org/ news-events /news/2025-state-ai-wave-building-after-700-bills-in-2024

Calo, R., and Citron, D. K. (2021). The automated administrative state: A crisis of legitimacy [Electronic version]. *Emory Law Journal*, *70*(4), 797–845.

Ding, J. (2018). *Deciphering China's AI dream: The context, components, capabilities, and consequences of China's strategy to lead the world in AI*. Oxford: Future of Humanity Institute, University of Oxford.

Grumbach, J. M. (2023). Laboratories of democratic backsliding. *American Political Science Review*, *117*(3), 967–984.

Hildebrandt, M. (2018). Law as computation in the era of artificial legal intelligence: Speaking law to the power of statistics [Electronic version]. *University of Toronto Law Journal*, *68*(Supplement 1), 12–35.

House Committee on Science, Space, and Technology. (2025, April 8). *Opening statement of Research and Technology Subcommittee Chairman Jay Obernolte at DeepSeek: A Deep Dive*. [Press release]. Retrieve 2025, November 15 from https://science.house.gov/2025/4/opening-statement-of-research

Issue One. (2025, January 22). *Big tech cozies up to new administration after spending record sums on lobbying last year*. [Report]. Retrieve 2026, January 28 from https://issueone.org/articles/big-tech-spent-record-sums-on-lobbying-last-year/

Jobin, A., Ienca, M., and Vayena, E. (2019). The global landscape of AI ethics guidelines [Electronic version]. *Nature Machine Intelligence*, *1*(9), 389–399.

Jones, L. B. et al. (2025). Limitations of risk-based artificial intelligence regulation: a structuration theory approach. *Discover Artificial Intelligence*, *5*(1). Retrieve 2025, November 14 from https://doi.org/10.1007/s44163-025-00233-9

Lincoln, Y. S., and Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park: Sage.

Marchant, G. E. (2011). The growing gap between emerging technologies and the law. In G. E. Marchant, B. Allenby and J. R. Herkert (Eds.), *The growing gap between emerging technologies and legal-ethical oversight: The pacing problem,* (pp. 19–33). Dordrecht: Springer Netherlands.

Marshall, C. (2025, January 22). Here's what's in ‘ Stargate,’ the $500-billion Trump-endorsed plan to power U.S. AI. *Scientific American*. [News article]. Retrieve 2026, January 29 from https://www.scientificamerican.com /article/heres-whats-in-stargate-the-usd500-billion-trump-endorsed-plan-to-power-u-s/

McCarthy, J. (2007, November 12). *What is artificial intelligence?*. [Website]. Retrieve 2025, November 14 from https://www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai.pdf

McDermott Will & Emery. (2025, July 8). *No state AI law moratorium in One Big Beautiful Bill Act*. [Client alert]. Retrieve 2025, December 12 from https://www.mwe.com/insights/no-state-ai-law-moratorium-in-one-big-beautiful-bill-act/

Nye, J. S. (2011). *The future of power*. New York: PublicAffairs.

OpenAI. (2025, January 13). *OpenAI's economic blueprint*. [Report]. Retrieve 2026, January 27 from https://openai.com /global-affairs/openais-economic-blueprint/

Pillay, T. and Booth, H. (2024, August 7). *EXCLUSIVE: Renowned experts pen support for California’s landmark AI safety bill.* [News article]. Retrieve 2025, November 15 from https://time.com/7008947/california-ai-bill-letter/

Rahman, K. S. (2018). The new utilities: Private power, social infrastructure, and the revival of the public utility concept [Electronic version]. *Cardozo Law Review*, *39*(5), 1621–1690.

Rich, E. (1983). *Artificial intelligence*. New York: McGraw-Hill.

Roberts, H. and et al. (2021). Achieving a 'good AI society': Comparing the aims and progress of the EU and the US. [Electronic version]. *Science and Engineering Ethics*, *27*(6), 68.

See, R. V. and Tyman, A. (2024, May 17). *Colorado governor signs broad AI bill regulating employment decisions*. [Client alert]. Retrieve 2025, November 15 from https://www.seyfarth.com/news-insights/colorado-governor-signs-broad-ai-bill-regulating-employment-decisions.html

Skopeliti, C. (2025, January 28). Donald Trump calls China's DeepSeek AI chatbot a 'wake-up call.' *The Guardian*. [News article]. Retrieve 2025, December 10 from https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/28/first-thing-donald-trump-calls-chinas-deepseek-ai-chatbot-a-wake-up-call

Stigler, G. J. (1971). The theory of economic regulation [Electronic version]. *The Bell Journal of Economics and Management Science*, *2*(1), 3–21.

Thierer, A. (2018). *The pacing problem and the future of technology regulation*. Mercatus Center, George Mason University. [Expert commentary]. Retrieve 2025, November 15 from https://www.mercatus.org/economic-insights/expert-commentary/pacing-problem-and-future-technology-regulation

U.S. Chamber of Commerce. (2025, November 18). *The hidden cost of 50 state AI laws: A data-driven breakdown*. [Report]. Retrieve 2025, November 20 from https://www.uschamber.com/technology/the-hidden-cost-of-50-state-ai-laws-a-data-driven-breakdown

Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. New York: McGraw-Hill.

White & Case LLP. (2026, January 15). *State AI laws under federal scrutiny: Key takeaways from the executive order establishing federal AI policy framework*. [Client alert]. Retrieve 2026, January 28 from https://www.whitecase.com/insight-alert/state-ai-laws-under-federal-scrutiny-key-takeaways-executive-order-establishing

Wilkenfeld, D. A. (2019). Understanding representation in systems that act [Electronic version]. *Synthese*, *196*, 2585–2608.

WilmerHale. (2025, December 12). *White House issues "One Rule" executive order to curb state AI regulation*. [Client alert]. Retrieve 2026, January 28 from https://www.wilmerhale.com/en/insights/client-alerts/20251212-white-house-issues-one-rule-executive-order-to-curb-state-ai-regulation

บุหรี่ไฟฟ้ากับการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน: ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี

เกศรา ศรีสง่า[1]
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เปรมฤดี เพ็ชรกูล[2]

Received: April 27, 2026; **Revised**: June 11, 2026; **Accepted**: June 18, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องบุหรี่ไฟฟ้ากับการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน : ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุ พฤติกรรม วิธีการเลิกสูบ และแนวโน้มที่นำไปสู่การเสพสารเสพติดชนิดอื่นจากการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน ดำเนินการศึกษาผ่านการค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือก

[1] นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตร์บัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขาการบริหารงานยุติธรรมและความปลอดภัย ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Email: ketsara38134@gmail.com

[2] อาจารย์ประจำสาขาการบริหารงานยุติธรรมและความปลอดภัย ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Email: premruedee.b@ku.th

กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์แล้วจึงขยายเครือข่ายด้วยวิธี Snowball Sampling จนข้อมูลอิ่มตัว จำนวน 8 คน เป็นเยาวชนอายุ 20 - 24 ปี ในพื้นที่ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มที่ยังสูบบุหรี่ไฟฟ้าอยู่ในปัจจุบันและกลุ่มที่เลิกสูบได้แล้วเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี

ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจเริ่มต้นสูบบุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้เกิดจากปัจจัยเดียว แต่เป็นผลรวมของอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน การรับรู้ที่คลาดเคลื่อนว่าปลอดภัยต่อสุขภาพและช่วยคลายเครียด ตลอดจนสภาพแวดล้อม ค่านิยมทางสังคม และความเชื่อว่าไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ซึ่งหล่อหลอมจนเกิดความเคยชินและนำไปสู่การเสพติด ประเด็นการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าที่สำเร็จมีจุดเปลี่ยนสำคัญจาก “ความผูกพัน” เช่น ทำเพื่อคนรัก ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ความปลอดภัยของทารกในครรภ์ รวมถึงการเผชิญวิกฤตสุขภาพเฉียบพลันที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพ ในขณะที่กลุ่มที่ยังสูบอยู่ แม้จะตระหนักถึงผลเสียแต่ยังเผชิญอุปสรรคด้านจิตใจ ความเคยชิน และสภาพแวดล้อมที่กระตุ้น ความอยาก โดยกลุ่มนี้ต้องการกำลังใจและการสนับสนุนจากสังคมมากกว่าการถูกตำหนิ สำหรับแนวโน้มการก้าวไปสู่สารเสพติดชนิดอื่น พบว่าเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีเกราะป้องกันที่แข็งแกร่งจาก “ครอบครัว” (Attachment) เป็นสิ่งเหนี่ยวรั้งสำคัญให้สามารถปฏิเสธการเสพสารเสพติดร้ายแรงชนิดอื่น ๆ

คำสำคัญ: บุหรี่ไฟฟ้า, การแพร่ระบาด, เยาวชน

E-cigarettes and the Epidemic Among Adolescents: Saen Suk Subdistrict, Chonburi Province

Ketsara Srisanga[3]
Asst.prof. Premruedee Petgoon, Ph.D.[4]

Abstract

The research on e-cigarettes and the epidemic among adolescents: Saen Suk Subdistrict, Chonburi Province was a qualitative research. The objectives were to study the causes, behaviors, cessation methods, and tendencies leading to the use of other substances from e-cigarette smoking among adolescents. The study was conducted through documentary

[3] Department of Political Science and Public Administration (Political Science), Faculty of Social Sciences, Kasetsart University Email: ketsara38134@gmail.com

[4] Department of Political Science and Public Administration (Political Science), Faculty of Social Sciences, Kasetsart University Email: premruedee.b@ku.th

research and in-depth interviews, selecting the sample through purposive sampling based on criteria and then expanding the network by snowball sampling method until data saturation was reached, totaling 8 participants. They were adolescents aged 20 - 24 years in the area of Saen Suk Subdistrict, Chonburi Province, which consisted of a group currently smoking e-cigarettes and a group that had successfully quit for a period of at least one year.

The findings reveal that the decision to initiate e-cigarette use is not driven by a single factor but is a cumulative result of peer influence, the misconception that e-cigarettes are safe for health, and the perceived benefits of stress relief. These elements, alongside social environments, societal values, and the belief that it does not affect others, foster a habituation that ultimately leads to addiction. Regarding successful cessation, the study identifies “Interpersonal Attachment” as a pivotal turning point, such as quitting for loved ones, filial piety toward parents, or the safety of an unborn child, as well as encountering acute health crises that impact professional stability. Conversely, those who continue to smoke, despite being aware of the negative consequences, still face psychological barriers, ingrained habits, and environmental

triggers. This group emphasizes the need for social support and encouragement rather than social stigma. Furthermore, regarding the trend of transitioning to other illicit substances, it was found that both groups possess a robust protective shield rooted in “Family Attachment,” which serves as a vital deterrent, enabling them to reject the use of other serious illicit substances

Keywords: Electronic cigarettes, Epidemic, Adolescents

บทนำ

จากการสำรวจสถานการณ์การสูบบุหรี่ของประชากร พ.ศ. 2567 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าปัญหาการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้า พบคนไทยสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น 11.44 เท่า จากเดิม 78,742 คน ในปี พ.ศ. 2564 เพิ่มเป็น 900,459 คน ในปี พ.ศ. 2567 แม้พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ในช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2567 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยจำนวนผู้สูบบุหรี่มวน ในภาพรวมลดลงจาก 10.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21.2 ในปี พ.ศ. 2550 เหลือ 9.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ในปี พ.ศ. 2567 แต่กลุ่มเด็กและเยาวชนกลับเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลการเฝ้าระวังพฤติกรรมทางสุขภาพเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

ไฟฟ้าของเยาวชนไทย ปี พ.ศ. 2566 ของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ที่สำรวจเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 25 ปีทั่วประเทศ จำนวน 61,688 คน พบว่า 25 % สูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาประเภทของบุหรี่ที่สูบในปี พ.ศ. 2567 พบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สูบบุหรี่ไฟฟ้ามีเพียงร้อยละ 1.5 แต่เมื่อเจาะลึกในแต่ละกลุ่มอายุ กลับพบว่า อัตราการสูบกระจุกตัวในกลุ่มคนรุ่นใหม่อย่างน่ากังวล โดยกลุ่มอายุ 20 - 24 ปี มีอัตราการสูบสูงถึงร้อยละ 16.2 และกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มนักสูบหน้าใหม่ มีอัตราการสูบ ร้อยละ 5.3 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567: ออนไลน์) ซึ่งอาจจะมองเป็นผลลัพธ์ในเชิงบวกในช่วงระยะเวลานั้นที่มีมาตรการนโยบายควบคุมการแพร่ระบาดบุหรี่ไฟฟ้าที่เข้มงวด แต่ในเวลาต่อมา สถานการณ์กลับทวีความรุนแรงและวิกฤตยิ่งขึ้น โดยเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2568 ในเวทีเสวนาวิชาการ “บุหรี่ไฟฟ้า ภัยเงียบที่คุณต้องรู้ ก่อนสุขภาพจะพัง” นักวิชาการได้แสดงความห่วงกังวลต่อสถานการณ์ในปี พ.ศ. 2568 ว่า สัดส่วนของเด็กและเยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าได้พุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 12.2 อีกทั้งยังมีโอกาสที่นักสูบบุหรี่ไฟฟ้าหน้าใหม่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มที่นักสูบจะมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2567 - 2568 ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวทำให้เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยใน 4 กลุ่มโรคสำคัญ ได้แก่ โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรคหลอดเลือดสมอง โรคหัวใจขาดเลือด และโรคหอบหืด จนนำไปสู่การเสียชีวิตก่อนวัยอันควร และที่สำคัญส่งผลให้เกิดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการ

รักษาพยาบาล ของโรงพยาบาลและระบบสาธารณสุขโดยรวมในระยะยาว (ข่าวสดออนไลน์, 2568: ออนไลน์)

ปัจจุบันปัญหาการสูบบุหรี่และบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนกำลังทวีความรุนแรงขึ้น จากความอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าที่มีนิโคตินสังเคราะห์ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเสพติดได้รวดเร็วและง่ายกว่าบุหรี่มวนทั่วไป จากข้อมูลของศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) พบว่า เด็กและเยาวชนจำนวนมากที่เริ่มต้นจากการใช้บุหรี่หรือบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เสพติดนิโคติน ซึ่งถือว่ามีแนวโน้มสูงที่จะพัฒนาไปสู่การใช้ยาเสพติดชนิดอื่น ๆ ได้เพิ่มขึ้น เช่น ยาบ้า กระท่อม หรือกัญชา สะท้อนให้เห็นว่า คือพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เป็น “ประตูเชื่อม (gateway)” ต้นทางแรกที่อาจนำพาเยาวชนเข้าสู่วงจรการใช้ ยาเสพติดและปัญหาทางสังคมในระยะยาว เช่น ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรง (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2567: ออนไลน์) หากไม่มีการป้องกันและควบคุมอย่างจริงจังตั้งแต่ต้นทางการสูบบุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีแนวโน้มการขยายตลาดของธุรกิจที่เพิ่มมากขึ้น เห็นได้ชัดว่าตลาดบุหรี่ไฟฟ้าในประเทศไทย มีการเติบโตอย่างมากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงการบริโภคได้ง่ายขึ้น เป้าหมายของผู้ผลิตบุหรี่ไฟฟ้าใช้กลยุทธ์วิธีต่าง ๆ ทำให้เยาวชนมีมุมมองว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งที่ปลอดภัยต่อสุขภาพและมีภาพลักษณ์ที่ทันสมัย ตัวอย่างปัจจัยที่กระตุ้นให้เยาวชนหันมาสูบบุหรี่

ไฟฟ้ามีหลายประการ เช่น การโฆษณาและการตลาดที่ดึงดูดใจ กลิ่นและรสชาติที่หลากหลาย แรงกดดัน หรือการชักชวนจากกลุ่มเพื่อนและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยของบุหรี่ไฟฟ้า เป็นต้น ทั้งนี้บุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้เป็นปัญหาเฉพาะคนสูบ แต่ส่งผลกระทบถึงครอบครัวและประเทศชาติและสังคมโดยรวมไม่ว่าจะทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวางก่อให้เกิดความเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากสารเสพติดและสารพิษก่อมะเร็งที่มีอยู่ในบุหรี่อย่างมากมาย (พัชราวรรณ แก้วกันทะและคณะ, 2568: 41-42)

ผลิตภัณฑ์ส่งผ่านนิโคตินอิเล็กทรอนิกส์ หรือที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายที่เรียกว่า บุหรี่ไฟฟ้า (Electronic cigarette หรือ E-cigarette) เป็นอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกออกแบบมาเพื่อใช้ทดแทนการสูบบุหรี่มวนแบบดั้งเดิม แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ บุหรี่ไฟฟ้าแบบใช้แล้วทิ้ง (Disposable E-cigarettes) และ บุหรี่ไฟฟ้าแบบชนิดเติมน้ำยา (Refillable E-cigarettes) โดยมีหลักการทำงานที่ใช้แบตเตอรี่เป็นแหล่งพลังงานในการให้ความร้อนแก่ของเหลวที่เรียกว่า น้ำยาบุหรี่ไฟฟ้า (E-Liquid หรือ E-Juice) ทำให้เกิดละอองไอระเหยให้ผู้ใช้สูดดมเข้าสู่ร่างกาย โดยไม่มีควันที่ส่งกลิ่นไม่พึงประสงค์จากกระบวนการเผาไหม้เหมือนบุหรี่ปกติทั่วไป สามารถนำส่งนิโคตินและสารเคมีอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสาร ปรุงแต่งกลิ่นและรสด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในบุหรี่ไฟฟ้าประกอบด้วยสารเคมีหลัก คือ สารนิโคตินที่พบได้ในทั้งบุหรี่ไฟฟ้าและบุหรี่ทั่วไป ซึ่งเป็น

สารเสพติดชนิดหนึ่งที่ทำให้ร่างกายเสพติดการสูบบุหรี่ (กรมควบคุมโรค , 2567: ออนไลน์) ถือเป็นต้นทางของการสูบบุหรี่ปกติทั่วไปและยังมีคุณสมบัติทำให้สมองของเยาวชนมีความพร้อมที่จะรับยาเสพติดชนิดอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นเช่นกัน (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2567: ออนไลน์)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลสถิติการจับกุมในระดับพื้นที่ตำบลแสนสุข จ.ชลบุรี พบว่าสถิติ การดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้า ดังความผิดตาม พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2560 ฐานช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจำนำ หรือรับไว้โดยประการใดซึ่งของอันตนรู้ว่าเป็นของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัดหรือของต้องห้าม ซึ่งมีแนวโน้มสถิติการจับกุมเพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งพุ่งสูงขึ้นในปี พ.ศ. 2568 โดยผู้กระทำผิดอยู่ในช่วงอายุ 20 - 24 ปี ในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวน 2 คดี เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2568 มีจำนวน 9 คดี ซึ่งการจับกุมส่วนใหญ่มักได้มาจากการล่อซื้อ นอกจากนี้ยังพบข้อสังเกต ที่น่ากังวลว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในพื้นที่ตำบลแสนสุข จ.ชลบุรี ดังกล่าวส่วนใหญ่ในปี พ.ศ. 2568 มี 19 คดี ซึ่งผู้กระทำผิดอยู่ในช่วงอายุ 20 - 24 ปี ถึง 9 คดีจาก 19 คดี คิดเป็นประมาณ 47.37% ของจำนวนคดีทั้งหมด ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มเยาวชนกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยฉบับนี้ และข้อมูลสถิติดังกล่าวยังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับสถิติการจับกุมคดีที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้าร่วมกับความผิดฐานครอบครองและเสพยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 มี

ตัวเลขการจับกุมผู้กระทำผิดในเยาวชนช่วงวัย 23 - 24 ปี จำนวน 2 คดี สถานการณ์ระดับพื้นที่นี้จึงสะท้อนภาพจำลองที่ชัดเจนของปัญหาบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนได้เป็นอย่างดี (ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (CRIMES POLICE) สถานีตำรวจภูธรแสนสุข, 2568) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนสถิติการจับกุมในระดับพื้นที่ตำบลแสนสุข การดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้า ดังความผิดตาม พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ. 2560 ปีพ.ศ 2566 - ปีพ.ศ 2568

ช่วงอายุผู้กระทำผิด (ปี)	**ปี 2566 (คดี)**	**ปี 2567 (คดี)**	**ปี 2568 (คดี)**	**รวม (คดี)**
15 - 19 ปี	2	1	4	7
20 - 24 ปี (กลุ่มเป้าหมาย)	2	1	9*	12
25 - 29 ปี	3	0	2	5
30 ปี ขึ้นไป	2	4	4	10
รวมทั้งหมด (คดี)	**9**	**6**	**19**	**36**

หมายเหตุ *ในปี 2568 มีข้อหาร่วมความผิดฐานครอบครองและเสพยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 จำนวน 2 คดี

ที่มา: ระบบสารสนเทศสถานีตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (CRIMES POLICE) สถานีตำรวจภูธรแสนสุข, 2568

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชน โดยตัดสินใจเลือกศึกษาในพื้นที่ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นศูนย์รวมความหลากหลาย ของผู้คน ทั้งประชากรแฝง นักท่องเที่ยว และกลุ่มนักเรียนนักศึกษาจำนวนมาก การเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีพลวัตสูงนี้ส่งผลให้เกิดการหลั่งไหลของค่านิยม ค่านิยมทางวัตถุ และพฤติกรรมทางสังคมที่หลากหลาย ทำให้การเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าเป็นไปอย่างเสรีและแพร่หลายมากขึ้น จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า การสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่นี้ปรากฏให้เห็นอย่างชุกชุมและมีแนวโน้มที่จะถูกมอง ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ในสังคมแวดล้อมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะทำการศึกษาและทำความเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรม ตลอดจนบริบทของเมืองท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน เพื่อนำไปสู่การแสวงหาแนวทางในการควบคุมการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าของผู้สูบตั้งแต่อายุยังน้อยและยับยั้งการนำไปสู่สารเสพติดประเภทอื่นในอนาคต อันจะเป็นหัวใจสำคัญของการปราบปรามยาเสพติดอย่างเด็ดขาดตั้งแต่ต้นทางและช่วยปกป้องเด็กและเยาวชนไทยจากการเสพติดนิโคตินได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน

2. เพื่อศึกษาวิธีการเลิกเสพบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนที่เคยเสพติดบุหรี่ไฟฟ้ามาก่อน

3. เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มการเสพบุหรี่ไฟฟ้าที่นำไปสู่การเสพสารเสพติดชนิดอื่น ๆ

การทบทวนวรรณกรรม

จากการสืบค้นและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า พลวัตของปัญหาบุหรี่ไฟฟ้าในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของเทคโนโลยีและบริบททางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ องค์ความรู้ในปัจจุบันสามารถจัดระบบความสัมพันธ์ได้เป็น 3 แกนหลัก คือ นิยามของผลิตภัณฑ์เชิงนวัตกรรม ผลกระทบเชิงประจักษ์ทางสุขภาพและสังคม และปัจจัยเชิงพฤติกรรมภายใต้ทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

ในเบื้องต้นวรรณกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การอธิบายคุณลักษณะของบุหรี่ไฟฟ้าในฐานะอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์รุ่นใหม่ (4th Generation: Pod Mods) ที่ใช้ความร้อนระเหยน้ำยานิโคตินสังเคราะห์ ซึ่งถูกออกแบบมาให้พกพาง่ายและมีรูปลักษณ์ดึงดูดใจ (กรมควบคุมโรค, 2567: ออนไลน์) ความน่ากังวลที่ปรากฏชัดในงานวิจัยของ พัชราวรรณ แก้วกันทะ และคณะ (2568: 41-43) อธิบายว่า การที่บุหรี่ไฟฟ้ามีสารนิโคตินสูงกว่าบุหรี่

มวนหลายเท่า ส่งผลโดยตรงต่อระบบประสาทและสมองของเยาวชน โดยเฉพาะสมรรถนะในการควบคุมอารมณ์และสมาธิ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ ผศ.ดร.นพ.วิชช์ เกษมทรัพย์ที่ระบุว่าบุหรี่ไฟฟ้าทำหน้าที่เป็น “ประตูสู่สารเสพติด” ที่ทลายกำแพงความกลัวและเปิดโอกาสให้เยาวชนก้าวไปสู่การใช้สารเสพติดชนิดอื่นที่รุนแรงขึ้น เช่น กัญชา หรือยาบ้า ในอนาคต (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2567: ออนไลน์)

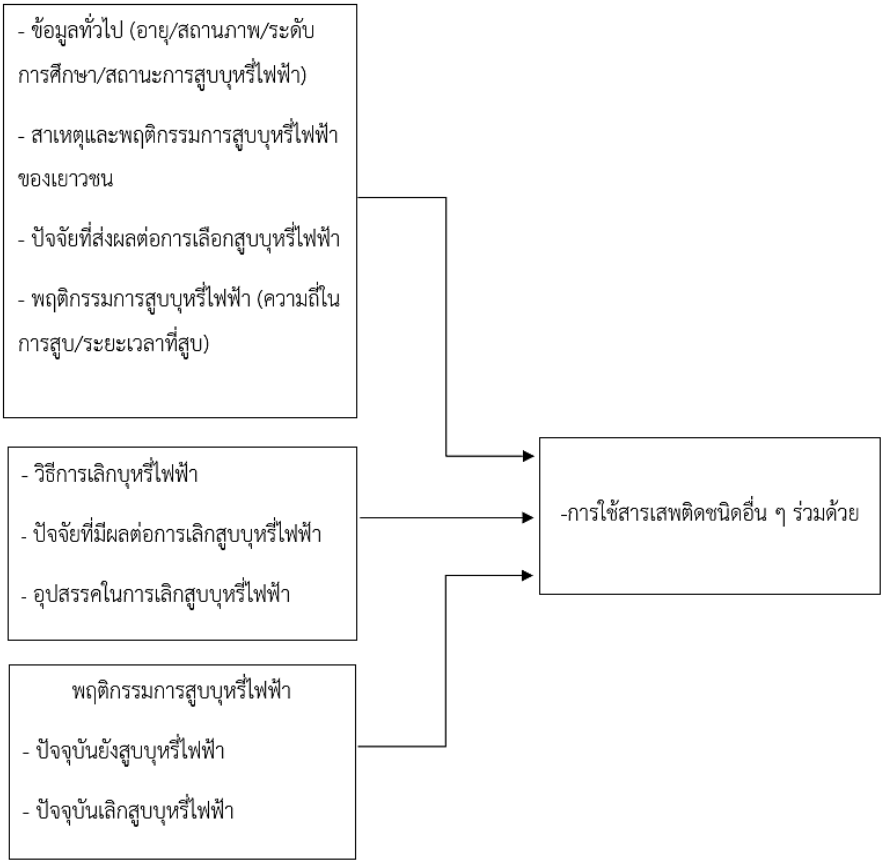
เมื่อวิเคราะห์ผ่านเลนส์ทางอาชญาวิทยา พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระ แต่ถูกหล่อหลอมผ่านปัจจัยรายล้อมที่ซับซ้อน ตามนัยของ ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) เยาวชนเรียนรู้พฤติกรรมการสูบจากการเลียนแบบกลุ่มเพื่อน และบุคคลใกล้ชิด (พงษ์ศักดิ์ อ้นมอย และคณะ, 2565: 201-203) จนเกิดเป็น วัฒนธรรมย่อย (Subculture) ที่มองว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าหรือที่เรียกว่า “พอต” คือสัญลักษณ์ของความทันสมัย และพื้นที่แห่งการยอมรับ ซึ่งช่วยลดทอนความรู้สึกผิดในการละเมิดบรรทัดฐานสังคม ขณะเดียวกัน ทฤษฎีความกดดัน (Strain Theory) ยังช่วยอธิบายว่าเยาวชนใช้บุหรี่ไฟฟ้า เป็นเครื่องมือจัดการความเครียดจากการเรียนและการแข่งขันในชีวิตเพื่อชดเชยความรู้สึกด้อยค่าจากโครงสร้างสังคมที่เหลื่อมล้ำ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ายังมีช่องว่างของความรู้ที่สำคัญใน 3 มิติ มิติแรกคือ ช่องว่างด้านพื้นที่ งานวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาในภาพรวมระดับ

จังหวัด แต่ยังขาดการเจาะลึกพื้นที่ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์กึ่งเมืองท่องเที่ยวที่มีปัจจัยแวดล้อมเฉพาะตัว มิติที่สองคือ ช่องว่างด้านช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนอายุ 20 - 24 ปี ซึ่งเป็นวัยรอยต่อที่มีอิสระทางการเงินสูงสุด แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึก และมิติที่สามคือ ช่องว่างด้านกลไกการฟื้นตัว งานวิจัยในอดีตมักมุ่งเน้นที่สาเหตุการสูบแต่ยังขาดการวิเคราะห์กระบวนการเลิกเสพผ่านทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) และทฤษฎีการควบคุมตนเอง (Self-control Theory) อย่างเป็นพลวัต

การวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งหมายที่จะปิดช่องว่างดังกล่าว โดยบูรณาการแนวคิดเรื่องความเข้มแข็งทางใจและการขัดเกลาทางสังคม เข้ากับการวิเคราะห์พฤติกรรมเยาวชนในพื้นที่ตำบลแสนสุข จ.ชลบุรี เพื่อสร้างความเข้าใจว่า สายใยแห่งความผูกพันและวินัยภายในใจ คือกุญแจสำคัญที่จะยับยั้งไม่ให้บุหรี่ไฟฟ้ากลายเป็นจุดเริ่มต้นของวงจรออาชญากรรมและยาเสพติด ผลการศึกษาครั้งนี้จึงเปรียบเสมือน เข็มทิศในการพัฒนามาตรการป้องกันเชิงรุกที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในปัจจุบัน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บุหรี่ไฟฟ้ากับการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน : ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการแพร่ระบาดการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนทั้งเพศหญิงและชายสัญชาติไทย ช่วงอายุ 20 - 24 ปี จังหวัดชลบุรี

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนทั้งเพศหญิงและชาย สัญชาติไทยที่ยังสูบบุหรี่ไฟฟ้าในปัจจุบันและเลิกใช้บุหรี่ไฟฟ้าแล้วที่อาศัยอยู่ในตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี จำนวน 8 คน

2.3 การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยเริ่มจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และขยายเครือข่ายผู้ให้ข้อมูลด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Sampling เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังต่อไปนี้

1.1 เป็นประชากรกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 20 - 24 ปี

1.2 เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในปัจจุบัน หรือมีประสบการณ์เคยสูบบุหรี่ไฟฟ้า

1.3 เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาหรือพำนักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

2. Snowball Sampling เป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากการแนะนำบอกต่อต่อเนื่องเป็นทอดๆ ในลักษณะเครือข่าย โดยเริ่มจากกลุ่มตัวอย่างในขั้นแรกที่เสร็จสิ้นกระบวนการสัมภาษณ์แล้ว เป็นผู้ชี้แนะและแนะนำบุคคลอื่นในเครือข่ายที่มีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกวิจัยที่กำหนดไว้ในข้อที่ 1 ทุกประการ เพื่อขยายเครือข่ายผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะดำเนินกระบวนการนี้ไปจนกระทั่งข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มีความอิ่มตัว

3. การพิทักษ์สิทธิ์และการขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย รวมถึงการรักษาความลับและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกคนก่อนเริ่มการเก็บข้อมูล โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยจะต้องให้ความยินยอมด้วยความสมัครใจ และมีสิทธิ์ที่จะถอนตัวจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) ซึ่งมีโครงสร้างแนวคำถามแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 5 ส่วน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 สาเหตุและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน

ส่วนที่ 3 วิธีการเลิกเสพบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนที่เคยเสพติดบุหรี่ไฟฟ้ามาก่อน

ส่วนที่ 4 แนวโน้มการเสพบุหรี่ไฟฟ้าที่นำไปสู่การเสพสารเสพติดชนิดอื่น

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วัตถุประสงค์ในการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชน

2. เพื่อศึกษาสาเหตุและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชน

โดยแบบสัมภาษณ์จะใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ที่ปัจจุบันเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว และกลุ่มตัวอย่างที่ปัจจุบันยังสูบบุหรี่ไฟฟ้า อายุ 20 - 24 ปี อาศัยอยู่ใน ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี จำนวนรวมทั้งสิ้น 8 คน

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จสิ้นจะนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมของภาควิชา

รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ แขนงวิชาบริหารยุติธรรมและความปลอดภัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เป็นผู้พิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถาม ซึ่งข้อคำถามจะต้องสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยอาจารย์ท่านจะให้คะแนนและระบุผลการตรวจแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยปรับแก้ข้อคำถามตามคำแนะนำของอาจารย์และจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ “บุหรี่ไฟฟ้ากับการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน : ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี” ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ติดต่อกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าและเยาวชนที่เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว เพื่อนัดวันและเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวกเพื่อดำเนินการการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย

3. จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ให้พร้อม

4. ก่อนจะเริ่มการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ซึ่งผลการสัมภาษณ์จะเป็นความลับระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์

5. ผู้วิจัยอธิบายลักษณะข้อคำถามให้กับกลุ่มตัวอย่างทราบว่า มีจำนวนทั้งหมดกี่ข้อและในแต่ละส่วนมีกี่ข้อ รวมถึงมีวิธีการตอบคำถามอย่างไร

6. ดำเนินการเก็บรวบรวม ระหว่างวันที่ 29 มกราคม – 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2569

7. ถอดบทสัมภาษณ์ นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบดูความสมบูรณ์ของการตอบ

8. สรุปผลการศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีการใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลเชิงลึกของเยาวชนที่ปัจจุบันยังสูบบุหรี่ไฟฟ้าและเยาวชนที่เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว โดยมีการขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกในการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ จากผู้ให้ข้อมูลมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล

2. นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความเพื่อง่ายต่อการแยกประเด็น

3. วิเคราะห์และจัดแยกแต่ละประเด็นเนื้อหาข้อมูลตามกลุ่มของข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าโดยการเสพบุหรี่ไฟฟ้าที่อาจอาจนำไปสู่การเสพสารเสพติดชนิดอื่น ๆ

5. ตีความข้อมูลที่ได้โดยปรียบเทียบกับทฤษฎีหลักที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์

6. สรุปข้อมูลที่ได้และนำไปเปรียบเทียบทีละประเด็น

7. อภิปรายผลข้อมูลตามทฤษฎีและปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 สาเหตุและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเยาวชนเยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าและเยาวชนที่เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว อายุ 20 ถึง 24 ปี ในพื้นที่ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี จำนวน 8 คน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปได้ว่า การตัดสินใจเริ่มต้นสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเด็กและเยาวชนไม่ได้เกิดจากสาเหตุหรือปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากหลายสาเหตุที่มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งพบว่ามีสาเหตุสำคัญ ได้แก่ 1) สาเหตุที่เกิดจากอิทธิพลกลุ่มเพื่อนและการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนว่าบุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัยต่อสุขภาพและมักใช้เพื่อผ่อนคลายความเครียดสะสม 2) สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมและค่านิยมของสังคมรอบตัว 3) สาเหตุที่เกิดจากทัศนคติที่เชื่อว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น 4) สาเหตุที่เกิดจากความเครียดในการเรียนและการทำงาน

ภาพ 2 แสดงสาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชน

สาเหตุและปัจจัยแวดล้อมทางสังคมเหล่านี้ ไม่เพียงแต่ส่งผลให้เยาวชนเริ่มต้นทดลองสูบบุหรี่ไฟฟ้าเท่านั้น แต่ยังหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมการสูบที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเยาวชนในพื้นที่ตำบลแสนสุขอย่างชัดเจน โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าจนเป็นความเคยชินในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งพบมากในกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มักหยิบบุหรี่ไฟฟ้าขึ้นมาสูบควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น ในขณะนั่งเรียนหรือทำงานผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์เป็นเวลานาน เยาวชนจะเกิดความเคยชินในการหยิบบุหรี่ไฟฟ้ามาสูบอยู่บ่อยครั้งเพื่อช่วยให้ร่างกายตื่นตัวและผ่อนคลายความเครียด ประกอบกับการย้ายมาอาศัยอยู่ที่หอพักทำให้มีความเป็นอิสระและลดการควบคุมทางสังคมจากครอบครัว จึงเกิดพฤติกรรมการแอบสูบในห้องนอนหรือห้องน้ำเป็นประจำ โดยอาศัยคุณลักษณะของบุหรี่

ไฟฟ้าที่มีกลิ่นหอมตามรสชาติต่าง ๆ และไม่มีกลิ่นเหม็นไหม้ติดเสื้อผ้าหรือผ้าม่าน เพื่อปกปิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าไม่ให้ผู้ปกครองหรือทางหอพักรับรู้ ขณะเดียวกันเยาวชนยังมีพฤติกรรมการสูบเพื่อสันทนาการและการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ซึ่งสัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่ตำบลแสนสุขที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีสถานบันเทิงจำนวนมาก โดยเฉพาะเวลาที่เยาวชนไปรวมตัวกันบริเวณชายหาดวอนนภาหรือสถานบันเทิงยามค่ำคืน เยาวชนจะมีพฤติกรรมการพกพาบุหรี่ไฟฟ้าติดตัวตลอดเวลาในฐานะเครื่องประดับเชิงสัญลักษณ์ เพื่อแสดงความเท่ตามค่านิยมของกลุ่ม และมีการแสดงออกร่วมกันผ่านการพ่นควัน การส่งบุหรี่ไฟฟ้าเวียนกันสูบภายในกลุ่ม รวมถึงการนำเรื่องรสชาติหรือกลิ่นแปลกใหม่ของน้ำยามาเป็นหัวข้อหลักในการสนทนา เพื่อสร้างความเป็นพวกพ้องและป้องกันไม่ให้ตนเองหลุดออกจากวงสนทนา ซึ่งพฤติกรรมในส่วนนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างและทฤษฎีวัฒนธรรมย่อยที่อธิบายถึงการเรียนรู้และซึมซับพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากกลุ่มคนใกล้ชิด ยิ่งไปกว่านั้นเยาวชนยังมีพฤติกรรมการพฤติกรรม การสูบแบบปกปิดเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบทางกฎหมาย แม้จะตระหนักดีว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่ยังคงมีพฤติกรรมการหลบเลี่ยงไปสูบตามจุดอับสายตา หรือเลือกสูบบุหรี่ไฟฟ้าเฉพาะในกลุ่มเพื่อนที่ไว้วางใจกันเท่านั้น ร่วมกับการลดทอนความรู้สึกผิดของตนเองด้วยการนำบุหรี่ไฟฟ้าไปเปรียบเทียบกับสารเสพติดชนิดอื่นที่ส่งผลกระทบต่อจิตประสาทรุนแรงกว่า จนนำไปสู่การสร้างทัศนคติยอมรับการกระทำผิดว่า พฤติกรรมการสูบของตนในพื้นที่มิดชิดนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่บุคคลอื่นในสังคม

ส่วนที่ 2 วิธีการเลิกเสพบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนที่เคยเสพติดบุหรี่ไฟฟ้ามาก่อน

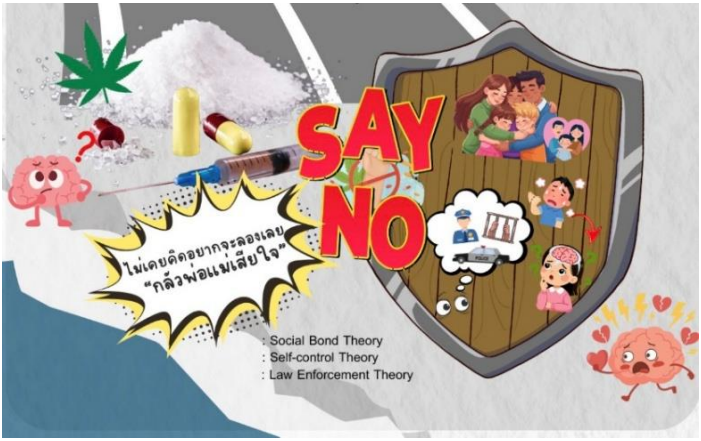
จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเยาวชนเยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าและเยาวชนที่เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว อายุ 20 ถึง 24 ปี ในพื้นที่ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี จำนวน 8 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเชิงพฤติกรรมระหว่างกลุ่มเยาวชนที่เลิกสูบสำเร็จจำนวน 4 คน และกลุ่มที่ปัจจุบันยังคงสูบอยู่จำนวน 4 คน พบว่า จุดเปลี่ยนที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เยาวชนกลุ่มตัวอย่างตัดสินใจเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างเด็ดขาด คือ กลุ่มเยาวชนที่เลิกสูบสำเร็จใช้ความผูกพันเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ เช่น การเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าเพื่อคนรักหรือความกตัญญูต่อพ่อแม่ ตลอดจนความตระหนักถึงความปลอดภัยของทารกในครรภ์ นอกจากนี้ สาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการเลิกสูบคือการเผชิญกับวิกฤตด้านสุขภาพอย่างเฉียบพลัน รวมถึงการปฏิเสธกลุ่มเพื่อนอย่างตรงไปตรงมาหรือการใช้ข้ออ้างด้านหน้าที่การงานเพื่อหลีกเลี่ยงการร่วมวงสนทนาที่มีการพ่นควัน ในทางตรงกันข้าม สำหรับกลุ่มเยาวชนที่ยังคงสูบอยู่แม้จะมีความคิดอยากเลิกสูบเนื่องจากผลกระทบด้านสมรรถภาพทางร่างกายและภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นแต่กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ยังคงต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญในการเลิกสูบ 3 ประการหลัก ได้แก่ 1) อุปสรรคด้านจิตใจ และความอ่อนแอภายใน สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมตนเองในมิติของการมีระดับการควบคุมตนเองต่ำ (Low Self-Control) มีลักษณะพ่ายแพ้ต่อความต้องการเฉพาะหน้า ขาดวินัยภายในทำให้ยอมรับความพึงพอใจฉับพลันจากนิโคตินเมื่อเห็นอุปกรณ์วางอยู่

ตรงหน้า 2) อุปสรรคด้านความเคยชินเชิงพฤติกรรม จากพฤติกรรมการหยิบสูบซ้ำ ๆ จนเกิดความคุ้นชินในพื้นที่ปิด และ 3) อุปสรรคด้านสภาพแวดล้อม และสิ่งเร้าภายนอก เนื่องจากเยาวชนยังคงพำนักอยู่ในหอพักที่มีอิสระ และต้องทำงานหรือใช้ชีวิตท่ามกลางวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มเพื่อนที่ยังคงสูบบุหรี่ไฟฟ้าคอยกระตุ้นให้เกิดความอยาก ภาวะแวดล้อมที่ขาดการควบคุมทางสังคม ประกอบกับการเผชิญหน้ากับสิ่งเร้าที่ยั่วยุให้เกิดความอยากสูบบุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง จึงกลายเป็นปัจจัยขัดขวางสำคัญที่ทำลายความตั้งใจ และส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้ยังคงติดอยู่ในวงจรของการเสพติดสารนิโคตินในบุหรี่ไฟฟ้าจนถึงปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 แนวโน้มการเสพบุหรี่ไฟฟ้าที่นำไปสู่การเสพสารเสพติดชนิดอื่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเยาวชนเยาวชนที่สูบบุหรี่ไฟฟ้าและเยาวชนที่เลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้าแล้ว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลถึงความเชื่อมโยงระหว่างการใช้บุหรี่ไฟฟ้าและการก้าวไปสู่การใช้สารเสพติดชนิดอื่น พบว่าเยาวชนทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีเกราะป้องกันที่แข็งแกร่งในการไม่ก้าวไปสู่สารเสพติดร้ายแรงชนิดอื่น ๆ เนื่องจากมีความรักและความผูกพันต่อครอบครัวเป็นสิ่งเหนี่ยวรั้งหลัก เยาวชนกลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักรู้ประกอบกับความเกรงกลัวต่อกฎหมาย การเสียประวัติเสียอนาคต และบทเรียนเชิงลบจากการเห็นสภาพความทรุดโทรมทางร่างกาย สติปัญญา และคุณภาพชีวิตของบุคคลรอบข้างที่เสพยาเสพติดร้ายแรง ประสบการณ์ตรงเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องเตือนใจสำคัญที่ทำให้

เยาวชนเกิดความกลัวและปฏิเสธที่จะยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดชนิดอื่น ๆ อย่างเด็ดขาด แม้ว่าตนเองจะยังคงสูบหรือเคยสูบบุหรี่ไฟฟ้ามาก่อนก็ตาม

ภาพ 3 ผลการศึกษาแนวโน้มการเสพบุหรี่ไฟฟ้าที่นำไปสู่การเสพสารเสพติดชนิดอื่น

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนในพื้นที่ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่ผ่านมา เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของปัญหาในยุคปัจจุบันได้อย่างครอบคลุม โดยพบว่าพฤติกรรมการตัดสินใจเริ่มต้นสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นผลลัพธ์จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมอย่างแนบแน่น สอดคล้องกับแนวคิดการรับรู้ที่ระบุว่า

พฤติกรรมมนุษย์เปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขของประสบการณ์ที่สั่งสมมา โดยเฉพาะการที่เยาวชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจผิดว่าบุหรี่ไฟฟ้ามีความปลอดภัยต่อสุขภาพมากกว่าบุหรี่มวนเนื่องจากไม่มีกระบวนการเผาไหม้ และมีสารเคมีแต่งกลิ่นรสที่ดึงดูดใจ ทัศนคติเชิงบวกเหล่านี้จึงกลายเป็นสารตั้งต้นสำคัญที่ทำให้เกิดการเปิดรับและทดลองสูบในที่สุด ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับรายงานของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2567) ที่พบว่าเยาวชนไทยมีความเข้าใจผิดสูงถึงร้อยละ 61.23 ว่าบุหรี่ไฟฟ้าสามารถทำให้เลิกบุหรี่มวนได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับพัชราวรรณ แก้วกันทะและคณะ (2568) ที่อธิบายว่า การโฆษณาและภาพลักษณ์ที่ดึงดูดใจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยและช่วยเลิกบุหรี่มวน ทั้งที่ในความเป็นจริงบุหรี่ไฟฟ้ามีสารนิโคตินในปริมาณสูง

เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคม (Differential Association Theory) จะเห็นได้ชัดเจนว่าอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนเป็นตัวแปรหลักที่ทำหน้าที่ขัดเกลาและส่งต่อค่านิยมการสูบ โดยเยาวชนมองว่าบุหรี่ไฟฟ้าคือ “เครื่องประดับทางแฟชั่น” และ “สัญลักษณ์ของการเข้าสังคม” ซึ่งสอดรับกับทฤษฎีวัฒนธรรมย่อย (Subcultural Theory) ที่อธิบายว่าการสูบพอตกลายเป็นบรรทัดฐานใหม่ภายในกลุ่มเพื่อสร้างตัวตนและการยอมรับในสภาวะที่โครงสร้างสังคมหลักมีความเหลื่อมล้ำหรือกดดัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ อ้นมอยและคณะ (2565) และภัณฑิรา ปริญญารักษ์และคณะ (2565) ที่ระบุตรงกันว่า ปัจจัยจากเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่ไฟฟ้า และการถูกคนรอบข้างชักชวน มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ

สูบของเยาวชน นอกจากนี้ การเข้าถึงผลิตภัณฑ์ของเยาวชนที่ง่ายผ่านการรับชมคลิปรีวิวในสื่อออนไลน์ ยังมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับการศึกษาของ ศรีรัช ลาภใหญ่ (2568) ที่พบว่า ผู้จำหน่ายนิยมใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น TikTok, Instagram และ Facebook ในการเผยแพร่ภาพสินค้าและคลิปวิดีโอสั้นประกอบเพลง รวมทั้งการใช้ผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ (Influencer) และนักรีวิว สาธิตการสูบเพื่อดึงดูดใจ ซึ่งมีส่วนสำคัญสูงสุดต่อการชวนให้เยาวชนติดตามและเกิดพฤติกรรมการเลียนแบบค่านิยมเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่าเยาวชนใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพื่อจัดการความเครียดจากการเรียนและการทำงานยังเป็นการตอกย้ำทฤษฎีความกดดัน (Strain Theory) ของ Robert K. Merton ได้อย่างชัดเจนว่าเมื่อเยาวชนเผชิญกับสภาวะบีบคั้นจากเป้าหมายที่สังคมคาดหวัง บุหรี่ไฟฟ้าจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือปลดปล่อยอารมณ์ในระยะสั้น จนนำไปสู่ภาวะการเสพติดทางจิตวิทยาที่รุนแรง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้สะท้อนความรู้สึกพึ่งพาทางใจอย่างลึกซึ้งว่า “ถ้าไม่มีพอตในมือจะรู้สึกเคว้ง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบุหรี่ไฟฟ้าได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนในชีวิตประจำวันไปอย่างสมบูรณ์

ในมิติของการเลิกสูบ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงกับทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) อย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าความผูกพัน (Attachment) กับครอบครัวและคนรักเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่สุดที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจเลิกสูบได้สำเร็จ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Travis Hirschi ที่มองว่า “สายใย” ที่เข้มแข็งจะทำหน้าที่เป็นกลไกยับยั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบน ขณะเดียวกัน การเผชิญกับวิกฤตสุขภาพ

เฉียบพลันได้เข้าไปกระตุ้นการควบคุมตนเอง (Self-control Theory) ของปัจเจกบุคคลให้ทำงานมากขึ้น เยาวชนที่เลิกได้สำเร็จคือผู้ที่สามารถชะลอความพอใจชั่วคราวจากสารนิโคตินเพื่อเป้าหมายระยะยาวคืออนาคต หน้าที่การงาน และสุขภาพ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมความตั้งใจนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฑิตฐิตา ยมนาและคณะ (2566) ที่ค้นพบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่านิสิตนักศึกษามีความตั้งใจและแนวโน้มในการเลิกสูบบุหรี่เพื่อบุคคลอื่นหรือคนรอบข้างในสัดส่วนที่สูงกว่าการเลิกเพื่อตนเองเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวลที่สุดคือสถานะของบุหรี่ไฟฟ้าในฐานะ “บันไดขั้นแรก” ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดรับกับข้อบ่งชี้ทางอาชญาวิทยาว่านิโคตินสังเคราะห์ในผลิตภัณฑ์ยุคใหม่มีผลต่อระบบการให้รางวัลในสมองทำให้เกิดการเสพติดและทำให้กำแพงความกลัวต่อสารแปลกปลอมพังทลายลง แม้เยาวชนกลุ่มตัวอย่างจะยังมีเกราะป้องกันจากความรักครอบครัวที่ทำให้ไม่ก้าวไปสู่ยาเสพติดร้ายแรงในปัจจุบัน แต่ในมุมมองเชิงประจักษ์ บุหรี่ไฟฟ้าได้ลดทอนวินัยและการควบคุมตนเองลง ซึ่งหากตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไร้ระเบียบ (Social Disorganization) โอกาสในการทดลองสารที่รุนแรงกว่าย่อมมีสูงขึ้น ประเด็น Gateway หรือประตูเชื่อมต่อนี้มีความสอดคล้องอย่างรุนแรงกับข้อมูลของศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) (2567) ที่ชี้ว่า เด็กและเยาวชนที่เริ่มต้นจากบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เสพติดนิโคติน ซึ่งถือเป็นต้นทางแรกหรือประตูเชื่อมให้พัฒนาไปสู่การใช้ยาเสพติดชนิดอื่นได้เพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับสถิติเชิงประจักษ์ของสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทยร่วมกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำ

ความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดมีประวัติเคยสูบบุหรี่ไฟฟ้าก่อนได้รับโทษสูงถึงร้อยละ 79.3

โดยสรุป พฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในเยาวชนตำบลแสนสุขจึงเป็นปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างความอ่อนแอของพันธะทางสังคมและการลดลงของสมรรถนะในการควบคุมตนเองท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่การบังคับใช้กฎหมายออนไลน์ยังเป็นจุดอ่อน ซึ่งในประเด็นข้อจำกัดด้านกฎหมายนี้ แม้ในปัจจุบันรัฐจะมีนโยบายและมาตรการที่เด็ดขาดในการห้ามนำเข้า ห้ามขาย และห้ามให้บริการบุหรี่ไฟฟ้า ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2557 คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 9/2558 และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 แต่ในภาคปฏิบัติยังพบปัญหาสำคัญคือ กฎหมายเหล่านี้ ถูกออกแบบและเน้นการบังคับใช้เพื่อควบคุมสถานประกอบการที่มีที่ตั้งเป็นหลักแหล่งเป็นหลักทำให้เกิดช่องว่างขนาดใหญ่เมื่อเผชิญกับการตลาดและการค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วย ข้อจำกัดด้านขอบเขตอำนาจหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมายบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งยากต่อการตรวจสอบและปิดกั้นบัญชีร้านค้าออนไลน์ที่กระจายตัวอยู่ตามแพลตฟอร์มต่าง ๆ ความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมเพื่อขอคำสั่งปิดกั้นเว็บไซต์ตลอดจนรูปแบบการกระจายสินค้าใต้ดินที่ปรับเปลี่ยนมาเป็นการส่งผ่านระบบขนส่งพัสดุเอกชนและการปิดบังตัวตน ผ่านช่องทางแอปพลิเคชันสนทนาส่วนตัวเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย ปัญหาเชิงโครงสร้างเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงทำให้อุปทานของบุหรี่ไฟฟ้าหลั่งไหลเข้าสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่รอบสถานศึกษาในตำบลแสนสุข จ.ชลบุรี ได้อย่างไร้

ขีดจำกัด เยาวชนสามารถเข้าถึงและสั่งซื้อสินค้าประเภทพอตใช้แล้วทิ้งและพอตรีแลคได้อย่างง่ายดาย ตลอดจนส่งผลให้มาตรการควบคุมตนเองของสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติและทำให้กฎหมายลดความศักดิ์สิทธิ์ลง การอภิปรายผลครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาไม่สามารถใช้เพียงมาตรการลงโทษหรือให้ข้อมูลพิษภัยเพียงมิติเดียวได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกภาคส่วน ทั้งการสร้าง “ความเข้มแข็งทางใจ” และเสริมสร้าง “สายสัมพันธ์เกื้อหนุน” ในระดับชุมชนและครอบครัว ควบคู่ไปกับการปฏิรูปกลไกการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมตลาดออนไลน์ที่เข้มงวดและก้าวทันสถานการณ์ เพื่อสร้างเกราะป้องกันที่ยั่งยืนและหยุดยั้งไม่ให้บุหรี่ไฟฟ้ากลายเป็นจุดเริ่มต้นของความสูญเสียในมิติต่าง ๆ ของเยาวชนสืบไป

สรุป

บทความวิจัยเรื่องบุหรี่ไฟฟ้ากับการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน ในพื้นที่ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี สะท้อนให้เห็นว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงอุปกรณ์ส่งผ่านนิโคติน แต่ได้กลายเป็น “กับดักทางจิตวิทยา” ที่หลอมรวมเข้ากับไลฟ์สไตล์และภาพลักษณ์ทางสังคมของเยาวชนอย่างแนบเนียนโดยมีปัจจัยกระตุ้นจากอิทธิพลกลุ่มเพื่อน ความเชื่อที่คลาดเคลื่อนด้านความปลอดภัย และการใช้เป็นเครื่องมือจัดการความเครียดจนเกิดสภาวะพึ่งพาทางจิตใจที่รุนแรง หากปราศจากอุปกรณ์เยาวชนจะสูญเสียความมั่นใจและสมาธิในการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นสัญญาณ

อันตรายที่บ่งบอกว่าบุหรี่ไฟฟ้ากำลังรุกรานสุขภาวะทางจิตของคนรุ่นใหม่อย่างเงียบเชียบ

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับทางรอด โดยพบว่า “ความผูกพันในครอบครัว” และ “วิกฤตสุขภาพที่เผชิญด้วยตนเอง” คือจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เยาวชนตัดสินใจเลิกสูบได้สำเร็จมากกว่าการถูกบังคับหรือตำหนิ กระบวนการเลิกสูบจึงต้องอาศัยทั้งความเด็ดขาดส่วนตัวและการสนับสนุนเชิงรุกจากชุมชน เช่น การให้คำปรึกษาถึงบ้านและการใช้สิ่งทดแทนเพื่อบรรเทาอาการความอยาก แทนที่จะใช้เพียงมาตรการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว

สิ่งที่น่ากังวลที่สุดคือ บทบาทของบุหรี่ไฟฟ้าในฐานะ “บันไดขั้นแรก” ที่ทำหน้าที่ทลายกำแพงความกลัวต่อสารเสพติด จากการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เลียนแบบขนมและเข้าถึงง่ายทำให้เยาวชนเกิดความคุ้นชินกับการนำสารแปลกปลอมเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งอาจนำไปสู่การทดลองใช้ยาเสพติดชนิดอื่นที่รุนแรงขึ้นได้ในอนาคต บทสรุปของงานวิจัยนี้จึงเป็นเสมือนเสียงเตือนให้ทุกภาคส่วนเร่งสร้างเกาะป้องกันทางใจ ดังนั้น เราจะสามารถสร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” ที่จับต้องได้จริงในสังคมเพื่อดึงพวกเขากลับมาก่อนที่บุหรี่ไฟฟ้าจะทำลายอนาคตของพวกเขาไปอย่างถาวรได้อย่างไร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการปรับเปลี่ยนค่านิยมและสร้างพื้นที่ทางสังคม

1.1.1 หน่วยงานสาธารณสุขและสถานศึกษาควรบูรณาการให้ความรู้ที่ถูกต้อง เพื่อลบล้างความเชื่อที่ว่าบุหรี่ไฟฟ้าปลอดภัยต่อสุขภาพและเสริมภาพลักษณ์ โดยเน้นย้ำถึงอันตรายของภาวะการได้รับนิโคตินเกินขนาดแบบไม่รู้ตัว

1.1.2 ชุมชนควรสนับสนุนพื้นที่หรือกิจกรรมทางเลือกที่เยาวชนสามารถได้รับการยอมรับจากสังคมได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาบุหรี่ไฟฟ้าเป็นเครื่องมือในการเข้ากลุ่ม

1.1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งหน่วยบริการให้คำปรึกษาและสนับสนุนสิ่งทดแทนนิโคติน เช่น หมากฝรั่ง ลูกอม เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนที่ต้องการเลิกสูบ แต่ยังขาดความเข้มแข็งในการจัดการกับสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อมเดิม

1.2 ด้านการบังคับใช้กฎหมายและการปราบปราม

1.2.1 หน่วยงานด้านการปราบปรามควรเพิ่มความเข้มงวดในการปราบปรามตลาดมืดและร้านค้าแอบแฝงทั้งในพื้นที่รอบสถานศึกษา แหล่งท่องเที่ยว และโดยเฉพาะช่องทางแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นแหล่งกระจายสินค้าหลัก

1.2.2 เจ้าหน้าที่รัฐควรมีมาตรการตรวจสอบพื้นที่เสี่ยงและแหล่งมั่วสุมอย่างรัดกุม โดยคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อสกัดกั้นไม่ให้บุหรี่ไฟฟ้าถูกนำไปดัดแปลงหรือใช้ร่วมกับสารเสพติดประเภทอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรนำตัวแปรที่ค้นพบจากการศึกษาเชิงคุณภาพในครั้งนี้ เช่น อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนหรือแรงจูงใจในการเลิก พัฒนาเป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจกลุ่มตัวอย่างเยาวชนในระดับจังหวัดชลบุรี

2.2 การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เช่น ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านมุทิตาหรือสถานพินิจฯ เพื่อศึกษาย้อนรอยว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นปัจจัยตั้งต้นที่ชักนำไปสู่การกระทำความผิดหรือไม่ พร้อมทั้งศึกษาโครงสร้างและบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ในการออกแบบโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูเยาวชนกลุ่มนี้

2.3 การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นแผนประทุษกรรมและการปรับตัวของตลาดมืด ที่นำบุหรี่ไฟฟ้าไปดัดแปลงใช้ร่วมกับสารอื่น เช่น การทำพอตเคหรือสูบร่วมกับน้ำกระท่อม เพื่อให้หน่วยงานรัฐสามารถกำหนดกลยุทธ์ป้องกันได้ก้าวทันพลวัตของปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2567). *ข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้า*. [ไฟล์ PDF]. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2568 จาก https://kasets.art/XiJKH0

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2567). กรม สบส. เผยพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเยาวชนไทย และพบความเข้าใจผิดว่าบุหรี่ไฟฟ้าทำให้เลิกบุหรี่มวนได้สูงถึง ร้อย 61.23. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2568 จาก https://prgroup.hss.moph.go.th/info/news/3080

ข่าวสดออนไลน์. (2568, 15 เมษายน). *ห่วงเด็ก-เยาวชน สูบ "บุหรี่ไฟฟ้า" พุ่ง 12.2% เสี่ยงป่วย 4 โรค รพ.ต้องแบกค่ารักษา.* สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2568 จาก https://today.line.me/th/v3/article/PGJzyL7

ฑิตฐิตา ยมนาและคณะ (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้า และทัศนคติต่อการเลิกสูบบุหรี่ไฟฟ้า กรณีศึกษา: นิสิตนักศึกษา. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 14(27), 83-100. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2568 จาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/econswu/article/view/263582

พงษ์ศักดิ์ อ้นมอย, อาทิตยา บัวเรือง, ชนุตา พาโพนงาม, ธิรดา จันทร์รุ่งเรือง, นฤมล ลาวน้อย, และ อัมพวัน บุญรอด. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนจังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารวิชาการสาธารณสุข,* 31(2), 197–205.

พัชราวรรณ แก้วกันทะ, สาวิตรี จีระยา, ปาริชาต ปัญญา, และพนิดา ชัยวัง. (2568). บุหรี่ไฟฟ้าใน เยาวชน: ภัยเงียบและบทบาทพยาบาลจิตเวชในการป้องกัน. *วารสารการพยาบาล วิทยาศาสตร์สุขภาพและการศึกษา,* 1(1), 39–49.

ภัณฑิรา ปริญญารักษ์, ปรีชญา ตาใจ, อธิชา ฉันทวุฒินันท์, และปณิดา ดิศวนนท์. (2565). อิทธิพลของ

ข้อมูลข่าวสารต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจสูบบุหรี่ไฟฟ้า. *วารสารควบคุมโรค*, 48(3), 539–550. สืบค้นจาก https://doi.org/10.14456/dcj.2022.46

ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.). (2567, 5 มกราคม). *บุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้า “ต้นทางแรก” เด็กและเยาวชน “ติดยาเสพติด”*. [Press Release]. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2568 จาก http://www.trc.or.th

ศรีรัช ลาภใหญ่. (2568). การศึกษาสถานการณ์ผลิตภัณฑ์ ราคา การส่งเสริมการขายและการโฆษณาบุหรี่ไฟฟ้าในสื่อโซเชียลมีเดีย (social media network). *วารสารกฎหมายและนโยบาย*

สาธารณสุข, 11(1), 147-157. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://repository.li.mahidol.ac.th/handle/123456789/109411

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุรา*

ของประชากร พ.ศ. 2567. [ไฟล์ PDF]. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2568 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/downloadFile/survey/fPv

EBSCO Research. (2019). *Subcultural Theories of Deviance: Social Sciences and*

Humanities (Research Starters) [Electronic version]. Retrieve 2026, May 21 from https://www.ebsco.com/research-starters/social-sciences-and-humanities/subcultural-theories-deviance

EBSCO Research. (2023). *Social Disorganization Theory: Social Sciences and Humanities*

(Research Starters) [Electronic version]. Retrieve 2026, May 21 from https://www.ebsco.com

Hirschi, T. (1969). Causes of delinquency. Berkeley: University of California Press.

Challenges and Readiness in Adopting Artificial Intelligence and AI Ethics for Enhancing Work Performance of Personnel in Local Administrative Organizations in Maha Sarakham Province

Ntapat Worapongpat[5]

Received: January 15, 2026; **Revised**: June 13, 2026; **Accepted**: June 18, 2026

Abstract

This study aimed to: (1) examine the challenges and readiness of personnel in Local Administrative Organizations (LAOs) in Maha Sarakham Province regarding the adoption of Artificial Intelligence (AI) and AI ethics to enhance work performance; and (2) compare these challenges and readiness according to personal factors. The sample consisted of 400 personnel from LAOs in Maha Sarakham Province, selected

[5] Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EIT) and Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham Rajabhat University Email: dr.thiwat@gmail.com

through multistage and purposive sampling techniques. Data were collected using a structured questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.85. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and inferential statistics, including independent samples t-test and one-way analysis of variance (ANOVA).The findings revealed that the overall level of challenges associated with AI and AI ethics adoption was at the highest level (M = 4.43, SD = 0.77). The highest-rated challenges involved promoting AI utilization in organizational operations and encouraging compliance with AI ethical principles, whereas challenges related to basic AI knowledge and understanding received the lowest mean score. Overall readiness for AI adoption was at a high level (M = 4.13, SD = 0.89). Among the readiness dimensions, personnel readiness (Man) obtained the highest mean score, while technology and equipment readiness (Material) showed the lowest mean score. Hypothesis testing indicated statistically significant differences in challenges and readiness according to position and work experience. Personnel in managerial positions and those with longer work experience demonstrated higher readiness levels and stronger

awareness of AI ethics than operational personnel and employees with less work experience. The findings suggest that although personnel in LAOs are generally prepared to adopt AI technologies, challenges remain in technological infrastructure, resource availability, and the establishment of clear AI ethical guidelines. Therefore, continuous capacity development, adequate investment in digital infrastructure, and comprehensive AI governance policies should be promoted to support effective, ethical, and sustainable AI implementation in local administration

Keywords: Artificial Intelligence, AI Ethics, Local Administrative Organizations, Work Performance, Readiness

Introduction

Artificial Intelligence (AI) has emerged as a key driver of digital transformation in the public sector worldwide. AI technologies are increasingly utilized in public service delivery, data analytics, policy formulation, and administrative decision-making to improve governmental efficiency, transparency, and service quality (Chompotjananan & Vichit-Vadakan, 2022). The

integration of AI enables public organizations to streamline operations, enhance evidence-based policymaking, and respond more effectively to citizens' needs. In Thailand, the 13th National Economic and Social Development Plan emphasizes digital transformation and the advancement of emerging technologies, including AI, as strategic mechanisms for strengthening public sector performance and national competitiveness.

Despite these developments, the adoption of AI in local administrative organizations (LAOs) remains at an early stage. Several barriers continue to hinder AI implementation, including limited digital competencies among personnel, inadequate technological infrastructure, fragmented information systems, and insufficient organizational support for digital innovation (Johnson, Coggburn, & Llorens, 2022). In addition, concerns regarding AI ethics—particularly transparency, accountability, privacy protection, fairness, and responsible use of automated decision-making systems—have become increasingly important in public administration (Vatamanu & Tofan, 2025). These challenges are particularly significant for local governments, which often face constraints in financial resources, technological capacity, and specialized expertise.

The successful adoption of AI requires not only technological readiness but also organizational preparedness and ethical governance. Drawing upon the Resource-Based View (RBV), organizational resources such as human capital, technological infrastructure, managerial support, and financial capacity are critical determinants of an organization's ability to implement innovation effectively. Likewise, the 4M framework (Man, Money, Material, and Management) provides a useful perspective for assessing organizational readiness for AI adoption. Therefore, evaluating both readiness and ethical awareness is essential for ensuring sustainable and responsible AI implementation in the public sector.

Previous studies have primarily focused on AI adoption in central government agencies, large public organizations, and private-sector contexts. Empirical evidence concerning AI readiness and AI ethics awareness among personnel in local administrative organizations remains limited, particularly in provincial settings. Moreover, existing studies have often examined technological readiness or AI adoption separately from AI ethics, resulting in a limited understanding of how these dimensions interact in public organizations. Research investigating both AI readiness and AI ethics simultaneously among local government personnel is still scarce.

Maha Sarakham Province provides an appropriate context for this investigation because local administrative organizations in the province are increasingly expected to improve service delivery and organizational performance through digital innovation while operating under resource and technological constraints. Furthermore, personnel characteristics such as position, work experience, organizational affiliation, and generational differences may influence perceptions of AI-related challenges and organizational readiness. Understanding these factors is essential for designing effective capacity-building strategies and policy interventions that support AI adoption in local governance.

Therefore, this study aims to: (1) examine the challenges and readiness of personnel in local administrative organizations in Maha Sarakham Province regarding the adoption of AI and AI ethics to enhance work performance; and (2) compare these challenges and readiness according to selected personal factors. The findings are expected to contribute to the literature on AI adoption in local government, provide empirical evidence for policy development, support organizational capacity building, and inform the formulation of ethical guidelines for responsible AI implementation in local administration.

Research Objectives

1. To examine the level of challenges and readiness of personnel in local administrative organizations in Maha Sarakham Province regarding the adoption of Artificial Intelligence (AI) and AI ethics for enhancing work performance.

2. To compare the challenges associated with AI and AI ethics adoption among personnel according to selected personal and organizational factors, including job position, work experience, generation, and type of organization.

3. To compare the readiness for AI and AI ethics adoption among personnel according to selected personal and organizational factors, including job position, work experience, generation, and type of organization.

Literature Review

Concept of Artificial Intelligence (AI)

Artificial Intelligence (AI) refers to computer systems and technologies capable of performing tasks that normally require human intelligence, such as learning, reasoning, problem-solving, prediction, and decision-making. In the public sector, AI

has increasingly been adopted to improve public service delivery, support evidence-based policymaking, and enhance administrative efficiency through data-driven decision-making (Sinjindawong, Nuchniyom, & Pakakaew, 2023; Charoensuk, 2022). AI applications in government organizations include data analytics, automated service systems, project evaluation, and anomaly detection in operational processes.

For local administrative organizations (LAOs), AI offers opportunities to improve operational effectiveness despite limitations in personnel and resources. The adoption of AI can support faster service delivery, better resource allocation, and improved organizational performance. However, successful implementation depends on personnel capabilities, organizational support, and technological readiness.

AI Ethics in Public Administration

The increasing use of AI in public administration has raised concerns regarding ethical issues associated with automated decision-making. AI ethics refers to principles and guidelines that ensure AI systems operate in a manner that is transparent, accountable, fair, safe, and respectful of privacy rights. According to Vatamanu and Tofan (2025), transparency,

accountability, fairness, and safety constitute fundamental principles for ethical AI implementation in the public sector.

In local government contexts, ethical concerns are particularly important because AI applications may directly affect citizens' access to public services and administrative decisions. Previous studies have reported that insufficient knowledge of AI ethics, limited awareness among personnel, and the absence of clear operational guidelines represent significant barriers to responsible AI adoption (Yigitcanlar et al., 2024). Therefore, AI ethics should be considered alongside technological implementation to ensure sustainable and trustworthy public administration.

Readiness for AI Adoption

Readiness for AI adoption refers to the extent to which an organization possesses the necessary resources, competencies, infrastructure, and management systems required to implement AI effectively. This study adopts the 4M framework consisting of Man, Money, Material, and Management as dimensions of organizational readiness.

This framework is consistent with the Resource-Based View (RBV), which emphasizes that organizational performance

depends on the effective utilization of valuable and strategic resources. Organizations with stronger human, financial, technological, and managerial resources are more likely to achieve successful AI implementation and improved work performance.

Work Performance in Local Administrative Organizations

Work performance in local administrative organizations reflects the effectiveness and efficiency with which personnel accomplish organizational objectives and deliver public services. Previous studies have suggested that technological innovation and digital transformation contribute significantly to improving personnel performance and organizational effectiveness (Worapongpat, Thavisin, & Viphoouparakhot, 2024). The adoption of AI can facilitate faster information processing, support decision-making, and reduce repetitive administrative tasks, thereby improving overall organizational performance.

However, successful utilization of AI requires not only technological readiness but also personnel acceptance and ethical awareness. Consequently, understanding the challenges and readiness associated with AI adoption is essential for enhancing work performance in local government organizations.

Although previous studies have extensively examined AI adoption and AI ethics in public organizations, empirical evidence concerning local administrative organizations remains limited, particularly in provincial contexts. Most existing studies focus either on technological implementation or ethical issues separately, while relatively few investigate both dimensions simultaneously. Furthermore, limited attention has been given to differences in AI readiness and challenges across personnel and organizational characteristics.

Factors Influencing AI Adoption Challenges and Readiness

Previous studies have indicated that individual and organizational characteristics may significantly influence perceptions of AI adoption, technological readiness, and ethical awareness. Personnel in managerial positions generally demonstrate higher levels of technology acceptance and innovation readiness because they are more involved in strategic planning and decision-making processes. Likewise, employees with longer work experience often possess greater organizational knowledge and are better able to adapt technological innovations to operational contexts.

Generational differences have also been identified as important factors influencing digital technology adoption. Younger generations tend to exhibit higher digital literacy and greater acceptance of emerging technologies, whereas older employees may require additional support and training to develop AI-related competencies. Furthermore, organizational characteristics such as organizational type and resource availability can affect the capacity to implement AI initiatives effectively.

These findings suggest that differences in personal and organizational characteristics may contribute to variations in perceived challenges and readiness regarding AI and AI ethics adoption. Therefore, examining these factors is essential for understanding the conditions that facilitate successful AI implementation in local administrative organizations.

Based on the reviewed literature, successful AI adoption in public organizations depends not only on technological capabilities but also on organizational readiness, ethical awareness, and personnel characteristics. While previous studies have examined these factors separately, limited empirical evidence exists regarding their combined influence in local

administrative organizations. Therefore, this study develops a conceptual framework that links personal and organizational factors (job position, work experience, generation, and organizational type) with perceived challenges and readiness regarding AI and AI ethics adoption.

Conceptual Framework

This study is based on the assumption that personal and organizational characteristics influence personnel perceptions regarding challenges and readiness for adopting Artificial Intelligence (AI) and AI ethics in Local Administrative Organizations (LAOs).

Independent Variables

Personal Factors

* Job Position
* Work Experience
* Generation

Organizational Factors

* Type of Organization
* Organizational Size

Dependent Variables

Challenges in AI and AI Ethics Adoption

* AI Knowledge Challenges
* AI Ethics Knowledge Challenges
* AI Utilization Promotion Challenges
* AI Ethics Promotion Challenges

Readiness for AI and AI Ethics Adoption (4M Framework)

* Man
* Money
* Material
* Management

This research develops a conceptual framework based on the concepts of acceptance and application of Artificial Intelligence (AI) in the public sector, combined with the concept of AI Ethics and the concept of organizational readiness according to the 4M framework: Personnel (Man), Budget (Money), Materials and Technology (Material), and Management (Management). This is based on the Resource-Based View (RBV) theory, which explains that the ability to successfully

implement innovation depends on the resources and capabilities available to the organization.

In this study, individual factors, including job position, work experience, and generation, as well as organizational factors, including organizational type and size, are defined as independent variables that may affect the perception of challenges and readiness for the implementation of AI and AI ethics in the work of personnel in local government organizations.

The dependent variables include (1) the challenges in implementing AI and AI ethics, encompassing knowledge of AI, knowledge of AI ethics, promoting the use of AI, and promoting adherence to AI ethical principles; and (2) the readiness for the implementation of AI and AI ethics according to the 4M framework, namely personnel, budget, materials and technology, and management. This conceptual framework is used to study the level of challenges and readiness. Furthermore, it compares differences based on personal and organizational factors, leading to policy recommendations and guidelines for promoting the effective and sustainable application of AI and AI ethics in local government organizations.

Research Hypotheses

H1: Job position significantly influences challenges in AI and AI ethics adoption among personnel in local administrative organizations.

H2: Job position significantly influences readiness for AI and AI ethics adoption among personnel in local administrative organizations.

H3: Work experience significantly influences readiness for AI and AI ethics adoption among personnel in local administrative organizations.

H4: Organizational type significantly influences challenges in AI and AI ethics adoption among personnel in local administrative organizations.

H5: Generation significantly influences readiness for AI and AI ethics adoption among personnel in local administrative organizations.

H6: Organizational size significantly influences readiness for AI and AI ethics adoption among personnel in local administrative organizations.

Research Methodology

Population and Sample

The population of this study consisted of personnel working in Local Administrative Organizations (LAOs) in Maha Sarakham Province, including Subdistrict Administrative Organizations, Subdistrict Municipalities, Town Municipalities, and Municipal Cities. According to data obtained from the Provincial Office for Local Administration, the total population comprised [insert population size] personnel.

A multistage sampling technique was employed. First, local administrative organizations were classified according to organizational type. Subsequently, representative organizations were selected to ensure coverage of different organizational structures and sizes. Personnel from the selected organizations were then recruited using purposive sampling.

The sample size was determined based on the recommendation of Hair et al. (2010), which suggests that a sample of at least 400 respondents is adequate for quantitative research involving multivariate statistical analysis. Accordingly, 400 valid questionnaires were collected and used for data analysis.

Research Instrument

Data were collected using a structured questionnaire consisting of three sections.

Section 1 collected demographic information, including gender, age, educational level, job position, work experience, generation, organizational type, and organizational size.

Section 2 assessed challenges related to the adoption of Artificial Intelligence (AI) and AI ethics across four dimensions: (1) AI knowledge and understanding, (2) AI ethics knowledge and understanding, (3) AI adoption promotion, and (4) AI ethics promotion.

Section 3 measured readiness for AI and AI ethics adoption based on the 4M framework, comprising Man (personnel), Money (budget), Material (technology and infrastructure), and Management (planning and administration).

All items were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (very low) to 5 (very high).

Validity and Reliability

Content validity was evaluated by three experts using the Index of Item–Objective Congruence (IOC). The IOC values ranged from 0.67 to 1.00, indicating acceptable content validity.

A pilot test was conducted with 30 respondents who possessed characteristics similar to those of the target population. Reliability analysis using Cronbach's Alpha yielded coefficients of 0.85 for the challenges scale, 0.85 for the readiness scale, and 0.85 for the overall instrument, indicating satisfactory internal consistency.

Data Collection

Data were collected through an online questionnaire administered via Google Forms. The questionnaire link was distributed through official communication channels of local administrative organizations in Maha Sarakham Province. Data collection was conducted between [Month] and [Month] 2025.

Data Analysis

Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to analyze respondents' demographic characteristics and examine the levels of challenges and readiness regarding AI and AI ethics adoption.

To compare differences according to personal and organizational factors, inferential statistics were employed. Independent samples t-tests were used to examine differences according to job position and generation, while one-way analysis of variance (ANOVA) was used to compare differences according

to work experience, organizational type, and organizational size. When statistically significant differences were identified, Scheffé's post hoc test was conducted to determine pairwise group differences.

Mean scores were interpreted using the following criteria: 4.21–5.00 = very high, 3.41–4.20 = high, 2.61–3.40 = moderate, 1.81–2.60 = low, and 1.00–1.80 = very low.

Research Findings

Section 1: General Information of Respondents

The analysis of respondents' demographic characteristics revealed that the majority of participants were female. Most respondents were between 31 and 40 years of age and held a bachelor's degree. In terms of organizational affiliation, the largest proportion worked in Subdistrict Administrative Organizations (SAOs). Regarding work experience, most respondents had between 6 and 10 years of service. Furthermore, the majority occupied operational-level positions within their organizations.

Section 2: Challenges in the Adoption of Artificial Intelligence and AI Ethics

Table 1 Challenges in the Adoption of Artificial Intelligence and AI Ethics among Personnel in Local Administrative Organizations in Maha Sarakham Province

Items	M	SD	Interpretation
Personnel's understanding of artificial intelligence	4.17	0.83	High
Personnel's understanding of AI ethics	4.38	0.71	Very High
Application of AI to enhance work performance	4.61	0.78	Very High
Promotion of adherence to AI ethics within organizations	4.55	0.74	Very High
Overall	**4.43**	**0.77**	**Very High**

As shown in Table 1, the overall level of challenges associated with the adoption of AI and AI ethics was rated at a very high level (M = 4.43, SD = 0.77). Among the four dimensions examined, the application of AI to enhance work performance received the highest mean score (M = 4.61, SD = 0.78), indicating that personnel perceived the practical integration of AI into daily operations as the most challenging aspect. This was followed

by the promotion of adherence to AI ethics within organizations (M = 4.55, SD = 0.74) and personnel's understanding of AI ethics (M = 4.38, SD = 0.71), both of which were rated at a very high level. In contrast, personnel's understanding of artificial intelligence obtained the lowest mean score (M = 4.17, SD = 0.83), although it remained at a high level. These findings suggest that the principal challenges are not limited to basic AI knowledge but are more strongly associated with organizational implementation and ethical governance of AI technologies.

Table 2 Readiness for AI Adoption among Personnel in Local Administrative Organizations in Maha Sarakham Province

Dimensions	M	SD	Level
Personnel (Man) – AI knowledge, skills, and competencies	4.33	0.76	High
Budget (Money) – Financial readiness and investment support for AI	4.12	0.84	High
Technology/Equipment (Material) – Readiness of basic technological infrastructure	3.91	0.93	Moderate
Management – Plans, strategies, and AI integration within the organization	4.12	0.83	High
Overall	**4.13**	**0.89**	**High**

As presented in Table 2, the overall readiness for AI and AI ethics adoption among personnel in Local Administrative Organizations was at a high level (M = 4.13, SD = 0.89). Among the four readiness dimensions, personnel readiness (Man) received the highest mean score (M = 4.33, SD = 0.76), indicating that respondents generally perceived themselves as possessing adequate knowledge, skills, and competencies to support AI implementation.

Budget readiness (Money) and management readiness (Management) were both rated at a high level, with identical mean scores (M = 4.12), suggesting that respondents perceived a moderate degree of organizational support in terms of financial resources, strategic planning, and administrative commitment toward AI adoption.

In contrast, technology and equipment readiness (Material) received the lowest mean score (M = 3.91, SD = 0.93), indicating comparatively lower readiness in technological infrastructure, digital systems, and supporting equipment. Although still reflecting a moderate level of readiness, this finding suggests that technological capacity remains a key limitation for effective AI implementation within local administrative organizations.

Overall, the results indicate that human resource readiness is the strongest foundation for AI adoption, whereas technological infrastructure represents the primary area

requiring further development. Strengthening digital resources and technological support mechanisms may therefore be essential for facilitating sustainable and effective AI implementation in local governance.

Comparison of Challenges in AI and AI Ethics Adoption by Job Position

To examine whether personnel with different job positions perceived different levels of challenges regarding AI and AI ethics adoption, an Independent Samples t-test was conducted comparing operational-level and managerial-level personnel.

Table 3 Comparison of Challenges in AI and AI Ethics Adoption by Job Position

Challenge Aspect	Operational-level (N=200)	Managerial-level (N=200)	t	df	Sig.
Understanding of AI	4.12 ± 0.78	4.35 ± 0.81	2.45	398	.015*
Promoting AI Usage	4.58 ± 0.72	4.71 ± 0.69	2.13	398	.034*
Understanding of AI Ethics	4.28 ± 0.76	4.53 ± 0.70	3.01	398	.003**
Promoting AI Ethics Usage	4.40 ± 0.75	4.66 ± 0.71	3.12	398	.002**
Overall	**4.34 ± 0.75**	**4.56 ± 0.73**	**2.86**	**398**	**.005**

*Note: Independent Samples t-test was employed. *p < .05, **$p < .01$.

As shown in Table 3, statistically significant differences were found between operational-level and managerial-level personnel across all dimensions of challenges related to AI and AI ethics adoption. Managerial personnel reported significantly higher mean scores than operational personnel regarding understanding of AI, promotion of AI utilization, understanding of AI ethics, and promotion of AI ethics implementation ($p < .05$ and $p < .01$).

The overall comparison also revealed a statistically significant difference ($t = 2.86$, $p = .005$), indicating that managerial personnel demonstrated a greater level of awareness and recognition of issues associated with AI and AI ethics adoption. This finding suggests that managerial personnel may be more actively involved in organizational decision-making, policy implementation, and strategic planning related to digital transformation, resulting in a stronger perception of both technological and ethical considerations associated with AI adoption.

Comparison of Readiness for AI and AI Ethics Adoption by Work Experience

To examine whether personnel with different levels of work experience demonstrated different levels of readiness regarding AI and AI ethics adoption, a One-Way Analysis of Variance (ANOVA) was conducted.

Table 4 Comparison of Readiness for AI and AI Ethics Adoption by Work Experience

Readiness Aspect (4M Framework)	≤ 5 years (N = 120)	6–10 years (N = 150)	≥ 11 years (N = 130)	F	Sig.
Man (Personnel)	4.21 ± 0.79	4.35 ± 0.76	4.46 ± 0.73	4.18	.016*
Money (Budget)	3.95 ± 0.83	4.11 ± 0.82	4.25 ± 0.80	3.72	.024*
Material (Technology)	3.75 ± 0.91	3.89 ± 0.87	4.08 ± 0.84	5.11	.007**
Management (Administration)	3.98 ± 0.86	4.14 ± 0.83	4.26 ± 0.80	3.95	.020*
Overall	**3.97 ± 0.85**	**4.12 ± 0.82**	**4.26 ± 0.79**	**4.36**	**.013***

*Note: One-Way ANOVA and Scheffé Post Hoc Test were employed. *p < .05, **p < .01.

As shown in Table 4, statistically significant differences were found in all dimensions of readiness for AI and AI ethics adoption according to work experience. Personnel with 11 years or more of work experience consistently reported higher mean scores than personnel with five years or less of experience across all dimensions of the 4M framework.

The highest level of difference was observed in the Material dimension (F = 5.11, p = .007), indicating variations in perceptions regarding technological infrastructure and equipment readiness among personnel with different levels of

work experience. Significant differences were also found in personnel readiness (Man), budget readiness (Money), and management readiness (Management) ($p < .05$).

The overall readiness score differed significantly among work experience groups ($F = 4.36$, $p = .013$). The findings indicate that personnel with longer work experience tend to perceive higher levels of readiness regarding human resources, organizational support, technological infrastructure, and administrative preparedness for AI and AI ethics adoption. This may reflect greater exposure to organizational development processes, digital transformation initiatives, and administrative practices over time.

Comparison of Challenges in AI and AI Ethics Adoption by Organizational Type

To determine whether personnel from different types of local administrative organizations perceived different levels of challenges regarding AI and AI ethics adoption, a One-Way Analysis of Variance (ANOVA) was conducted.

Table 5 Comparison of Challenges in AI and AI Ethics Adoption by Organizational Type

Challenge Aspect	SAO (N=100)	Subdistrict Municipality (N=100)	Town/City Municipality (N=100)	Central Municipality (N=100)	F	Sig.
Knowledge and Understanding of AI	4.14 ± 0.85	4.26 ± 0.89	4.33 ± 0.81	3.86 ± 0.71	4.52	.004**
Promoting AI Adoption	4.53 ± 0.79	4.65 ± 0.91	4.71 ± 0.58	4.37 ± 0.89	3.86	.010*
Knowledge and Understanding of AI Ethics	3.86 ± 0.88	4.38 ± 0.79	4.59 ± 0.61	4.36 ± 0.82	6.12	.001**
Promoting AI Ethics Implementation	4.42 ± 0.71	4.65 ± 0.71	4.71 ± 0.61	4.33 ± 0.88	5.34	.002**
Overall Challenge Score	**4.24 ± 0.81**	**4.49 ± 0.83**	**4.58 ± 0.65**	**4.23 ± 0.83**	**4.77**	**.003**

*Note: One-Way ANOVA and Scheffé Post Hoc Test were employed. *p < .05, **p < .01.

As shown in Table 5, statistically significant differences were found among organizational types in all dimensions of challenges related to AI and AI ethics adoption. Personnel from Town/City Municipalities reported the highest mean scores across most challenge dimensions, including knowledge and understanding of AI, promotion of AI adoption, knowledge and understanding of AI ethics, and promotion of AI ethics implementation.

The overall challenge score also differed significantly across organizational types ($F = 4.77$, $p = .003$). Personnel from Town/City Municipalities reported the highest overall challenge level ($M = 4.58$, $SD = 0.65$), whereas personnel from Central Municipalities and Subdistrict Administrative Organizations reported comparatively lower scores.

These findings indicate that perceptions of challenges associated with AI and AI ethics adoption vary according to organizational context. Personnel in Town/City Municipalities may encounter more complex administrative processes, broader service responsibilities, and greater expectations regarding digital transformation and ethical governance, which may contribute to higher awareness of challenges related to AI implementation.

Comparison of Readiness for AI and AI Ethics Adoption by Job Position

To examine whether personnel at different job levels demonstrated different levels of readiness regarding AI and AI ethics adoption, an Independent Samples t-test was conducted comparing operational-level and managerial-level personnel.

Table 6 Comparison of Readiness for AI and AI Ethics Adoption by Job Position

Readiness Aspect (4M Framework)	Operational Level (N=200)	Managerial Level (N=200)	t	df	Sig.
Man (Personnel)	4.30 ± 0.85	4.48 ± 0.79	2.12	398	.035*
Money (Budget)	3.65 ± 0.79	4.05 ± 0.82	3.45	398	.001**
Material (Technology)	4.10 ± 0.88	4.28 ± 0.84	2.06	398	.040*
Management (Administration)	3.78 ± 0.91	4.22 ± 0.86	3.89	398	.000**
Overall Readiness Score	**4.01 ± 0.81**	**4.26 ± 0.78**	**3.04**	**398**	**.002**

*Note: Independent Samples t-test was employed. *p < .05, **p < .01.*

As shown in Table 6, statistically significant differences were found between operational-level and managerial-level personnel across all dimensions of readiness for AI and AI ethics

adoption. Managerial personnel reported significantly higher mean scores than operational personnel in personnel readiness (Man), budget readiness (Money), technological readiness (Material), and management readiness (Management).

The largest differences were observed in the dimensions of Management ($t = 3.89$, $p < .001$) and Money ($t = 3.45$, $p = .001$), indicating that managerial personnel perceived stronger organizational preparedness in terms of administrative support, strategic planning, and budget allocation for AI implementation.

The overall readiness score also differed significantly between the two groups ($t = 3.04$, $p = .002$). These findings suggest that managerial personnel tend to perceive higher levels of organizational readiness for AI and AI ethics adoption than operational personnel. Such differences may reflect variations in responsibilities, access to organizational information, involvement in strategic decision-making, and exposure to organizational planning processes related to digital transformation initiatives.

Comparison of Readiness for AI and AI Ethics Adoption by Generation

To determine whether personnel from different generations exhibited different levels of readiness regarding AI and AI ethics adoption, an Independent Samples t-test was conducted comparing Generation Y and Generation X personnel.

Table 7 Comparison of Readiness for AI and AI Ethics Adoption by Generation

Item	Gen Y (N=200)	Gen X (N=200)	t	df	Sig.
Digital Skills	4.18 ± 0.72	4.22 ± 0.78	0.56	398	.578
Access to AI	4.01 ± 0.81	4.15 ± 0.86	1.89	398	.059
AI Ethics Knowledge	3.75 ± 0.88	3.89 ± 0.91	2.02	398	.044*
Organizational AI Policy	3.95 ± 0.84	4.25 ± 0.80	3.65	398	.000**
Ethical Dimension	3.60 ± 0.91	3.78 ± 0.85	2.04	398	.042*
Overall Readiness Score	**3.90 ± 0.84**	**4.06 ± 0.86**	**2.21**	**398**	**.028***

*Note: Independent Samples t-test was employed. *p < .05, ***p < .01.*

As presented in Table 7, statistically significant differences were found between Generation Y and Generation X personnel in several dimensions of readiness for AI and AI ethics adoption. Generation X personnel reported significantly higher mean scores in AI ethics knowledge, organizational AI policy readiness, and the ethical dimension ($p < .05$ and $p < .01$).

The largest difference was observed in organizational AI policy readiness ($t = 3.65$, $p < .001$), indicating that Generation X personnel perceived stronger organizational preparedness regarding AI-related policies and governance mechanisms.

Significant differences were also found in AI ethics knowledge and the ethical dimension.

In contrast, no statistically significant differences were found in digital skills ($p = .578$) or access to AI technologies ($p = .059$). These findings suggest that while both generations perceive similar levels of technological capability and access to AI resources, Generation X personnel tend to report higher readiness regarding organizational and ethical aspects of AI adoption.

The overall readiness score differed significantly between the two generations ($t = 2.21$, $p = .028$), indicating that generational factors may influence perceptions of readiness for AI and AI ethics adoption within local administrative organizations.

Comparison of Challenges in AI and AI Ethics Adoption by Organizational Type

To examine whether personnel from different organizational contexts perceived different levels of challenges regarding AI and AI ethics adoption, a One-Way Analysis of Variance (ANOVA) was conducted.

Table 8 Comparison of Challenges in AI and AI Ethics Adoption by Organizational Type

Item	SAO (N=100)	Subdistrict Municipality (N=100)	Town/City Municipality (N=100)	Central Municipality (N=100)	F	Sig.
Understanding of AI	4.18 ± 0.78	4.32 ± 0.86	4.47 ± 0.67	4.25 ± 0.64	3.94	.020*
Promoting AI	3.89 ± 0.87	4.28 ± 0.85	4.38 ± 0.73	3.86 ± 0.81	5.18	.007**
Understanding of AI Ethics	3.42 ± 0.94	3.80 ± 0.97	4.10 ± 0.71	4.36 ± 0.97	8.55	.000**
Promoting AI Ethics	3.88 ± 0.88	4.18 ± 0.94	4.45 ± 0.72	3.86 ± 0.61	6.23	.002**
Overall Score	**3.65 ± 0.88**	**4.12 ± 0.89**	**4.45 ± 0.72**	**3.88 ± 0.78**	**7.01**	**.001**

*Note: One-Way ANOVA and Scheffé Post Hoc Test were employed. *p < .05, **p < .01.*

As shown in Table 8, statistically significant differences were found among organizational groups across all dimensions related to AI and AI ethics adoption. The highest overall mean score was reported by personnel from Town/City Municipalities (M = 4.45, SD = 0.72), followed by Subdistrict Municipalities

(M = 4.12, SD = 0.89), Central Municipalities (M = 3.88, SD = 0.78), and Subdistrict Administrative Organizations (M = 3.65, SD = 0.88).

The most substantial differences were observed in understanding of AI ethics ($F = 8.55$, $p < .001$) and promoting AI ethics implementation ($F = 6.23$, $p = .002$). These findings indicate that personnel from different organizational contexts perceive AI- and ethics-related issues differently. Personnel working in Town/City Municipalities tended to report higher levels of awareness and engagement regarding AI and AI ethics adoption than personnel from other organizational groups.

The overall comparison also revealed a statistically significant difference ($F = 7.01$, $p = .001$), suggesting that organizational context is associated with variations in perceptions of AI and AI ethics adoption.

Discussion

Objective 1: Challenges and Readiness for AI and AI Ethics Adoption

The findings revealed that personnel in Local Administrative Organizations (LAOs) in Maha Sarakham Province perceived challenges related to AI and AI ethics adoption at a very high level. The greatest challenges were associated with

promoting AI utilization and ensuring compliance with AI ethics, whereas basic AI knowledge received the lowest challenge score. This finding suggests that organizational implementation mechanisms and ethical governance structures constitute more substantial barriers than individual knowledge deficits.The result is consistent with previous studies indicating that public organizations frequently encounter difficulties in developing governance frameworks, accountability mechanisms, and ethical guidelines necessary for responsible AI implementation (Budhwar et al., 2022). The finding also reinforces the growing importance of AI ethics as a critical component of public-sector digital transformation.

Regarding readiness, the overall level was high. Personnel readiness (Man) received the highest mean score, while technological readiness (Material) received the lowest. This finding suggests that although personnel are generally willing to adopt and learn AI technologies, limitations in technological infrastructure, digital systems, and supporting resources remain important constraints. The result supports the Resource-Based View (RBV), which emphasizes that successful innovation adoption depends on the availability and strategic utilization of organizational resources.

Objective 2: Differences in Challenges and Readiness According to Personal and Organizational Factors

The findings generally supported the proposed research hypotheses.

First, significant differences were found according to job position. Managerial personnel reported significantly higher levels of both challenges and readiness than operational personnel, supporting H1 and H2. This finding may be explained by managers' greater involvement in policy development, strategic planning, resource allocation, and organizational decision-making regarding digital transformation initiatives. The result is consistent with Diffusion of Innovation Theory, which highlights the role of leaders and change agents in promoting innovation adoption.Second, personnel with more than ten years of work experience demonstrated significantly higher readiness levels than those with less experience, supporting H3.

This finding suggests that accumulated professional experience enhances understanding of organizational processes, resource management, and adaptation to technological change. Similar findings have been reported in studies examining readiness for digital transformation and AI implementation (Campion et al., 2022).

Third, significant generational differences were identified in several dimensions of AI readiness, supporting H5. Generation X personnel reported higher levels of readiness regarding AI ethics knowledge, organizational policy awareness, and ethical governance than Generation Y personnel. This finding indicates that readiness for AI adoption extends beyond technological competence and includes organizational experience and ethical awareness.

Finally, organizational context significantly influenced perceptions regarding AI adoption. Personnel in Town and City Municipalities reported higher levels of challenges than personnel in other organizational categories, supporting H4. Furthermore, organizational size significantly influenced readiness levels, supporting H6. Larger organizations generally demonstrated greater readiness due to stronger resource availability, broader administrative responsibilities, and more advanced technological infrastructure. These findings are consistent with the Resource-Based View, which suggests that organizations possessing greater strategic resources are more capable of adopting technological innovations successfully.

Overall, the findings indicate that both personal characteristics and organizational resources significantly shape

perceptions of AI challenges and readiness. Consequently, successful AI implementation in local administrative organizations requires not only technological investment but also leadership support, personnel development, ethical governance mechanisms, and adequate organizational resources.

New Knowledge from the Research

From the study entitled "Challenges and Readiness for Artificial Intelligence and AI Ethics Adoption to Enhance Work Performance among Personnel in Local Administrative Organizations in Maha Sarakham Province," new knowledge was generated and synthesized into the "AI Readiness and Ethical Governance Model for Local Administrative Organizations," as illustrated in Figure 2.

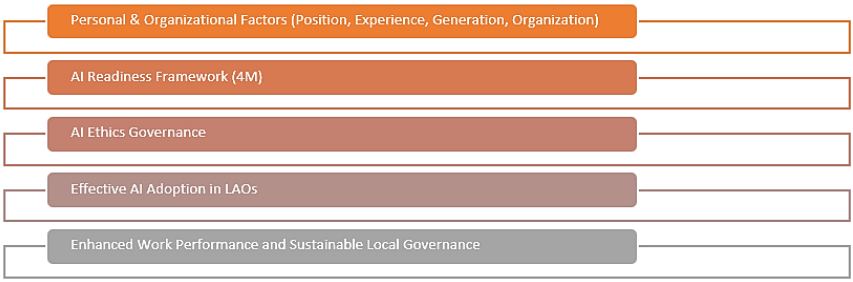

Figure 2 AI Readiness and Ethical Governance Model for Local Administrative Organizations

Figure 2 illustrates that the successful adoption of Artificial Intelligence (AI) and AI ethics in Local Administrative Organizations (LAOs) depends on the integration of organizational readiness based on the 4M framework namely Man (personnel), Money (budget), Material (technology and infrastructure), and Management (administration and strategic planning) together with effective AI ethical governance. AI ethical governance encompasses key principles such as transparency, accountability, fairness, and responsible use of AI.

The model further indicates that both personal and organizational factors influence the level of readiness for AI adoption. When organizations possess adequate readiness across the 4M dimensions and establish appropriate ethical governance mechanisms, they are more likely to implement AI effectively and responsibly. Ultimately, this leads to enhanced work performance, improved public service delivery, and the sustainable development of local governance.

Summary

The comparative analysis further demonstrated statistically significant differences in both challenges and readiness according to job position, work experience,

generation, and organizational characteristics. Managerial personnel and employees with longer work experience reported higher levels of readiness and greater awareness of AI ethics than their counterparts. Additionally, personnel from larger municipal organizations tended to report higher levels of awareness regarding AI-related challenges and ethical considerations. These findings indicate that organizational leadership, professional experience, and institutional context play important roles in shaping AI readiness and ethical awareness within local government organizations.

Recommendations

1. Practical Recommendations

1. Local Administrative Organizations (LAOs) should provide continuous training programs on Artificial Intelligence (AI), AI ethics, and digital competencies to strengthen personnel knowledge and enhance organizational readiness. Special attention should be given to operational-level personnel and employees with limited work experience, who demonstrated comparatively lower levels of readiness.

2. Since technological readiness (Material) received the lowest score among the 4M dimensions, LAOs should allocate sufficient budgets to improve digital infrastructure, information systems, AI-related technologies, and internet connectivity to support effective AI implementation.

3. Local governments should establish clear AI governance frameworks, including policies and operational guidelines that promote transparency, accountability, fairness, privacy protection, and ethical AI use. Such measures would help address the challenges associated with AI ethics and responsible AI adoption identified in this study.

4. Organizational leaders should play an active role in promoting AI adoption by encouraging innovation, supporting digital transformation initiatives, and creating an organizational culture that embraces technological change. Leadership support is particularly important because managerial personnel demonstrated higher levels of AI awareness and readiness than operational personnel.

5. Provincial and national government agencies responsible for local administration should develop coordinated policies and support mechanisms to reduce disparities in AI readiness among different types and sizes of local administrative organizations.

2. Recommendations for Future Research

1. Future studies should employ longitudinal research designs to examine changes in AI readiness, AI ethics awareness, and AI adoption outcomes over time.

2. Qualitative or mixed-methods approaches should be conducted to gain deeper insights into organizational, cultural, and behavioral factors influencing AI adoption and ethical AI implementation in local government settings.

3. Comparative studies should be undertaken across different provinces, regions, or levels of local government to investigate contextual differences in AI readiness and challenges.

4. Future research should develop and validate comprehensive AI readiness and AI governance models for public-sector organizations by incorporating additional variables such as leadership support, organizational culture, digital literacy, and technology acceptance.

5. Further studies may examine the relationship between AI readiness, AI ethics governance, and organizational performance to better understand how AI adoption contributes to public service effectiveness and administrative efficiency.

Disclosure of Artificial Intelligence (AI) Use

The author used ChatGPT (GPT-5.5, OpenAI) as an AI-powered translation tool during the preparation and editing of this manuscript. The AI tool was used solely to support language editing, improve expressive clarity, enhance academic writing style, and assist in structuring the manuscript.

The AI tool was not used for data collection, data analysis, interpretation of results, drawing conclusions, or making conclusions. All research design, data analysis, interpretation, and academic judgment were performed solely by the author.

The author has carefully reviewed, verified, and edited the AI-assisted content and assumes full responsibility for the accuracy, completeness, and originality of the manuscript.

References

Budhwar, P., Malik, A., De Silva, M. T., & Thevisuthan, P. (2022). Artificial intelligence–challenges and opportunities for international HRM: A review and research agenda. The International Journal of Human Resource Management, 33(6), 1065–1097. Retrieve 2026, June 13 from https://doi.org/10.1080/09585192.2021.1997675

Butt, J. S. (2023). The impact of artificial intelligence (AI) on the efficiency of administrative decision making including ethical & legal considerations and comparative study about countries already incorporated AI for administrative decisions. Acta Universitatis Danubius. Juridica, 19(3), 7–25.

Butsara Phon Phuangpanya. (2024). Relational Leadership of Local Administrators in the 21st Century. Journal of Interdisciplinary Social Development, 2(5), 30-43.

Campion, A., Gasco-Hernandez, M., Jankin Mikhaylov, S., & Esteve, M. (2022). Overcoming the challenges of collaboratively adopting artificial intelligence in the public sector. Social Science Computer Review, 40(2), 462–477. Retrieve 2026, June 13 from https://doi.org/10.1177/0894439320988136

Chompotjananan, B., & Vichit-Vadakan, J. (2022). Transforming Villages into “Wisdom” Villages: A Descriptive Analysis. *Journal of Public and Private Management, 29(1),* 5-5.

Chantarasombat, C. (2021). Collaboration for Relieving Poverty, Social Development and Community Well-being in Maha Sarakham Province, Thailand. Multicultural Education, 7(7).

Gqamane, Z., & Taylor, J. D. (2013). Capacity building for effective local government leadership and governance. *Journal of Public Administration, 48(si-1),* 824-842.

Johnson, B. A., Coggburn, J. D., & Llorens, J. J. (2022). Artificial intelligence and public human resource management: Questions for research and practice. Public Personnel Management, 51(4), 538–562. Retrieve 2026, June 13 from https://doi.org/10.1177/00910260221090005

Khaenamkhaew, D., Onjun, P., Damrongwattana, J., & Prathum, B. (2023). The participation of community leaders for sustainable tourism development: a case study in Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province, *Thailand. Cogent Social Sciences, 9(1),* 2229172.

Kinder, T., Stenvall, J., Koskimies, E., Webb, H., & Janenova, S. (2023). Local public services and the ethical deployment of artificial intelligence. *Government Information Quarterly, 40(4),* 101865.

Murire, O. T. (2024). Artificial intelligence and its role in shaping organizational work practices and culture. *Administrative Sciences, 14(12),* 316.

Nua-amnat, R., et al. (2021). The Development of Knowledge and Elements of Creative Community "Smart Community" of Communities in Thai Society. Journal of Arts Management, 5(3), 559-573.

Parycek, P., Schmid, V., & Novak, A. S. (2024). Artificial Intelligence (AI) and automation in administrative procedures: Potentials, limitations, and framework conditions. J*ournal of the Knowledge Economy, 15(2),* 8390-8415.

Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations (5th ed.). Free Press.

Sirisawat, K., & Chaiya, C. (2025). Sustainable Smart Cities through Collaborative Governance: The Role of Transformative Leadership. *Journal of Public Administration, Public Affairs, and Management, 23(1),* 137-178.

Sinjindawong, S., Nuchniyom, R., & Pakakaew, K. (2023). Proposed policy for developing social innovations to create value for the aging. *Kasetsart Journal of Social Sciences, 44(2),* 615-622.

Thirawan, R. (2025). The management of innovation in the public sector to enhance effective and sustainable public services. *Journal of Public and Private Issues, 2(3),* 185-196.

Vatamanu, A. F., & Tofan, M. (2025). Integrating artificial intelligence into public administration: Challenges and vulnerabilities. Administrative Sciences, 15(4), 149. Retrieve 2026, June 13 from https://doi.org/10.3390/admsci15040149

Worapongpat, N., et al. (2025). The Mindfulness in the Use of Artificial Intelligence (AI) and Its Impact on Learning for Graduate Students at Private Universities in Thailand. Journal of Intellect Education, 4(1), 97–109.

Worapongpat, N. (2025a). Guidelines for ESG Management in Comprehensive Health and Beauty Supplement Businesses with Best Practices for Sustainability. *Journal of Modern Academic Promotion and Development, 3(2),* 47-69.

Worapongpat, N. (2025b). Digital skills of administrators in the 21st century and their relationship with the performance of local government employees in Mueang District, Maha Sarakham Province. Journal of Humanities and Social Sciences, University of Phayao, 13(1), 96–108.

Worapongpat, N. (2025c). The Desired Leadership Qualities of Administrators Influencing the Development of a Learning Innovation Organization for the Development of Local Personnel in Mueang District, Mahasarakham Province. *Kasetsart Journal of Political Science and Public Administration, 3(1), 1–32.*

Worapongpat, N. (2025d). The role of leadership based on the ESG framework in influencing the performance efficiency of local employees: A case study of Mueang District, Maha Sarakham Province. *Journal of Public and Private Issues, 2(3),* 147–158.

Worapongpat, N. (2025e). Reducing the digital divide and promoting access to public services for the elderly in Local Administrative Organizations of Mueang District, Maha Sarakham Province. *Journal of Public and Private Issues, 2(4),* 232–241.

Worapongpat, N. (2025f). Integrating Interdisciplinary Workshop Design to Advance Life Skills and Leadership Among Graduate Students at Private Universities in Thailand, *Liberal Arts and Social Studies International Journal (LAASSIJ), 1(2),* 55-71.

Worapongpat, N. (2025g). Leadership in the decision-making behavior of educational institution administrators at Guangdong Open University. *Journal of Management, Administration and Sustainable Development, 3(1),* 51–68.

Worapongpat, N. (2025h). Educational Innovation Management at Liaoning University, *Educational Management and Innovation (EMI) journal, 8(3),* 1-12.

Worapongpat, N. (2025i). Mindfulness in the use of artificial intelligence for learning among graduate students in private universities in Bangkok, Thailand. Asian Education and Learning Review, 3(2), 1–11. Retrieve 2026, June 13 from https://doi.org/10.14456/aelr.2025.6

Worapongpat, N., Thavisin, N., & Viphoouparakhot, B. (2024). Study on the application of wireless communication technology in digital communities in Guangdong. *Journal of Public and Private Issues, 1(5),* 230–242.

Yigitcanlar, T., David, A., Li, W., Fookes, C., Bibri, S. E., & Ye, X. (2024). Unlocking artificial intelligence adoption in local governments: Best practice lessons from real-world implementations. Smart Cities, 7(4), 1576–1625. Retrieve 2026, June 13 from https://doi.org/10.3390 /smartcities 7040080

Yigitcanlar, T., Agdas, D., & Degirmenci, K. (2023). Artificial intelligence in local governments: perceptions of city managers on prospects, *constraints and choices. Ai & Society, 38(3),* 1135-1150.

การบวชในวัยเด็กในฐานะภาพสะท้อนความไม่เป็นธรรมเชิงนโยบายและคุณค่าสาธารณะในสังคมไทย

บุญฑริกา โกมลวัฒนานันท์[1]

Received: November 13, 2025; **Revised**: May 13, 2026;
Accepted: June 18, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ปรากฏการณ์การบวชเณรเด็กในประเทศไทยในฐานะผลลัพธ์เชิงนโยบายที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างและข้อจำกัดของระบบสวัสดิการเด็กและการคุ้มครองทางสังคมของรัฐ โดยอาศัยกรอบแนวคิด Public Value Management เพื่ออธิบายบทบาทของวัดพุทธในฐานะผู้มีส่วนร่วมที่ไม่เป็นทางการในการร่วมผลิตบริการสาธารณะ โดยเฉพาะการให้การศึกษา ที่พักอาศัย และการดูแลพื้นฐานแก่เด็กจากครัวเรือนรายได้น้อยในบริบทที่ระบบสวัสดิการของรัฐยังมีความกระจัดกระจายและไม่ทั่วถึง จากมุมมองรัฐประศาสนศาสตร์ การบวชเณรเด็กถูกตีความไม่เพียงในฐานะการปฏิบัติทางศาสนา แต่เป็นผลลัพธ์ของโครงสร้างการอภิบาลนโยบายที่มีการกระจายความรับผิดชอบด้าน

[1] นักวิชาการอิสระ Email: boontarika.ink@gmail.com

สวัสดิการระหว่างรัฐและผู้มีส่วนร่วมที่ไม่ใช่รัฐภายใต้ข้อจำกัดด้านศักยภาพของภาครัฐ บทความนี้ใช้วิธีวิเคราะห์นโยบายเชิงแนวคิดเชิงคุณภาพ (qualitative conceptual policy analysis) โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานภาครัฐ งานวิชาการ และเอกสารจากองค์กรพัฒนาเอกชน ผลการศึกษาพบว่าการบวชเณรเด็กสะท้อนช่องว่างของระบบสวัสดิการ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสาธารณะ และข้อจำกัดของรัฐในการจัดสวัสดิการอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าวัดจะมีบทบาทในการลดช่องว่างดังกล่าวผ่านการให้บริการในระดับท้องถิ่น แต่บทบาทดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะบริบทและไม่ถูกออกแบบให้เป็นกลไกทดแทนความรับผิดชอบของรัฐอย่างเป็นระบบ บทความสรุปว่าการพึ่งพาสถาบันศาสนาในการดูแลเด็กสะท้อนความจำเป็นในการยกระดับระบบสวัสดิการเด็ก เสริมสร้างการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐและศาสนสถาน และพัฒนากรอบนโยบายเชิงสิทธิที่ทำให้เด็กสามารถเข้าถึงการศึกษาและการคุ้มครองทางสังคมได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการบวชเป็นกลไกการปรับตัวต่อความยากจนทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: การบวชในวัยเด็ก, ความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง, นโยบายสวัสดิการสังคม, การจัดการคุณค่าสาธารณะ

Child Monkhood as a Reflection of Policy Injustice and Public Value in Thai Society

Boontarika Komolwattananun[2]

Abstract

This article analyzes child monkhood in Thailand as a policy-relevant outcome of structural inequalities and limitations within the country's child welfare and social protection systems. Drawing on the Public Value Management framework, it examines how Buddhist temples function as informal but significant actors in the co-production of public services, particularly in providing education, shelter, and basic welfare support for children from low-income households in contexts where formal state welfare provision remains fragmented and uneven. From a public administration perspective, child monkhood is conceptualized not merely as a religious practice, but as an outcome of governance arrangements

[2] Independent Scholar Email: boontarika.ink@gmail.com

in which welfare responsibilities are partially redistributed across state and non-state actors in response to institutional gaps and limited state capacity. The study employs qualitative conceptual policy analysis based on secondary sources, including government reports, academic literature, and NGO publications. Findings suggest that child monkhood reflects uneven access to public services, structural gaps in welfare governance, and constraints in the effectiveness of state-led social protection systems. While temples contribute to mitigating these gaps through localized and context-dependent service provision, their role is not systematically designed nor institutionally mandated to substitute for state responsibility. The article concludes that reliance on monastic institutions as informal welfare providers highlights the need to strengthen child welfare governance, enhance inter-agency coordination between state institutions and religious organizations, and develop rights-based policy frameworks that ensure equitable access to education and social protection without requiring entry into monastic life as an adaptive strategy to economic hardship.

Keywords: Child monkhood, Structural inequality, Social welfare policy, Public value management

บทนำ (Introduction)

In Thai society, Buddhist temples have long played a dual role as both religious institutions and informal providers of social support, particularly for vulnerable populations. Among these groups, children from low-income households in rural areas often enter novice monkhood as a means of securing access to education, shelter, and basic living conditions. Although Thailand is classified as an upper-middle-income country, significant structural inequalities persist in access to welfare services, especially in childhood development and educational opportunity. As a result, temples have increasingly functioned as de facto welfare providers, partially substituting for state social protection mechanisms that remain fragmented and unevenly distributed.

From a public administration perspective, this phenomenon raises important questions about welfare governance, state capacity, and the production of public value beyond formal bureaucratic institutions. It also highlights the growing importance of collaborative and networked governance arrangements in contexts where state provision alone is insufficient. In such settings, public value is not solely generated

through government action but also through the involvement of non-state actors, including religious institutions, which contribute to education, care, and social protection for disadvantaged groups.

This article adopts the Public Value Management (PVM) framework, drawing on Moore's (1995) concept of public value as a guiding analytical lens. The study is further informed by political ethics and Buddhist ethics to critically examine the conditions under which children's entry into monkhood can be understood as "choice" under structural constraints. The analysis is grounded in secondary data, including policy documents, reports from Thai government agencies, international organizations, and existing academic literature. Rather than testing hypotheses, this article employs a conceptual and interpretive policy analysis approach to examine how child monkhood reflects broader limitations in Thailand's welfare governance system.

The article pursues three main objectives: (1) to examine the relationship between structural poverty and child monkhood in Thailand; (2) to analyze the role of Buddhist temples as informal co-producers of public value within the

welfare system; and (3) to explore policy implications for strengthening child welfare governance through improved collaboration between the state and religious institutions.

Conceptual Framework

This article employs an integrated conceptual framework that combines Public Value Management (PVM), political ethics, and Buddhist ethics to analyze the phenomenon of child monkhood in Thailand as a welfare governance issue.

At its core, the study adopts the Public Value Management perspective (Moore, 1995), which conceptualizes public value as something co-produced through networks of state and non-state actors rather than generated exclusively by government institutions. Within this framework, Buddhist temples are understood as part of a broader governance ecosystem that contributes to the production of social outcomes such as education, care, and social protection. However, this study does not treat temples as formal welfare agencies; instead, it examines how public value emerges in practice through institutional arrangements that develop in response to gaps in state welfare provision.

Building on this structural perspective, the article incorporates political ethics to evaluate questions of justice, responsibility, and inequality. Drawing on Rawls (1999), Nussbaum (2000), and Young (2011), the framework emphasizes that "choice" must be understood in relation to the conditions under which it is made. In contexts of poverty and unequal opportunity structures, individual decisions—such as entry into monkhood—may reflect constrained agency rather than fully voluntary action. These ethical theories therefore provide a normative lens for assessing whether existing welfare arrangements in Thailand satisfy principles of fairness and equal opportunity.

To contextualize these normative concerns within the socio-cultural setting of Thailand, the framework further integrates Buddhist ethics, particularly concepts of intention and moral purpose in ordination. Buddhist ethical thought is used not as a doctrinal explanation but as an interpretive lens to understand how ordination may carry different moral meanings when it is shaped by economic necessity rather than spiritual aspiration. This allows the analysis to capture the tension between religious ideals and socio-economic realities.

Taken together, these three perspectives form a layered analytical framework. Public Value Management explains the governance structure and institutional roles; political ethics evaluates justice and structural inequality; and Buddhist ethics provides contextual understanding of moral meaning within religious practice. The integration of these perspectives enables the article to conceptualize child monkhood as a manifestation of welfare governance limitations and unequal public value distribution in Thai society.

Structural Poverty and Childhood Inequality

Understanding child monkhood in Thailand requires situating the phenomenon within the broader context of structural poverty and inequality in childhood development. Poverty in this article is understood not merely as income deprivation, but as a multidimensional condition shaped by unequal access to education, welfare services, and institutional support. These structural conditions contribute to unequal life chances, particularly among children in rural and economically disadvantaged households.

Although Thailand has experienced sustained economic development and is classified as an upper-middle-income country, significant disparities in access to education and social services remain. Existing literature and policy reports suggest that children from low-income households continue to face higher risks of educational discontinuation and limited access to quality schooling, particularly in rural areas of Northern and Northeastern Thailand. For example, UNICEF (2022) reports indicate substantial gaps in educational continuation between children from different income groups, reflecting persistent inequality in opportunity structures. These disparities tend to accumulate over time and may contribute to intergenerational cycles of disadvantage.

1. Limited Educational Opportunities

In rural regions, schools often face constraints related to infrastructure, teacher availability, and educational resources. In addition, households with limited income may encounter difficulties related to transportation costs and indirect schooling expenses, which further constrain children's access to continuous education. In such contexts, Buddhist temples have emerged as alternative spaces for learning through monastic education systems (Pariyatti schools), which typically do not require tuition fees.

Available studies and administrative reports suggest that these temple-based educational institutions provide access to education, accommodation, and basic welfare support for children who may otherwise be at risk of educational exclusion. This development reflects the functional expansion of Buddhist temples beyond religious roles toward informal social service provision. From a public administration perspective, this can be interpreted as an adaptive response to institutional gaps in the formal welfare system, particularly in contexts where state provision is uneven or insufficient.

2. Poverty and Entry into Monkhood

The relationship between poverty and child monkhood should be understood as structurally mediated rather than purely individual or religious choice. Existing qualitative studies (e.g., Terwiel, 2012) suggest that in some rural contexts, entry into monkhood may be influenced by household economic hardship, family instability, or limited access to formal education. In such cases, ordination may function as a practical strategy for securing basic needs such as shelter, food, and schooling.

From a theoretical perspective, this aligns with Iris Marion Young's (2011) concept of structural injustice, which emphasizes that constrained social structures can shape individual "choices" without direct coercion. Similarly, Nussbaum's (2000) capability approach highlights that meaningful freedom depends on access to basic capabilities such as education and security. When such conditions are limited, available choices may reflect constrained survival strategies rather than fully voluntary decisions. Rawls' (1999) theory of justice further supports the view that unequal opportunity structures undermine fair equality of opportunity in society.

3. Vulnerability within the Welfare System

Thailand's child welfare system includes targeted programs such as child allowances and rural development funds. However, existing policy analyses suggest that these measures remain fragmented and may not fully cover all vulnerable groups. As a result, families in economically marginalized conditions may rely on non-state institutions, including Buddhist temples, for additional support.

This reliance indicates the presence of institutional gaps in the welfare system, where non-state actors play an

increasingly important role in compensating for limited public service coverage. From a public value management perspective, such arrangements highlight the distributed nature of welfare provision, in which public value is co-produced by state and non-state actors in response to unmet social needs.

Overall, structural poverty and inequality in childhood provide the necessary context for understanding why child monkhood persists in certain regions of Thailand. Rather than being interpreted solely as a cultural or religious practice, it should also be understood as an outcome of uneven welfare governance and constrained opportunity structures.

Public Value Management and Governance of Child Monkhood

From a public administration perspective, this phenomenon can be understood through Public Value Management, which emphasizes the co-production of public services and the creation of public value through networks of state and non-state actors. This perspective is strongly grounded in Moore's (1995) conception of public value, which highlights that public value is not produced exclusively by government institutions but can also emerge through collaborative

arrangements involving multiple actors in addressing collective needs. Creating Public Value In the context of Thailand's welfare system, Buddhist temples function as informal but essential co-producers of public value by providing education, shelter, and social protection for children who are excluded from adequate state welfare provision. This reflects a governance arrangement in which public value is generated outside formal bureaucratic structures due to limitations in welfare delivery capacity.

Within this public value management framework, the analysis of child monkhood is further developed by incorporating political ethics and Buddhist ethics as complementary interpretive lenses. These perspectives are used to critically examine issues of justice, state responsibility, and children's capacity to exercise genuine freedom of choice under conditions of socioeconomic constraint.

1. Ordination as "Freedom" or "Coerced Choice"?

In political philosophy and ethics, freedom refers to an individual's ability to make choices and shape their life without external coercion. However, in the context of impoverished children in rural Thailand, entry into monkhood often occurs

amid economic, social, and educational constraints. Hence, it cannot be regarded as fully voluntary but is what Rawls (1999) describes as a "choice under unequal circumstances."

According to Martha Nussbaum's (2000) capability approach, true freedom requires that individuals possess basic capabilities that allow them genuine options, such as access to education, food, shelter, and life security. When a child must enter monkhood to secure these fundamental needs, it reflects the state's failure to provide equitable basic conditions. These children do not "choose to ordain" out of religious devotion but rather comply with ordination as a means of survival. From Iris Marion Young's (2011) perspective, this is an instance of structural injustice—a form of inequality embedded in overlapping social and institutional arrangements that compel certain groups to act without genuine freedom. Consequently, the religious freedom of impoverished children becomes a moral illusion under an unjust structure.

Therefore, child ordination in this context should not be seen merely as a religious ritual but as a social statement reflecting structural inequality in Thai society. It also poses a critical question for the state: why must monkhood become the only viable pathway to access education and fundamental human dignity?

2. Buddhist Ethics and the Moral Intention of Ordination

From a Buddhist ethical perspective, ordination is traditionally understood as an act rooted in cetana for liberation, reflecting voluntary commitment and spiritual awareness. However, when ordination is motivated by economic necessity, such as the need for shelter or food, it may deviate from its moral intention toward a pursuit of mundane benefits.

The Pali Canon (Anguttara Nikaya 22/93/115) classifies ordinations into several types, one of which is the “ordination for the Four Necessities,” referring to those who enter monkhood primarily for subsistence rather than spiritual development. Such ordinations are not morally condemnable per se but reflect the conditioned suffering inherent in social life, which calls for compassionate understanding rather than judgment.

From a policy perspective, allowing temples to bear the burden of supporting impoverished children represents a transfer of ethical responsibility from the state to religious institutions without sustainable support mechanisms. This situation not only undermines the sanctity of ordination but also reflects a form of structural moral distortion, arising from the state’s unjust prioritization of resources and its failure to ensure equitable protection for all children.

3. Political Ethics and State Responsibility

From a public value management perspective, child monkhood reflects a governance gap in welfare service delivery, where public value is co-produced by Buddhist temples in response to the limitations of state welfare mechanisms. This understanding is consistent with Moore's (1995) conception of public value, which emphasizes that value creation in the public sector extends beyond governmental outputs and is generated through collaborative arrangements among state and non-state actors responding to collective needs. Creating Public Value Political ethics emphasizes the responsibility of the state to uphold justice and human dignity. In the context of this study, such responsibility entails creating an equal opportunity structure that enables all children to make meaningful life choices without having to rely on ordination.

According to Frederickson's (2005) concept of Social Equity, equality is not merely about providing identical services but about differentiated equality, which allocates resources according to specific needs to achieve substantive fairness. Accordingly, the state should implement targeted policies to support children in impoverished households and rural areas,

such as universal educational scholarships, access to care and housing for children lacking guardianship, and formal mechanisms linking temples with the official welfare system.

From this perspective, temples should not be viewed merely as voluntary helpers, but as co-producers of public value within a networked welfare governance system, in which the state, religious institutions, and local communities jointly contribute to the provision of essential social services in contexts where formal welfare delivery remains insufficient.

4. Redefining "Justice" in the Thai Context

From a public value management and welfare governance perspective, the ordination of impoverished children reflects limitations in the state's capacity to ensure equitable public service delivery and an imbalanced distribution of public value within Thai society. In line with Moore's (1995) conception of public value, such value is understood as being generated not only through formal state action but also through broader governance arrangements that respond to unmet societal needs across institutional boundaries. Creating Public Value Rather than being understood solely as a religious phenomenon, child monkhood can therefore be interpreted as

an indicator of gaps in public administration and welfare provision that affect children's access to essential opportunities.

Within this governance context, Rawls' (1999) concept of fair equality of opportunity and Nussbaum's (2000) capabilities approach are employed as normative frameworks to further interpret justice in the Thai context. Justice is understood here as the creation of institutional and social conditions that enable all children to exercise genuine freedom of choice, rather than merely ensuring formal equality or the absence of direct coercion.

When the state is unable to guarantee access to basic rights such as education and social protection, entry into monkhood becomes an alternative pathway to security and opportunity—what may be described as a "space of hope" emerging within an incomplete welfare system. However, such a condition should not exist in a sufficiently just and well-functioning welfare state.

Ideally, Buddhist temples should function primarily as spaces for spiritual development rather than as substitute welfare institutions for children in poverty. This perspective reframes justice in the Thai context as a matter of substantive

public value creation, emphasizing the responsibility of the state to strengthen welfare governance and ensure that all children have equal access to opportunities necessary for human development.

Illustrative Cases from Secondary Sources

This section presents selected illustrative cases to contextualize the analysis of child monkhood in Thailand. The cases are not based on primary fieldwork or ethnographic research but are instead drawn from secondary sources, including government reports, academic studies, and publications by non-governmental organizations. They are used to support the conceptual argument concerning gaps in welfare governance and the role of Buddhist temples as informal co-producers of social support within local contexts.

1. Boys from Low-Income Households in Northeastern Thailand

In several provinces in Northeastern Thailand, including Sisaket, Surin, and Ubon Ratchathani, monastic education programs (Pariyatti schools) have historically provided an

alternative educational pathway for boys from low-income households. Reports from the Department of Religious Affairs (2021) and the National Office of Buddhism indicate that a significant proportion of students in these institutions come from economically disadvantaged backgrounds, although the exact distribution varies across regions and administrative datasets.

In these contexts, Buddhist temples often function simultaneously as residential and educational spaces, supported through community donations and local charitable networks. These arrangements illustrate how temples may operate as informal welfare actors within local governance ecosystems, particularly in settings where access to formal state welfare and educational support is uneven or limited. This case is used to illustrate patterns of institutional substitution under conditions of welfare system constraints.

2. Phra Phutthabat Tak Pha Temple, Lamphun Province

Phra Phutthabat Tak Pha Temple in northern Thailand is frequently cited in secondary literature as an example of a temple that provides shelter, education, and basic support for children and youth, particularly those from ethnic minority

communities such as Lahu, Hmong, and Karen groups. According to the Foundation for Education and Community Development (CED, 2022), some children in these contexts face structural barriers, including limited legal documentation and restricted access to formal schooling systems.

In such circumstances, monastic ordination and temple-based education may function as one of several available pathways for accessing basic care and educational opportunities, rather than being understood solely as a religiously motivated decision. This case is used to illustrate how institutional and administrative constraints intersect with welfare access in peripheral communities.

3. Analytical Clarification

These cases are presented as illustrative accounts rather than empirically generalizable case studies based on primary data collection. Their purpose is to demonstrate how structural constraints within Thailand's welfare system contribute to the emergence of alternative care and education arrangements facilitated by religious institutions.

Within the Public Value Management framework, these examples help illustrate how Buddhist temples may function as

informal co-producers of public value in response to gaps in formal welfare governance. At the same time, they also highlight the uneven and context-dependent nature of such arrangements, rather than suggesting a uniform or systematic substitution of state welfare functions.

The Role of Temples as De Facto Welfare Providers

Based on the case materials presented in the previous section, it is evident that child monkhood in Thailand is closely intertwined with broader structural conditions related to poverty, educational access, and the limitations of the formal welfare system. In many contexts, temples appear to function as de facto welfare providers, offering shelter, education, and basic social support to children who may otherwise have limited access to state-provided services. However, this observation should be interpreted with caution, as the available evidence is primarily derived from secondary sources, localized reports, and descriptive case accounts rather than systematically representative national datasets.

From a public administration perspective, this phenomenon can be understood through the concept of non-

bureaucratic service provision, in which non-state actors—such as religious institutions and community organizations—participate in the delivery of social services in response to gaps in formal welfare coverage. Within this arrangement, temples often provide monastic schooling, basic accommodation, and pastoral care for children in need. These functions are not necessarily designed as formal policy mandates but emerge as adaptive responses to local socioeconomic conditions.

At the same time, it is important to avoid overgeneralizing the role of temples across all regions and contexts. The extent and form of welfare-related activities vary significantly depending on local resources, the capacity of individual temples, and the relationship between monastic communities and surrounding populations. Therefore, rather than assuming a uniform "welfare substitution" role, it may be more accurate to conceptualize temples as heterogeneous actors within a broader, uneven welfare ecosystem.

In conclusion, the role of temples as informal welfare providers should be understood as context-dependent and structurally contingent. While they may partially compensate for gaps in state welfare provision in certain areas, their role

should not be interpreted as a formal or systematic replacement for state responsibility. Instead, this phenomenon highlights the fragmented nature of welfare governance and the importance of examining how public value is co-produced across state and non-state institutions under conditions of inequality.

The Outcomes of Child Monkhood

Although child ordination in Thailand reflects underlying structural inequalities and limitations within the welfare system, it may also generate a range of social and developmental outcomes at individual, community, and societal levels. These outcomes should be understood as context-dependent and variably reported, rather than as uniform or directly causal effects of ordination.

1. Individual-Level Outcomes: Educational Access and Personal Development

For some boys from economically disadvantaged households, temporary entry into monastic life provides access to educational opportunities through temple-based schooling

systems, including Pariyatti education programs. In contexts where household resources are limited and access to formal schooling is constrained, temples may function as alternative learning environments that combine basic education with accommodation and subsistence support.

Existing qualitative accounts and institutional reports suggest that such experiences may contribute to the development of discipline, routine, and basic life skills. In some cases, individuals who have experienced monastic education continue their studies in formal education systems after disrobing and later transition into various occupational roles, including education, community work, or public service. However, these trajectories should not be interpreted as universal outcomes, as they are shaped by broader socioeconomic and institutional conditions beyond ordination itself.

2. Community Outcomes: Temples as Centers for Youth Development

At the community level, temples that accommodate novices often function as important social infrastructure in rural areas. Beyond their religious role, such institutions may provide spaces for learning, moral socialization, and community

engagement, particularly in contexts where state welfare services are limited or unevenly distributed.

Monastic institutions in these settings may contribute to maintaining social networks between families, schools, and local communities. Activities such as youth training programs, short-term ordination programs, and community service initiatives are sometimes organized within temple spaces, contributing to forms of informal social cohesion. Nevertheless, the extent and quality of these functions vary significantly across temples and local contexts, depending on available resources and institutional capacity.

3. Societal-Level Outcomes: Moral and Normative Interpretations

At the societal level, child ordination is often interpreted within public discourse as contributing to moral formation and social stability. Such interpretations are frequently rooted in cultural and religious understandings of monastic life as a site of ethical development and value transmission.

Some secondary studies and institutional narratives suggest that participation in monastic life may be associated with increased community attachment or reduced engagement

in risk behaviors. However, these findings should be treated with caution, as they are context-specific and not necessarily generalizable. Rather than indicating direct causal effects, they reflect how monastic institutions are socially perceived as spaces of moral education and structured living.

From a public administration perspective, these perceived outcomes highlight the broader role of non-state institutions in contributing to socialization processes in contexts where formal welfare and youth development systems may be incomplete.

4. Ethical and Policy Interpretation of Outcomes

From a normative standpoint, the outcomes associated with child ordination present an analytical paradox. On one hand, they indicate that religious institutions may partially compensate for gaps in welfare provision by offering education and social support. On the other hand, the reliance on such mechanisms raises concerns regarding structural inequality and the uneven distribution of public services.

In this sense, the observed outcomes should not be interpreted as justification for the continued reliance on child ordination as a welfare substitute. Rather, they point to the

adaptive role of religious institutions within a fragmented welfare system and underscore the need for stronger public policy interventions.

Policy discussions may therefore consider the potential for structured collaboration between state agencies and religious institutions, particularly in areas such as education access, child protection, and youth development. However, such collaboration should be designed in a way that does not normalize economic necessity as a pathway into monastic life.

Ultimately, the outcomes of child ordination should be understood as socially produced and institutionally mediated effects that reflect both the capacities and limitations of Thailand's welfare governance system.

Policy Recommendations and Pathways Toward Sustainability

The phenomenon of child ordination in Thai society reflects a profound imbalance between the potential of religious institutions and the responsibilities of the state in providing social welfare. Ideally, ordination should be a domain of faith and spiritual cultivation. In reality, however, it has become a crucial compensatory mechanism for the deficiencies

of an incomplete welfare system that fails to reach every child equally. Addressing this issue requires a structural reform of Thailand's welfare regime toward a universal model that guarantees fundamental security for all children.

1. Expanding Universal Welfare and Educational Rights

The state should move beyond targeted assistance for the poor and develop rights-based welfare policies that cover all age groups, particularly in education and social protection. Education must be recognized as a fundamental right—not something to be earned through ordination or religious affiliation. The government should also establish educational shelters for impoverished children through cooperation between the Ministry of Social Development and the National Office of Buddhism, providing families with viable alternatives to ordination as the sole path to opportunity.

Furthermore, legal and administrative mechanisms must be enacted to protect the rights of children within temples, ensuring that ordination is genuinely voluntary and not driven solely by economic necessity.

2. Temples as Policy Partners

Sustainability requires acknowledging temples not as voluntary charities but as policy partners. For generations, temples have served as community welfare centers, offering education, care, and moral guidance. Integrating temples into the formal welfare framework would enhance the state's capacity to deliver services effectively, especially in remote areas.

The government should allocate budgets and resources to temples engaged in child and youth welfare work while developing training programs for monks in child psychology and social management. This would allow monks to function as professional social service providers, operating with both compassion and administrative competence.

3. Building Welfare Networks Across Sectors

Another crucial step is fostering collaborative networks among temples, schools, and public agencies. Temples should be recognized as part of the welfare infrastructure—not merely as spaces of faith, but as a spiritual public sector capable of promoting social justice and youth development. Supporting temples as policy partners should go beyond financial aid; it must represent a reaffirmation of cooperative governance

among the state, religion, and society to build equitable opportunities for all children.

4. Reframing Child Ordination Through Human Rights

A sustainable solution also requires a new understanding of child ordination through the lens of human rights and child dignity. It should be valued as a cultural-spiritual practice, not a tool for poverty alleviation. Future policies must distinguish between faith-based ordination and economic ordination to prevent the temple from unintentionally reinforcing structural inequality. Public awareness of children's rights to choose and to access education outside the temple should therefore become a national child protection priority.

5. Institutional Strengthening and Data Systems

Structurally, the state should establish a national database to monitor and assess children living and studying in temples, such as a centralized registry of novices and Pariyatti school students. This system would enable evidence-based policymaking in education and welfare planning. Collaboration between temples, civil society, and local universities should also be encouraged to enhance children's wellbeing—covering health, vocational guidance, and reintegration into secular life with dignity.

6. Shifting Social Perceptions

Sustainability depends not only on institutional reform but also on social attitude transformation. Child monks should not be viewed merely as recipients of charity but as emerging citizens with potential for growth and self-development. Public communication and media thus play a crucial role in reshaping perceptions of temples as informal welfare providers and of ordained children as seekers of opportunity rather than symbols of poverty. Awareness campaigns—through exhibitions, documentaries, and creative youth programs—can help humanize and deepen public understanding of the complex realities of child ordination.

7. Toward a Cultural Welfare Model

Ultimately, building a sustainable and equitable welfare system requires multi-sectoral collaboration among the state, religious institutions, the private sector, and civil society. Such a network not only enhances resource efficiency but also promotes mutual learning among institutions involved in child protection. If the state can create a policy framework that welcomes temples as social partners—and if temples can align their internal practices with human rights and child protection

standards—Thailand may advance toward a new cultural welfare model: a welfare system rooted in compassion, equity, and the moral capital of its own traditions.

Conclusion

This study examines child ordination in Thailand as a phenomenon that is embedded within broader structural conditions of inequality and uneven welfare provision. Rather than interpreting child monkhood solely as a religious practice or individual decision, the analysis situates it within the context of welfare governance, in which Buddhist temples may partially function as informal providers of education, shelter, and social support in areas where state services remain limited or fragmented.

From a public administration perspective, the findings highlight the importance of understanding public value as a distributed and co-produced outcome across both state and non-state actors. In contexts where formal welfare systems do not fully reach vulnerable populations, religious institutions may play a supplementary role in addressing immediate social needs. However, this role remains context-dependent and

should not be interpreted as a substitute for institutionalized state responsibility.

The analysis further suggests that children's entry into monastic life should be understood in relation to constrained opportunity structures rather than as a fully voluntary exercise of religious choice. Drawing on political ethics and capability-based perspectives, the study emphasizes that meaningful choice is contingent upon access to basic social and economic conditions, particularly in education and child welfare.

At the same time, the outcomes associated with child ordination should be interpreted cautiously, as they are shaped by diverse and context-specific factors. While monastic institutions may contribute to education and social development in certain settings, these outcomes are not uniform and should not be generalized as inherent effects of ordination itself.

Overall, the study argues that child monkhood reflects both the adaptive capacities and structural limitations of Thailand's welfare governance system. It points to the need for strengthening institutional welfare provision and developing more systematic forms of collaboration between state and

religious actors. Such collaboration, however, should be designed to support child welfare directly rather than normalize reliance on ordination as a response to socioeconomic disadvantage.

In conclusion, ensuring equitable access to education, care, and basic social protection remains a central policy challenge. Addressing this challenge requires not only expanding welfare coverage but also clarifying the respective roles of state and non-state institutions in the co-production of public value, so that religious institutions may return primarily to their intended spiritual and cultural functions.

References

Department of Religious Affairs. (2021). *Report on the situation of monks and novices in Thailand 2021*. Bangkok: Ministry of Culture.

Foundation for Education and Community Development (CED). (2022). *Situation report on children and youth in Northern Thailand*. Chiang Mai: CED Foundation.

Frederickson, H. G. (2005). The state of social equity in American public administration. *National Civic Review, 94*(4), 31–38.

Institute of Buddhist Research. (2022). *Project on the role of temples in youth development in Thailand*. Bangkok: National Office of Buddhism.

Moore, M. H. (1995). *Creating public value: Strategic management in government*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

National Office of Buddhism. (2021). *Report on monastic education (Pariyatti Dhamma schools)*. Bangkok: National Office of Buddhism.

Nussbaum, M. C. (2000). *Women and human development: The capabilities approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

Osborne, D. (2010). *The new public governance: Emerging perspectives on the theory and practice of public governance*. London: Routledge.

Rawls, J. (1999). *A theory of justice* (Rev. ed.). Cambridge, MA: Harvard University Press.

Terwiel, B. J. (2012). *Monks and magic: Revisiting a classic study of religious ceremonies in Thailand*. Bangkok: White Lotus.

UNICEF. (2022). *Thailand country report on child rights and welfare*. Bangkok: UNICEF Thailand Office.

Young, I. M. (2011). *Responsibility for justice*. Oxford: Oxford University Press.

เหล้าเก่าในขวด (พ.ศ.) ใหม่ บทวิเคราะห์ความย้อนแย้งของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 ภายใต้กับดักเชิงโครงสร้างเดิม

สิริวัฒน์ โทนทอง[1]

Received: April 2, 2026; **Revised**: May 19, 2026; **Accepted**: June 18, 2026

บทคัดย่อ

ในยุคโลกที่มีลักษณะเปราะบาง วิตกกังวล ไม่เป็นเส้นตรง และเข้าใจได้ยาก ภายหลังสถานการณ์โรคโควิด-19 สังคมและเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนและรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับจากการถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความย้อนแย้งของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 ในฐานะนโยบายที่มุ่งเปลี่ยนผ่านการศึกษาไทยสู่การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเจตนารมณ์ของหลักสูตร โครงสร้างตัวชี้วัด ความรู้พื้นฐาน และแนวปฏิบัติด้านการประเมินผล การศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสาร โดยวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร คู่มือการจัดการเรียนรู้ เอกสาร

[1] โรงเรียนนานาชาติทีเอชเอ็ม Email: Boss@thm.ac.th

ประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบด้วยการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายกรอบแนวคิด

ผลการศึกษาพบว่า แม้หลักสูตรดังกล่าวใช้กรอบแนวคิดการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะและเปิดพื้นที่ให้สถานศึกษามีความยืดหยุ่นมากขึ้น แต่โครงสร้างเชิงปริมาณของตัวชี้วัดยังคงมีจำนวน 2,056 ตัวชี้วัด สะท้อนการคงอยู่ของกรอบหลักสูตรอิงมาตรฐานเดิม อีกทั้งการกำหนดความรู้พื้นฐานบางส่วนยังมีลักษณะเป็นรายการตรวจสอบที่ละเอียด เช่น จำนวนคำศัพท์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และข้อกำหนดด้านเนื้อหาคณิตศาสตร์ ซึ่งสะท้อนภาวะอรรถาภิธานศึกษา กล่าวคือ การปรับถ้อยคำทางนโยบายให้ทันสมัย แต่ยังคงโครงสร้างเนื้อหาและการประเมินแบบเดิมไว้ บทความเสนอให้ลดภาระตัวชี้วัดที่ซ้ำซ้อน พัฒนาการประเมินสมรรถนะแบบองค์รวม และสนับสนุนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการที่เชื่อมโยงกับบริบทจริงของผู้เรียน เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะเกิดขึ้นในเชิงโครงสร้าง

คำสำคัญ: การศึกษาฐานสมรรถนะ, กับดักเชิงโครงสร้าง

Old Wine in a New Bottle: An Analysis of Paradoxes in the Early Primary Education Curriculum B.E. 2568 Under Existing Structural Traps

Siriwat Tonthong[2]

Abstract

In the BANI World, characterized by brittleness, anxiety, nonlinearity, and incomprehensibility, the post-COVID-19 era has brought rapid social and economic changes. These conditions require education systems to shift from content transmission toward learner competency development. This academic article analyzes the contradictions within the Lower Primary Education Curriculum B.E. 2568 as a policy intended to transition Thai education toward competency-based education. The study examines the alignment between the curriculum's intentions, learning indicator structure, basic knowledge requirements, and assessment practices. Documentary research

[2] THM International School Email: Boss@thm.ac.th

was employed by analyzing curriculum documents, learning management manuals, workshop materials, and relevant literature, with credibility strengthened through triangulation across sources and conceptual frameworks.

The findings reveal that although the curriculum adopts a competency-based framework and provides schools with greater flexibility, it still contains 2,056 learning indicators, reflecting the persistence of a standards-based structure. Some basic knowledge requirements also remain checklist-driven, such as Grade 1 vocabulary requirements and mathematics content specifications. The article recommends reducing redundant indicators, developing holistic competency-based assessment, and supporting integrated learning units connected to learners' real-life contexts.

Keywords: Competency-based Education, Structural Trap

บทนำ

17 ปีที่ตื่นรู้ หรือเพียงสภาวะการปรับเปลี่ยนเชิงภาพลักษณ์?

หลังจากที่ระบบการศึกษาไทยดำเนินงานภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาเป็นระยะเวลากว่า 17 ปี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญผ่านการประกาศใช้ “หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 พุทธศักราช 2568” สำหรับสถานศึกษาที่มีความพร้อมและสมัครใจ โดยมุ่งหวังให้หลักสูตรดังกล่าวเป็นกรอบทิศทางใหม่ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้มแข็ง สามารถดำรงชีวิต และปรับตัวได้ท่ามกลางวิกฤตการณ์และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

เหตุผลสำคัญของการปรับหลักสูตรดังกล่าวสัมพันธ์กับบริบทโลกยุคบานี หรือ BANI World ซึ่งหมายถึงโลกที่มีลักษณะเปราะบาง วิตกกังวล ไม่เป็นเส้นตรง และเข้าใจได้ยาก โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลให้สังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนและรวดเร็ว อีกทั้งยังทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น ภายใต้บริบทดังกล่าว การศึกษาที่มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาและการประเมินตามมาตรฐานเดิมอาจไม่เพียงพอต่อการเตรียมผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ตัดสินใจ และปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ที่ซับซ้อนได้

หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 จึงถูกนำเสนอภายใต้แนวคิด “การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ” หรือ Competency-based Education ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนผ่านองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความสามารถพื้นฐานด้านการเรียนรู้ หรือ Basic Literacy ความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือ Functional Literacy ในบริบทต่าง ๆ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนความพยายามในการเปลี่ยนผ่านจากหลักสูตรที่เน้นมาตรฐานและเนื้อหา ไปสู่หลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาความเป็นไปได้ของหลักสูตรฐานสมรรถนะไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการวิเคราะห์ถ้อยคำเชิงนโยบายหรือจำนวนตัวชี้วัดในเอกสารหลักสูตรเท่านั้น หากแต่ควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างหลักสูตร กลไกตัวชี้วัด แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขการนำหลักสูตรไปใช้จริงในระดับสถานศึกษาร่วมด้วย เนื่องจากครูและผู้เรียนเป็นผู้รับผลโดยตรงจากการออกแบบหลักสูตรดังกล่าว ในทางปฏิบัติ ครูอาจต้องเผชิญกับภาระในการตีความตัวชี้วัด ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ จัดกิจกรรมเชิงรุก และประเมินสมรรถนะผู้เรียนภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา ทรัพยากร จำนวนผู้เรียน และภาระเอกสาร ขณะที่ผู้เรียนอาจได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามความพร้อมของสถานศึกษาและศักยภาพของครูในการแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง

ดังนั้น การวิเคราะห์หลักสูตรฉบับนี้จึงจำเป็นต้องเพิ่มมิติของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและภาคปฏิบัติ โดยพิจารณาเสียงสะท้อนและประสบการณ์ของครูในฐานะผู้ปฏิบัติการหลัก รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในฐานะผู้ได้รับผลจากหลักสูตร เพื่อหลีกเลี่ยงการสรุปเชิงวิพากษ์จากโครงสร้างตัวชี้วัดเพียงมิติเดียว การวิเคราะห์เช่นนี้จะช่วยให้เห็นระบบของหลักสูตรอย่างรอบด้านมากขึ้น ทั้งในระดับนโยบาย ระดับโครงสร้างเอกสารหลักสูตร ระดับการจัดการเรียนรู้ และระดับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในห้องเรียน เมื่อพิจารณาในรายละเอียด หลักสูตรพุทธศักราช 2568 แม้จะประกาศเจตนารมณ์ในการเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาฐานสมรรถนะ แต่ยังปรากฏข้อสังเกตเชิงโครงสร้างหลายประการ โดยเฉพาะจำนวนตัวชี้วัดที่ยังคงมีจำนวน 2,056 ตัวชี้วัด ซึ่งเท่ากับหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 และมีการจำแนกเป็นตัวชี้วัดระหว่างทางจำนวน 1,285 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดปลายทางจำนวน 771 ตัวชี้วัด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2569) แม้การจำแนกดังกล่าวอาจช่วยให้การจัดระบบการวัดและประเมินผลมีความชัดเจนมากขึ้น แต่ในระดับภาคปฏิบัติยังจำเป็นต้องตั้งคำถามว่า การจัดแบ่งตัวชี้วัดลักษณะนี้สามารถลดภาระงานของครูและเปิดพื้นที่ให้เกิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะได้จริงเพียงใด หรือเป็นเพียงการจัดระเบียบภาระการประเมินในรูปแบบใหม่โดยที่ภาระเชิงเนื้อหายังคงอยู่

บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความย้อนแย้งของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 โดยพิจารณาทั้งมิติเชิงโครงสร้าง

ของหลักสูตร ได้แก่ จำนวนและลักษณะของตัวชี้วัด ความรู้พื้นฐาน และแนวทางการประเมินผล ควบคู่กับมิติเชิงคุณภาพและภาคปฏิบัติ ได้แก่ ภาระงานของครู เงื่อนไขการออกแบบการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนในห้องเรียน การวิเคราะห์ดังกล่าวมิได้มุ่งสรุปว่าหลักสูตรล้มเหลวจากจำนวนตัวชี้วัดเพียงประการเดียว หากแต่มุ่งพิจารณาว่าโครงสร้างและกลไกของหลักสูตรเอื้อหรือเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด เพื่อเสนอแนวทางในการปรับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาฐานสมรรถนะอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของบทความ

1. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องและความย้อนแย้งระหว่างเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 กับโครงสร้างตัวชี้วัด ความรู้พื้นฐาน แนวทางการประเมินผล และเงื่อนไขการนำหลักสูตรไปใช้จริงในระดับห้องเรียน

2. เพื่อเสนอแนวทางเชิงระบบในการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะสู่การปฏิบัติ โดยเน้นการลดภาระตัวชี้วัด การออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ และการพัฒนาการประเมินสมรรถนะแบบองค์รวมที่สะท้อนกระบวนการคิดของผู้เรียน

วิธีการศึกษา

บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการเปรียบเทียบเชิงโครงสร้างเป็นวิธีหลัก เอกสารที่ใช้วิเคราะห์ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เอกสารฉบับปรับปรุงตัวชี้วัด พุทธศักราช 2560 หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนวรรณกรรม งานศึกษา รายงาน ข่าว และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ การประเมินเพื่อพัฒนา และการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

กระบวนการวิเคราะห์เริ่มจากการอ่านเอกสารอย่างเป็นระบบเพื่อระบุคำสำคัญ แนวคิดหลัก และกลไกเชิงโครงสร้างของหลักสูตร จากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ประเด็นวิเคราะห์ ได้แก่ จำนวนและสถานะของตัวชี้วัด การนิยามความรู้พื้นฐาน แนวทางการจัดการเรียนรู้ในบริบทจริง การประเมินสมรรถนะ และเงื่อนไขการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับสถานศึกษา การอภิปรายผลมิได้อาศัยการตีความจากเอกสารหลักสูตรเพียงแหล่งเดียว แต่ใช้การเปรียบเทียบกับงานศึกษาและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เช่น การวิเคราะห์เอกสารเชิงคุณภาพ การประเมินเพื่อพัฒนา และแนวคิดสมรรถนะแห่งอนาคต เพื่อสนับสนุนหรือโต้แย้งข้อค้นพบของผู้ศึกษา เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือเชิงเนื้อหา บทความใช้หลักการตรวจสอบสามเส้า โดยตรวจสอบข้อมูลข้ามแหล่งเอกสารและข้ามกรอบแนวคิด ทั้งจากเอกสารนโยบาย เอกสารวิชาการ คู่มือการปฏิบัติ และข้อถกเถียงเชิงสาธารณะที่

เกี่ยวข้อง วิธีดังกล่าวช่วยลดความเสี่ยงของการสรุปจากข้อมูลเพียงด้านเดียว และทำให้การวิเคราะห์ครอบคลุมทั้งมิติระดับนโยบาย โครงสร้างหลักสูตร และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในภาคปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม บทความนี้มิได้ใช้ข้อมูลสัมภาษณ์หรือข้อมูลภาคสนามโดยตรง ข้อค้นพบจึงจำกัดอยู่ในระดับการวิเคราะห์เอกสารและข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งควรได้รับการตรวจสอบเพิ่มเติมด้วยการวิจัยภาคสนามจากครู ผู้เรียน และสถานศึกษาในอนาคต

โครงสร้างตัวชี้วัดกับภาระเชิงปฏิบัติ 2,056 ตัวชี้วัดบอกอะไรและยังไม่บอกอะไร

ในขณะที่พลวัตของโลกยุคใหม่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence: AI และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว การปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาจึงควรมุ่งลดภาระเชิงเนื้อหาและเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสถานการณ์จริง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาโครงสร้างเชิงปริมาณของตัวชี้วัดในหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 พบประเด็นที่ควรนำมาวิเคราะห์อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนตัวชี้วัด โครงสร้างการประเมิน และภาระการนำหลักสูตรไปใช้จริงในระดับห้องเรียน

การเปรียบเทียบจำนวนตัวชี้วัดระหว่างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 และหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2568 ชี้ให้เห็นว่า แม้หลักสูตรฉบับใหม่จะประกาศเจตนารมณ์ในการเปลี่ยนผ่านจากการศึกษาอิงมาตรฐานไปสู่การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ แต่จำนวนตัวชี้วัดโดยรวมยังคงอยู่ที่ 2,056 ตัวชี้วัด ซึ่งเท่ากับหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 โดยมีการจัดประเภทใหม่เป็นตัวชี้วัดระหว่างทางจำนวน 1,285 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัดปลายทางจำนวน 771 ตัวชี้วัด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบโครงสร้างตัวชี้วัดระหว่างหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 หลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 และหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568

รายละเอียดโครงสร้าง	หลักสูตร 2551 (ดั้งเดิม)	ฉบับปรับปรุง 2560	หลักสูตร 2568 (ฉบับใหม่?)
ปรัชญาการออกแบบ	Standard-Based	Standard-Based	Competency-Based
จำนวนตัวชี้วัด	2,165 ตัวชี้วัด	2,056 ตัวชี้วัด	2,056 ตัวชี้วัด
สถานะตัวชี้วัด	ตัวชี้วัดชั้นปี	ตัวชี้วัดชั้นปี	แบ่งเป็น 1,285 ระหว่างทาง + 771 ปลายทาง

ที่มา: การสังเคราะห์จากผู้วิจัย, 2026

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า การคงจำนวนตัวชี้วัดไว้ในระดับเดิมเป็นประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาในเชิงโครงสร้าง เพราะอาจสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะยังไม่ได้ลดภาระเชิงเนื้อหาอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ประเด็นนี้ไม่ควรสรุปเพียง

จากจำนวนตัวชี้วัดเท่านั้น เนื่องจากจำนวนตัวชี้วัดเป็นเพียงข้อมูลเชิงปริมาณที่บอก “ขนาดของโครงสร้างหลักสูตร” แต่ยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงในระดับห้องเรียน

ดังนั้น การพิจารณาหลักสูตรฉบับนี้จึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับมิติภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะประสบการณ์ของครูผู้สอนและผู้เรียนในฐานะผู้ที่ต้องเผชิญกับผลของการออกแบบหลักสูตรโดยตรง ในระดับครูผู้สอน การมีตัวชี้วัดจำนวนมาก แม้จะถูกจำแนกเป็นตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง อาจยังนำไปสู่ภาระในการตีความหลักสูตร การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำหลักฐานการประเมิน และการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่ในระดับผู้เรียน โครงสร้างตัวชี้วัดที่ละเอียดอาจส่งผลให้ประสบการณ์การเรียนรู้ยังคงเน้นการทำกิจกรรมเพื่อให้ครบตามรายการประเมิน มากกว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา สื่อสารเหตุผล และเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทชีวิตจริง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตัวเลข 2,056 ตัวชี้วัดมิได้เป็นหลักฐานเพียงพอที่จะตัดสินว่าหลักสูตรพุทธศักราช 2568 ไม่สามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ แต่เป็น “สัญญาณเชิงโครงสร้าง” ที่ควรนำไปตรวจสอบร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อสะท้อนจากภาคปฏิบัติ เช่น ภาระงานของครู ความชัดเจนของแนวทางการประเมินสมรรถนะ ความพร้อมของสถานศึกษา ความยืดหยุ่นในการออกแบบการเรียนรู้ และประสบการณ์จริงของผู้เรียนในห้องเรียน หากข้อมูลจากภาคปฏิบัติชี้ให้เห็นว่าครูยังต้องจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครบตามตัวชี้วัดจำนวนมาก การเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตร

ฐานสมรรถนะก็อาจยังเป็นการปรับโครงสร้างถ้อยคำและระบบจำแนกตัวชี้วัด มากกว่าการลดภาระเชิงเนื้อหาและเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในเชิงลึก

ด้วยเหตุนี้ ประเด็นสำคัญจึงมิได้อยู่ที่จำนวนตัวชี้วัดเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่คำถามว่า การจัดประเภทตัวชี้วัดใหม่ในหลักสูตรพุทธศักราช 2568 สามารถช่วยให้ครูออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น บูรณาการ และมุ่งพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้จริงหรือไม่ หรือยังคงทำให้ครูและผู้เรียนต้องอยู่ภายใต้ระบบการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลที่ขับเคลื่อนด้วยรายการตรวจสอบเช่นเดิม การตอบคำถามดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาทั้งเอกสารหลักสูตร โครงสร้างตัวชี้วัด และเสียงสะท้อนจากการนำหลักสูตรไปใช้จริง เพื่อให้การวิเคราะห์ไม่หยุดอยู่เพียงระดับตัวเลข แต่สามารถอธิบายระบบหลักสูตรทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้อย่างรอบด้าน

สมรรถนะหรือคอนเทนต์ เมื่อ "ความรู้พื้นฐาน" คือ Thesaurus Education (Eurydice, 2009)

ท่ามกลางการโฆษณาชวนเชื่อว่าหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 คือการก้าวข้ามขีดจำกัดของหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based Education) ไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Education) ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดขององค์ประกอบที่เรียกว่า “ความรู้พื้นฐาน” (Basic Knowledge) เรากลับพบความย้อนแย้งเชิง

โครงสร้างที่รุนแรงจนน่าตั้งคำถามว่า นี่คือการปฏิรูป (Reform) หรือเป็นเพียงการทำอรรถาภิธาน (Thesaurus) โดยการนำคำศัพท์เดิมมานิยามใหม่ให้ดูทันสมัยขึ้นเท่านั้น?

ตามคำนิยามในหลักสูตร ความรู้พื้นฐานถูกกำหนดให้เป็น “พื้นที่การเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความสามารถพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ แต่ในทางปฏิบัติ รัฐกลับยังคงกำหนด “ตารางความรู้พื้นฐาน” ที่ลงรายละเอียดในลักษณะ Checklist อย่างละเอียดและตายตัว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) สภาวการณ์นี้เปรียบเสมือนการนำเนื้อหาเดิมจากหลักสูตรปี 2551 มาสวมหน้ากากใหม่ เปลี่ยนจากชื่อ “กลุ่มสาระการเรียนรู้” เป็น “ความรู้พื้นฐานสำหรับพัฒนาความสามารถ” แต่ภายในยังคงรัดตัวครูและผู้เรียนด้วยกรอบเนื้อหาที่จำกัดจินตนาการ

ผู้เขียนเห็นว่า ปรากฏการณ์ Thesaurus Education (Eurydice, 2009) คำนี้มีรากศัพท์มาจากคำว่า "Thesaurus" หรือ "อรรถาภิธาน" ซึ่งหมายถึงการนำเนื้อหาเดิมหรือโครงสร้างเดิมที่มีมาตั้งแต่หลักสูตรปี 2551 มาสวมหน้ากากใหม่ โดยเปลี่ยนคำศัพท์ทางการศึกษาให้ดูทันสมัยขึ้นแต่ไส้ในยังคงเดิมนี้สะท้อนผ่านตัวอย่างที่ชัดเจนในสองประการ ดังนี้

ประการแรก ความล้าหลังของเป้าหมายในยุค AI ในส่วนของความสามารถด้านการอ่าน แม้โลกจะก้าวเข้าสู่ยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ระดับสูงได้ แต่หลักสูตรระดับชั้น ป.1 ยังคงให้ความสำคัญอย่างยิ่งยวดกับการนับจำนวนคำศัพท์ (เช่น ภาษาไทยไม่น้อยกว่า 600 คำ และภาษาอังกฤษอย่างน้อย 150 คำ)

และเน้นเพียงการ “สะกดคำง่าย ๆ” หรือ “อ่านป้ายสัญลักษณ์” แทนที่จะมุ่งเน้นการสร้างกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) หรือการตั้งคำถามต่อข้อมูลที่อ่านตั้งแต่ระดับเริ่มต้น การยึดติดกับปริมาณคำศัพท์และการสะกดคำในลักษณะ Checklist-driven เช่นนี้ คือการตอกย้ำว่าหลักสูตรยังคงให้คุณค่ากับ “การถอดรหัสภาษา” (Decoding) มากกว่า “การสร้างความหมาย” (Sense-making) ซึ่งเป็นสมรรถนะที่แท้จริงที่โลก BANI World ต้องการ ในการก้าวข้าม “กับดักการถอดรหัส” สู่การสร้างสมรรถนะ “การสร้างความหมาย” (Sense-making) ที่เท่าทันยุค AI และโลก BANI World ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรพุทธศักราช 2568 ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ คือ

1. เปลี่ยนจาก “การนับจำนวนคำ” เป็น “การอ่านในบริบทจริง” (Contextualized Reading)

แม้ในส่วนความรู้พื้นฐานจะมีการระบุตัวเลขคำศัพท์เป็นตัวอย่าง แต่ทางออกที่ดีกว่าคือการยึด “เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน” ที่มุ่งเน้นให้การอ่านเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงและเข้าใจข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงของสถานศึกษาควรออกแบบรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการการอ่านเข้ากับ 5 บริบทจากการประยุกต์ใช้แทนที่จะให้นักเรียนอ่านรายชื่อคำศัพท์ตาม (Checklist) ครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กอ่านเพื่อ “ทำความเข้าใจปรากฏการณ์รอบตัว” เช่น อ่านข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การฝึกอ่านจากสถานการณ์จริง เช่น การอ่านป้ายสินค้าหรือฉลากอาหารในตลาด จะช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าของการอ่านที่มากกว่าการสะกดคำ แต่เป็นการอ่านเพื่อ “ตัดสินใจ” อย่างมีคุณภาพ

ประการที่สอง กับดักเนื้อหาในการคิดคำนวณ สำหรับด้านการคิดคำนวณ แม้เป้าหมายของชั้น ป.3 จะดูสวยหรูด้วยคำว่า “การประยุกต์ใช้แนวคิดพื้นฐานเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยหรือในสถานการณ์ใหม่” แต่เมื่อพิจารณาตารางความรู้พื้นฐาน กลับเต็มไปด้วยข้อกำหนดเรื่องจำนวนนับไม่เกิน 100,000 การบวก ลบ คูณ หาร และเศษส่วนที่ตัวส่วนเท่ากัน ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อครูผู้สอนต้องแบกรับภาระตัวชี้วัดที่มีจำนวนมหาศาลถึง 2,056 ตัว ควบคู่ไปกับตารางความรู้พื้นฐานที่ระบุไว้อย่างละเอียดเช่นนี้ ท้ายที่สุดแล้วกระบวนการจัดการเรียนรู้ย่อมหนีไม่พ้นการสอนตามเนื้อหา (Content-based) เพื่อให้ทันต่อการประเมินผลตามรายการที่รัฐกำหนด มากกว่าการเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนสมรรถนะในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงที่ซับซ้อน การที่ผู้ออกแบบหลักสูตรยังไม่กล้าตัดใจจากเนื้อหา (Content) ที่ละเอียดยิบย่อย และยังหวงแหนตัวชี้วัดที่เป็นโซ่ตรวนครูไทยมาตลอด 17 ปี คือหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าเรากำลังติดกับดักโครงสร้างเดิมไม่ไปไหน การบริหารจัดการที่อ้างว่ายืดหยุ่น จึงเป็นเพียงภาพลวงตาตราบเท่าที่ “เข็มทิศ” ของการเรียนรู้ยังคงชี้ไปที่การทำตามรายการตรวจสอบ (Checklist) มากกว่าการสร้างสมรรถนะเพื่อการเอาตัวรอดในโลกความจริง

ทางออกเพื่อก้าวข้าม “กับดักเนื้อหาในการคิดคำนวณ” และปลดล็อกโซ่ตรวนตัวชี้วัด สู่การสร้างสมรรถนะการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ที่แท้จริงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรปี 2568 มีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและแนวทางจัดการดังนี้ครับ

1. บูรณาการคณิตศาสตร์ผ่าน “บริบทโลกจริง” (Real-World Integration)

แทนที่จะสอนเนื้อหาแยกส่วนตามรายชื่อในตารางความรู้พื้นฐาน (เช่น สอนเรื่องจำนวนนับ 100,000 หรือเศษส่วนแยกกัน), สถานศึกษาควรใช้ความยืดหยุ่นที่หลักสูตรอนุญาต เพื่อออกแบบการเรียนรู้แบบ หน่วยบูรณาการ (Integrated Unit) หรือ โครงงาน (Project-based) และการนำความรู้ด้านการคำนวณไปเป็นเครื่องมือจัดการข้อมูลใน 5 บริบทการประยุกต์ใช้ เช่น ในระดับ ป.3 แทนที่จะทำแบบฝึกหัดบวกลบเลขฐานสิบหมื่น ครูควรจัดหน่วยเรียนรู้ "Young Community Planner" ที่ให้นักเรียนวางแผนงบประมาณโครงการในโรงเรียนหรือชุมชน สมรรถนะการคิดคำนวณไม่ได้หมายถึงเพียงการทำโจทย์เลขได้ถูกต้อง แต่คือความสามารถในการ “ใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการตัดสินใจ” ตัวอย่างเช่น ในระดับชั้น ป.3 แทนที่จะทำแบบฝึกหัดเรื่องงบประมาณในกระดาษ ครูควรจัดหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ เช่น "Young Community Planner" หรือหน่วย "บ้านของเรา" ซึ่งให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคำนวณ วางแผน และจัดการข้อมูลเพื่อสร้างแบบจำลองหรือวางแผนโครงการในชุมชนจริง การทำแบบนี้จะเปลี่ยนคณิตศาสตร์จาก "วิชาท่องจำวิธีคิด" เป็น "เครื่องมือทางปัญญา" ที่เด็กได้ใช้แก้ปัญหาที่ซับซ้อนและมีหลายขั้นตอนในสถานการณ์จริง

2. การใช้ความยืดหยุ่นเชิงโครงสร้างเพื่อหนีจาก "Checklist-driven"

แม้ในระบบจะยังคงมีตัวชี้วัดจำนวน 2,056 ตัว แต่หลักสูตรพุทธศักราช 2568 ได้ออกแบบมาให้มี โครงสร้างที่ยืดหยุ่น ทั้งด้านความรู้ เวลาเรียน และการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้ตามบริบท (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2569) หากมองเรื่องแนวทางการจัดการ สถานศึกษาไม่จำเป็นต้องจัดการเรียนรู้แยกเป็นรายวิชาตามกลุ่มสาระเดิม แต่สามารถจัดเป็น หน่วยการเรียนรู้ (Integrated Unit) กิจกรรม หรือโครงงาน ที่รวบรวมผลลัพธ์การเรียนรู้ (LO) หลายด้านเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงคือ การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยให้ครูไม่ต้องพะวงกับการ Checklist รายเนื้อหา แต่สามารถมุ่งเน้นไปที่ “พฤติกรรมการเรียนรู้” ของผู้เรียนในสถานการณ์จริงได้มากขึ้น

3. ปรับจุดเน้นจาก "คำตอบที่ถูก" เป็น "กระบวนการคิดและเหตุผล" (Mathematical Reasoning)

ในระลอกความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๖๘ นิยามของ “ความสามารถด้านการคิดคำนวณ” (Numeracy) ได้ถูกยกระดับให้มีความหมายกว้างขวางกว่าเพียงการบวก ลบ คูณ หรือหารเลขให้ได้ผลลัพธ์ที่แม่นยำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) แต่หมายถึงความสามารถในการใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเลขและแนวคิดทางคณิตศาสตร์ เพื่อการวิเคราะห์ ตีความข้อมูล การแก้ปัญหา และที่สำคัญที่สุดคือ “การใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในการตัดสินใจ” ในชีวิตประจำวัน (สำนักวิชาการและ

มาตรฐานการศึกษา, 2569) การเปลี่ยนแปลงเชิงมโนทัศน์นี้เรียกร้องให้สถานศึกษาต้องกล้าสลัดทิ้งวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบเดิมที่ยึดโยงอยู่กับ "คำตอบสุดท้าย" ไปสู่การให้คุณค่ากับ "ร่องรอยทางปัญญา" หรือกระบวนการคิดของผู้เรียนเป้าหมายสำคัญของสมรรถนะการคิดคำนวณ (Numeracy) คือการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจ

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาเรื้อรังของการศึกษาคณิตศาสตร์ไทยที่สะท้อนผ่านผลการทดสอบตามโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ หรือ Programme for International Student Assessment: PISA คือการที่ผู้เรียนยังมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์กับบริบทของโลกจริง สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยังให้ความสำคัญกับความรู้ความเข้าใจตามตัวชี้วัดและเนื้อหาเป็นฐาน หรือ Content-based Learning มากกว่าการใช้ความรู้เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ดังนั้น ทางออกเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะฉบับใหม่นี้ คือการที่ครูผู้สอนต้องลดบทบาทของการเป็น “ผู้ตรวจรายการตรวจสอบ” หรือ Checklist ที่มุ่งเน้นเพียงความถูกต้องของจำนวนหรือตัวเลข แล้วหันมาให้ความสำคัญกับการ “สื่อสารแนวคิดทางคณิตศาสตร์” หรือ Mathematical Communication มากขึ้น

ภายใต้กรอบของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning ควรเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้อธิบายวิธีคิด เหตุผล และกระบวนการตัดสินใจว่าเหตุใดจึงเลือกใช้วิธีการนั้นในการแก้ปัญหา (สำนักวิชาการและ

มาตรฐานการศึกษา, 2569) ตัวอย่างที่ชัดเจนปรากฏในเกณฑ์การประเมินระดับ “เชี่ยวชาญ” หรือ Expert ของนักเรียนเมื่อจบชั้น ป.3 ซึ่งกำหนดว่าผู้เรียนต้องสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนและมีหลายขั้นตอน สามารถสื่อสารและอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผล รวมถึงสามารถนำเสนอข้อสรุปต่อผู้อื่นได้อย่างเป็นระบบ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2569)

อีกทั้งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ผู้เขียนเห็นว่า สถานศึกษาต้องเปลี่ยนระบบการประเมินจาก "การประเมินแบบแยกส่วน" (Analytic Approach) ที่ตัดสินเพียงผ่านหรือไม่ผ่าน ไปสู่ “การประเมินแบบองค์รวม” (Holistic Approach) และการประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่มุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์

แม้ในตารางความรู้พื้นฐานจะยังคงมีเนื้อหาเรื่องจำนวนนับไม่เกิน 100,000 หรือเศษส่วน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2569) แต่คุณภาพการเรียนรู้ที่แท้จริงต้องถูกวัดที่ “ระดับความเชี่ยวชาญ” ในการบริหารจัดการข้อมูลและการใช้เหตุผล หากครูยังคงติดกับดักการสอนให้จบตามเนื้อหาเพื่อ (Checklist) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ (Functional Literacy) ของเด็กไทยก็จะยังคงเป็นเพียงวาทกรรมที่จับต้องไม่ได้ในโลกความเป็นจริง การปรับจุดเน้นสู่ "เหตุผลและกระบวนการ" จึงไม่ใช่แค่การเปลี่ยนวิธีสอน แต่คือการสร้าง "เครื่องมือทางปัญญา" ให้ผู้เรียนสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

บทสรุป ก้าวออกจากกับดัก 2551 (ที่ไม่มีอยู่จริง)

หลักสูตรพุทธศักราช 2568 ในส่วนของความรู้พื้นฐานนี้ ยังไม่สามารถสลัดคราบของหลักสูตรอิงมาตรฐานที่เน้นความรู้ความเข้าใจมากกว่าการประยุกต์ใช้ไปได้ หากกระทรวงศึกษาธิการยังไม่กล้า “Discard” หรือตัดทิ้งเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนและภาระตัวชี้วัดที่เกินจำเป็น หลักสูตรสมรรถนะฉบับนี้ก็จะเป็นเพียงอรรถาภิธานเล่มใหม่ที่ใช้เรียกเนื้อหาเก่าในชื่อใหม่ แต่ไม่ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญต่อคุณภาพของผู้เรียนไทยในอนาคตเลยแม้แต่น้อย ความย้อนแย้งอีกอย่างคือ แม้หลักสูตรจะชูโรงเรื่องสมรรถนะที่ควรจะยืดหยุ่นและบูรณาการ แต่ในทางปฏิบัติ รัฐกลับยังให้ความมุ่งเน้นกับการกำหนด "ตารางความรู้พื้นฐาน" ที่ลงลึกราวกับกลัวครูจะสอนไม่เป็น นี่คือการทำอรรถาภิธาน หรือ Thesaurus Education (Eurydice, 2009) หรือการศึกษาฉบับเปลี่ยนคำไวพจน์ ที่เปลี่ยนชื่อจาก "กลุ่มสาระ" เป็น "บริบท" แต่ภายในยังรัดตัวด้วย (Checklist) อย่างละเอียด ตัวอย่างเช่น ด้านการอ่าน ในยุคที่ AI เขียนเรียงความแทนคนได้ แต่หลักสูตร ป.1 ของเรายังต้องมานั่งติ๊ก Checklist ว่าเด็ก "สะกดคำง่าย ๆ" หรือ "อ่านป้ายสัญลักษณ์" ได้หรือไม่ แทนที่จะเน้นการสร้างกระบวนการคิดหรือการตั้งคำถาม ด้านการคิดคำนวณ แม้จะใช้คำสวยหรูอย่าง "การแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่" ในระดับ ป.3 แต่เมื่อถูกล้อมกรอบด้วยตัวชี้วัด 2,056 ตัว สุดท้ายมันก็หนีไม่พ้นการ "สอนตามเนื้อหา" เพื่อให้ทันสอบตาม Checklist อยู่ดี

ท้ายที่สุดผู้เขียนก็ได้แต่ ตั้งคำถามว่า เรากำลังสร้างเด็กที่เก่งการ "ทำตามรายการที่กำหนด" (Checklist-driven) หรือเด็กที่มีสมรรถนะใน

การเอาตัวรอดในโลกความจริงกันแน่? การที่รัฐยังไม่กล้าตัดใจจากเนื้อหา (Content) ที่ละเอียดยิบ คือหลักฐานชั้นดีว่าเรายังติดกับดักโครงสร้างเดิมไม่ไปไหน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1การลดภาระตัวชี้วัดควรพิจารณาตัดทิ้ง (Discard) เนื้อหาที่ซ้ำซ้อนและลดจำนวนตัวชี้วัดที่เกินความจำเป็น ซึ่งปัจจุบันยังคงติดกับดักอยู่ที่จำนวน 2,056 ตัว เพื่อปลดล็อก ให้ครูผู้สอนสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะที่แท้จริงแทนการสอนตามรายการตรวจสอบ (Checklist-driven) ที่เน้นเพียงการเก็บคะแนนตามตัวชี้วัดระหว่างทางและปลายทาง

1.2 การเปลี่ยนผ่านสู่การจัดการเรียนรู้ในบริบทจริง สถานศึกษาควรใช้ความยืดหยุ่นเชิงโครงสร้างของหลักสูตร พ.ศ. 2568 ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ (Integrated Unit) หรือโครงงาน (Project-based) ที่เชื่อมโยงกับโลกความเป็นจริง เปลี่ยนจุดเน้นจากการนับจำนวนคำศัพท์หรือการหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว ไปสู่การสร้างกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจในสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนอยู่รอดได้ในยุค BANI World

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยเชิงประเมินผลกระทบของการบริหารจัดการตัวชี้วัด ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงผลกระทบในทางปฏิบัติของการแบ่งตัวชี้วัดเป็น "ระดับการบรรลุผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมาย (milestone)" ว่าสามารถลดภาระงานของครูและเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ได้จริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการเปลี่ยนวิธีการนับเพื่อรักษาโครงสร้างเดิม

2.2 การวิจัยและพัฒนาแบบจำลองการประเมินสมรรถนะแบบองค์รวม ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินแบบองค์รวม ที่สามารถสะท้อน "ร่องรอยทางปัญญา" และกระบวนการคิดของผู้เรียน แทนการใช้เกณฑ์การตัดสินแบบแยกส่วน เพื่อยกระดับความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทโลกจริงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) พุทธศักราช 2568.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). *หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) พุทธศักราช 2568.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2569). *เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Black, P. and Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. Assessment in Education: Principles, *Policy and Practice, 5*(1), 7-74.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal, 9*(2), 27-40.

Denzin, N. K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods*. New York: McGraw-Hill.

Eurydice. (2009). *TESE - Thesaurus for education systems in Europe. Brussels: European Commission, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency*. Retrieve 2026, January 28 from https://doi.org/10.2797/24822

OECD. (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030*. Paris: OECD.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการที่เปิดโอกาสให้นักวิชาการ คณาจารย์ นักรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ นิสิต/นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ลงบทความและผลงานวิจัยของตน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ทางวิชาการในสาขา

1) การปกครองและการบริหารจัดการท้องถิ่น

2) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3) การบริหารงานยุติธรรมและความปลอดภัย

4) รัฐประศาสนศาสตร์

5) สังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแก่วงการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และเผยแพร่สู่สาธารณชนผู้สนใจทั่วไป

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) และผลงานที่ส่งมาต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์

1) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่นหรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบและมีความมุ่งหมายชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุสมผลโดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดมีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

3) บทความพิเศษ (Special Articles) บทความพิเศษทางวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

4) บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารหรือประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้นใหม่

5) ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลย่อความจากวารสารต่างประเทศการแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจหรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและนานาชาติ

3. รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 15-17 หน้ากระดาษ A 4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เท่านั้น ตั้งค่าหน้ากระดาษเว้นขอบบน ขอบขวา ขอบล่าง 0.98 นิ้ว และ ขอบซ้าย 1.38 นิ้ว (ระยะขอบเพื่อการเย็บเล่มหนังสือ) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด แบบบรรทัดเดียว ระยะห่างก่อนเท่ากับ 0 pt หลังเท่ากับ 0.6 pt และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอตารางต้องนำเสนอตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับตารางไว้ด้านบน ส่วนการนำเสนอรูปภาพหรือแผนภาพระบุหมายเลขกำกับไว้ด้านบน พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 โดยรูปภาพหรือแผนภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดรูปแบบตามแบบของวารสาร พร้อมระบุหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เขียน และ email ที่สามารถติดต่อได้

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรอยู่ระหว่าง 150-250 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นหัวข้อใหญ่ 6 ตัวอักษรพิมพ์ (0.5 นิ้ว) พิมพ์อักษรตัวที่ 7 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกันเมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก)

<u>บทความวิจัย</u> ให้เรียงลำดับสาระนี้ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด สั้นกระชับ และครอบคลุม

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย

3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

4) การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) อธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของความรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

5) กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) แสดงถึงแนวคิดสำคัญ หลักการสำคัญ ที่กำหนดขึ้นจากการประมวลมาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

6) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

7) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจนควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

8) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

9) สรุป (Conclusions) สรุปในภาพรวมของบทความโดยนำเสนอประเด็นสำคัญผลการวิจัย และแสดงผลลัพธ์ว่าผลการวิจัยความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป

10) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

11) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 6 th)

<u>บทความวิชาการ บทความพิเศษ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ</u> ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด สั้นกระชับ และครอบคลุม โดยบทคัดย่ออาจจะประกอบด้วยเนื้อหาสามส่วน คือ เกริ่นนำถึงวัตถุประสงค์ สิ่งที่ทำ (วิธีในการศึกษา) สรุปผลสำคัญที่ได้ ซึ่งอ่านแล้วต้องเห็นภาพรวมทั้งหมดของงาน

2) บทนำ (Introduction) เป็นการกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) และต้องมีการอ้างอิงที่มาของข้อมูลตามรูปแบบที่วารสารกำหนด

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion) สรุปโดยเลือกประเด็นสำคัญของบทความมาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรือจะทำให้เกิดอะไรต่อไป หรืออาจใช้วิธีการตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งท้ายกระตุ้นให้ผู้อ่านไปสืบเสาะแสวงหาความรู้ หรือคิดค้นพัฒนาเรื่องนั้นต่อไป

5) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาของบทความเท่านั้น (ใช้ระบบ APA 6 th)

โดยผู้เขียนสามารถดาวน์โหลด Template บทความ ได้ที่: https://drive.google.com/drive/folders/19aZLfc6qlIE5KvMHOFbdR8lm_isYtSfO?usp=drive_link

4. รูปแบบของการอ้างอิง และตัวอย่างการใช้เอกสารอ้างอิง

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Journal of Political Science and Public Administration, Kasetsart University (JPSPAKU)) กำหนดรูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐาน APA 6th Edition โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation) และ การเขียนบรรณานุกรม (References) ซึ่งมีรายละเอียดและตัวอย่างสำคัญดังนี้

1) การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

กรณี	ตัวอย่างรูปแบบ	ตัวอย่างจริง
ผู้แต่ง 1 คน	(ชื่อ, ปี: หน้า)	(ชัยวัฒน์ รังสิมันตุ์วงศ์, 2559: 89)
ผู้แต่ง 2 คน	(ชื่อ และ ชื่อ, ปี: หน้า)	(Nichols and Ronald, 1958: 842-851)
ผู้แต่งมากกว่า 2 คน	ใช้ชื่อผู้แต่งคนแรก และคณะ หรือ et al.	(ชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์ และคณะ, 2551: 88)
หน่วยงาน	(ชื่อหน่วยงาน, ปี: หน้า)	(ราชบัณฑิตยสถาน, 2543: ออนไลน์)
ไม่มีปีพิมพ์	(ชื่อ, ม.ป.ป.) หรือ (ชื่อ, n.d.)	(อัศวิน วสันต์, ม.ป.ป.)
เอกสารทุติยภูมิ	(ชื่อ, ปี/อ้างถึงใน/ชื่อ, ปี)	(นฤมล สุขม, 2560 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556)
หลายแหล่งอ้างอิง	แยกด้วย “;”	(พัฒน์, 2560: 80; ฆนัทนันท์, 2561: 45)

2) การเขียนรายการอ้างอิง (References) แบ่งตามประเภทแหล่งข้อมูล เช่น

2.1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ: ชื่อผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อเรื่อง*. (ครั้งที่พิมพ์). เมือง: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: ถิตรัตน์ พิมพาภรณ์. (2557). *การพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับผู้ให้บริการ*. กรุงเทพฯ: ท้อป.

2.2) บทความในวารสาร

รูปแบบ: ชื่อผู้เขียน. (ปี). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

ตัวอย่าง:อรัญญา ออมสินสมบูรณ์. (2559). ภาวะผู้นำ... *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 7(2), 87–98.

2.3) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ: ชื่อผู้เขียน. (ปี). *ชื่อวิทยานิพนธ์*. (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญา...). ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง: มนต์ชัย ลีลาถาวรสุข. (2554). *ผลกระทบของเขตการค้าเสรีอาเซียน–จีน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

2.4) บทความออนไลน์

รูปแบบ: ชื่อผู้เขียน. (ปี). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), หน้า. สืบค้นเมื่อ... จาก URL

ตัวอย่าง: ชัยวัฒน์ รังสิมันต์วงศ์ และทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ. (2561). การพัฒนาหลักสูตร... *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 3(2), 94-102. สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2562 จาก http://kuojs.lib.ku.ac.th

โดยผู้เขียนสามารถดาวน์โหลด รูปแบบการเขียนบรรณานุกรม แบบ APA 6th Edition ได้ที่: https://drive.google.com/drive/folders/19aZLfc6qIIE5KvMHOFbdR8lm_isYtSfO?usp=drive_link

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

5.1 ส่งต้นฉบับบทความมาที่ polscikuj@gmail.com

โดยระบุหัวข้อ email: ส่งบทความเพื่อขอรับการตีพิมพ์-ชื่อบทความ ชื่อไฟล์: ชื่อบทความ-ชื่อผู้เขียน

5.2 ส่งด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์เอกสาร ประกอบด้วย

1) ต้นฉบับจำนวน 3 ชุด ได้แก่

- ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด

- ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่งจำนวน 1 ชุด โดยเอกสารต้องระบุรายละเอียดผู้เขียนบทความAuthor(s) ได้แก่ ชื่อ ตำแหน่งและสังกัด หรือวุฒิการศึกษาสูงสุด อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ Email ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวมาจากหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษาโปรดระบุชื่อหลักสูตร สาขา และสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2) แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับจำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความ-ชื่อผู้เขียน)

3) แบบเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์

4) ส่งต้นฉบับบทความเพื่อเสนอตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์มายังกองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 02-561-3480, 02-561-3484 ต่อ 2 โทรสาร. 02-942-8579

กองบรรณาธิการวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งเกษตรศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทร. 02-561-3480, 02-561-3484 ต่อ 2 โทรสาร. 02-942-8579

บทความวิจัย

Political Utility and Electoral Behavior in Thailand: Literature Systematic Reviews
Sanya Kenaphoom, Panya Senawiang and Watcharaporn Jantanukul

Developing a Sustainable Spatial Economic Management Framework:
A Case Study of Lamphun Province, Thailand
Ntapat Worapongpat

วิกฤตการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ในสหรัฐอเมริกา: ความแตกแยกทางกฎหมายและการรวมศูนย์อำนาจ
กชกร เจื้อยแจ้ว

บุหรี่ไฟฟ้ากับการแพร่ระบาดในกลุ่มเยาวชน: ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี
เกศรา ศรีสง่า และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เปรมฤดี เพ็ชรกูล

Challenges and Readiness in Adopting Artificial Intelligence and AI Ethics for Enhancing Work Performance of Personnel in Local Administrative Organizations in Maha Sarakham Province
Ntapat Worapongpat

บทความวิชาการ

การบวชในวัยเด็กในฐานะภาพสะท้อนความไม่เป็นธรรมเชิงนโยบายและคุณค่าสาธารณะในสังคมไทย
บุญฑริกา โกมลวัฒนานันท์

เหล้าเก่าในขวด (พ.ศ.) ใหม่ บทวิเคราะห์ความย้อนแย้งของหลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2568 ภายใต้กับดักเชิงโครงสร้างเดิมชื่อเรื่อง
สิริวัฒน์ โทนทอง

วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2569)